

Torsdagen den 1 december

Kl. 12.00

1 § Justerades protokollet för den 23 november.

2 § Talmannen meddelade att till kammarkansliet inkommit läkarintyg för *Ing-Britt Nygren*, som var sjukskriven ytterligare under tiden den 11 december 1988 – den 28 februari 1989.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Inger René* (m) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Ing-Britt Nygren*.

3 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1988/89:10 till finansutskottet

4 § Företogs till avgörande trafikutskottets betänkande 1988/89:TU3 samt jordbruksutskottets betänkanden 1988/89:JoU2, JoU3 och JoU4 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 35).

### **Trafikutskottets betänkande 3**

Först biträdades reservation 1 av *Viola Claesson* m.fl. med 63 röster mot 62 för reservation 2 av *Rolf Clarkson* m.fl. 164 ledamöter avstod från att rösta.

(*Hadar Cars* (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.)

Härefter bifölls utskottets hemställan med 162 röster mot 64 för reservation 1 av *Viola Claesson* m.fl. 62 ledamöter avstod från att rösta.

(*Karin Ahrland* (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.)

### **Jordbruksutskottets betänkande 2**

*Mom. 2* (statlig fiskepolitik)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 14 för reservation 1 av *Annika Åhnberg*. 1 ledamot avstod från att rösta.

Marianne Jönsson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

*Mom. 12 (torskfisket i Bottenhavet)*

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 76 för reservation 2 av Lars Ernestam m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 16 (laxfisket)*

Utskottets hemställan bifölls med 216 röster mot 71 för reservation 3 av Lars Ernestam m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Mom. 18 (djupfrysta kräfter)*

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 109 för reservation 4 av Sven Eric Lorentzon m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 19 (vattenbrukslån, m.m.)*

Utskottets hemställan bifölls med 252 röster mot 34 för reservation 5 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Jordbruksutskottets betänkande 3**

*Mom. 1 (trädgårdsnäringspolitiken)*

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 35 för reservation 1 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 2 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 2 (avskaffande av importregleringen m.m.)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Lars Ernestam och Bengt Rosén – bifölls med acklamation.

*Mom. 5 (importförbud)*

Utskottets hemställan bifölls med 166 röster mot 120 för reservation 3 av Karl Erik Olsson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 6 (märkning m.m.)*

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 23 för reservation 4 av Åsa Domeij.

*Mom. 7 (skördeskadeskydd)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

*Mom. 8 (forskning och utveckling av miljövänliga metoder)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

**Jordbruksutskottets betänkande 4**

*Mom. 1 (minikraftverk m.m.)*

Utskottets hemställan bifölles med 219 röster mot 67 för reservation 1 av Lars Ernestam m.fl.

Gunhild Bolander (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

*Mom. 2 (utredningen i vattenmål m.m.)*

Utskottets hemställan bifölles med 223 röster mot 66 för reservation 2 av Lars Ernestam m.fl.

*Mom. 3 (dispensregeln i vattenlagen)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Ernestam m.fl. – bifölles med acklamation.

*Mom. 4*

Utskottets hemställan bifölles.

*Mom. 5 (ersättning för ideell skada)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Annika Åhnberg – bifölles med acklamation.

*Mom. 6 (bygdeavgift)*

Utskottets hemställan bifölles med 253 röster mot 34 för reservation 5 av Karl Erik Olsson och Karin Starrin.

**5 § Föredrogs**

justitieutskottets betänkanden

1988/89:JuU1 om ändring i lagen (1976:661) om immunitet och privilegier i vissa fall (prop. 1988/89:38).

1988/89:JuU4 om omröstning i brottmål, m.m. (prop. 1988/89:2).

1988/89:JuU5 om fortsatt giltighet av lagen (1952:98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål (prop. 1988/89:15) samt

utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU8 om vissa åtgärder i anledning av 1977 års tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner angående skydd för krigets offer m.m. (skr. 1987/88:153).

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

### **Tull för äpplen och päron**

#### **Anf. 1 KJELL JOHANSSON (fp):**

Herr talman! Inledningsvis finns det skäl att påtala det sätt på vilket riksdagsbehandlingen av detta ärende har forcerats. Det har lett till att folkpartiet i skatteutskottet har medverkat till en felaktig skrivning. Vi är visserligen inte ensamma om den formuleringen, utan bakom den står ett enigt utskott.

Detta misstag, som Morgonekot i går morse kallade en fadäs, tycker jag egentligen är en ganska logisk följd av den halsbrytande färd genom riksdagslabyrinterna som det här ärendet har tagit. Arbetar man på det sättet får man finna sig i att det blir fel. Möjligen kan det inträffade – som jag återkommer till i sak litet senare – tjäna som en varning för framtiden. En ordentligt tilltagen motionstid och ordentlig tid för behandling i riksdagens utskott är erforderlig.

Regeringen föreslår i den proposition som ligger till grund för betänkandet att den nuvarande importregleringen beträffande äpplen och päron skall avvecklas och ersättas med en tull för färska äpplen och päron. Regeringen vill ha riksdagens bemyndigande att inom ramen för de förhandlingar som förs med GATT, USA och EG besluta om tullsatser.

Från folkpartiets sida har vi alltid arbetat för frihandel, och därför motsätter vi oss att en utvidgad tull införs. Alla former av handelshinder fördyrar för konsumenterna och snedvrider resursanvändningen i ekonomin. Vi accepterar gränsskydd när det behövs av beredskapsskäl, men vid ett ordentligt skärskådande brukar det sällan finnas sådana skäl.

Jämfört med andra länder äter vi litet frukt och litet grönsaker i Sverige. Ur folkhälsosynpunkt vore det mycket bra om vi kunde öka konsumtionen. Men det gör man inte genom att begränsa importen och fördyra produkterna genom importregleringar och tullar.

Vi tycker det är bra att regeringen i propositionen föreslår att det importstopp som har gällt hittills under vissa delar av året skall avvecklas. Vi har länge krävt det från folkpartiets sida, och vi är därför ganska belåtna med det förslaget.

Tyvärr föreslår regeringen också den aktuella tullen, vilket något grumlar den belåtenhet som vi känner inför det första förslaget. Förslaget om tullar gäller i och för sig endast ett tidsmässigt begränsat bemyndigande, men all erfarenhet visar att när man har infört hinder av något slag – tullar eller tariffära eller icke-tariffära hinder – är det mycket svårt att avveckla dem.

Herr talman! Med anledning av det jag har sagt hittills yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

Vi är inom folkpartiet medvetna om att en sådan här avveckling av tullar kommer att innebära påfrestningar på den svenska fruktodlingen. Vi betonar därför i ett särskilt yttrande att denna åtgärd måste kombineras med åtgärder

från regeringens sida för att undanröja eller i möjligaste mån begränsa de svårigheter som kan uppstå för dem som är verksamma i den här näringen.

Så till den olyckliga skrivningen i samband med behandlingen av motionerna om importkontroll. I det allra sista stycket i utskottsskrivningen heter det:

”Utskottet delar också uppfattningen att det är ett berättigat konsumentkrav att den importerade frukten håller lika hög kvalitet som den inhemska och att import av frukt som producerats med användning av i Sverige förbjudna medel eller metoder inte tillåts.”

Den här frågan debatterades ganska ingående här i går, och jag finner därför ingen större anledning till en repris av den debatten – speciellt inte som hela frågan kommer att behandlas på ett ordentligt och, som vi förutsätter, genomgripande sätt när propositionen om livsmedelskontroll har lagts fram.

Jag vill därför begränsa mig till att framställa ett yrkande som gäller mom. 5 i hemställan, där jag yrkar att de motioner som är angivna under detta moment avslås.

**Anf. 2 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):**

Herr talman! Jag vill bara yrka bifall till reservation 3 som gäller mom. 4, stöd till fruktodlingen.

**Anf. 3 TORSTEN KARLSSON (s):**

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 8 handlar om att ge regeringen bemyndigande att under begränsad tid föreskriva ökad tull för färska äpplen och päron. Detta skall ske i samband med en avveckling av importregleringen för dessa varor.

Betänkandet grundar sig på regeringens förslag i proposition 1988/89:51. Det har väckts sex motioner i anslutning härtill. Utskottet tillstyrker regeringsförslaget, och folkpartiet och vpk har avgett reservationer.

I reservation nr 1 vill folkpartiet att riksdagen skall uttala att gränsskyddet endast bör accepteras av beredskapsskäl. Så länge som liknande förhållanden råder i vår omgivning, skulle det emellertid vara olämpligt att Sverige ensidigt skulle vidta en avveckling. Våra grannländer, Finland och Norge, skyddar ju sin produktion. Inom EEC tillämpas månatliga referenspriser genom utjämningsavgifter. Dessutom har man tullar. Jag yrkar därför avslag på den reservationen.

I reservation nr 2 från folkpartiet hävdas att tullhöjningar på äpplen och päron strider mot de svenska konsumenternas intresse av att få tillgång till billig frukt året om. Om man skulle ställa fruktodlarna utan någon form av skydd, skulle det få till konsekvens att näringen skulle bli kraftigt reducerad. Jag yrkar avslag även på den reservationen.

Vpk begär i sin reservation ett ökat stöd till fruktodlingen med anledning av att importregleringen skall slopas. Med hänsyn till att det nu pågår ett beredningsarbete i regeringskansliet när det gäller ett eventuellt stöd, anser jag att det inte nu finns någon anledning att göra ett sådant uttalande. Jag yrkar avslag även på reservation nr 3.

Kjell Johansson tog upp den s.k. olyckliga skrivningen i sitt anförande. Jag skall också beröra den frågan något. Jag beklagar att utskottet har förbisett detta förhållande och att vi inte har gjort oss underkunniga om vad som gäller

i GATT-avtalets regler. Vi kan helt enkelt inte fatta ett sådant beslut här. Vi var på det klara med detta i den socialdemokratiska gruppen, men när vi hamnade i minoritet i utskottet, insåg vi väl inte riktigt just det här förhållandet. Vi avstod således från en reservation. Nu är ingen olycka skedd. Även folkpartiet har insett felaktigheten i detta. Jag yrkar avslag på motionerna Sk9, 11 och 12 p. 2.

Reglerna i GATT-avtalet kan vara litet besvärliga att klara ut. Ett enskilt land kan emellertid inte åberopa regler och bestämmelser mot olika besprutningar och kemiska behandlingar, eftersom det gäller olika regler i olika länder. Skulle varje land gå in och tillämpa dessa regler skulle det leda till protektionistiska förhållanden. Det skulle i sin tur naturligtvis drabba den svenska exporten mycket hårt. Det finns därför ingen möjlighet att här fatta ett sådant beslut, som det yrkas på i dessa motioner.

Detta förtar emellertid inte på något sätt våra möjligheter att tillämpa den lagstiftningen när det gäller livsmedelskontrollen här i landet. Det gäller såväl den nuvarande lagstiftningen som den lagstiftning som vi förhoppningsvis kommer att fatta beslut om inom någon månad.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan i de delar som icke berör dessa motioner och avslag på reservationerna.

**Anf. 4 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Socialdemokraterna talar ofta om att man skall försöka få ner livsmedelspriserna. När det nu gäller att gå till handling, är man inte lika beredd. I det fallet skiljer sig våra partiers agerande radikalt.

Jag vill egentligen inte ha någon större debatt om dessa frågor i dag. Som jag sade i mitt anförande inser vi att detta kan medföra ensidiga påfrestningar. En fungerande frihandel förutsätter att man tillämpar den från ömse håll. Vi räknar självfallet med att utvecklingen skall gå i den riktningen. Vi tycker också att det är ganska självklart att man måste stödja den inhemska fruktodlingen under en övergångstid, så att den inte drabbas på ett sätt som skulle kunna vara till nackdel för oss.

Tullarna betyder en hel del. Tullarna varierar från 25 öre per kilo och upp till 2:50 per kilo, beroende på importpriset. Det är således en ganska avsevärd fördyring av frukten som konsumenterna får vidkännas under den tid som tullarna gäller.

**Anf. 5 KARL ERIK OLSSON (c):**

Herr talman! Oavsett om det blir en viss repetition av gårdagens debatt eller om det möjligen är en förberedelse inför den debatt som kan komma att hållas på vårkanten, tänkte jag ta upp frågan om livsmedelskvaliteten, även på importerade livsmedel.

När det gäller kraven på livsmedelskvalitet har vi noterat ett ökat intresse och en ökad insikt om behovet av detta. Det finns olika aspekter på kvalitet. Man skall t.ex. ha färska livsmedel som inte innehåller för mycket bakterier. I dag handlar det kanske än mer om att det skall vara rena livsmedel som inte innehåller rests substanser av kemikalier eller läkemedel, antibiotika och hormoner, eller vad det nu kan vara som tillsätts livsmedel i olika sammanhang eller som livsmedlen behandlas med vid produktionen. Ytterli-

gare en fråga gäller bestrålning av livsmedel, en i allra i högsta grad tivelaktig konserveringsmetod.

Livsmedelsmarknaden är mer än andra marknader nationell, beroende på de beslut som har fattats i olika länder om självförsörjning. Man har ambitionen att *garantera trygghet i den egna försörjningen av livsmedel*. Det är därför också naturligt att de bestämmelser som gäller livsmedelsproduktion och livsmedelshantering är av nationell karaktär. I Sverige har det utvecklats ett regelverk där vi har kvalitetskrav på livsmedel som i många avseenden går längre än kvalitetskraven i omvärlden.

I dag debatteras dessa frågor mycket. Det gäller inte bara den fråga som nu är aktuell om äpplen och päron. Det debatteras över huvud taget mycket om ökad internationalisering av handeln med livsmedel. När det gäller frågan om att ta bort importförbudet för äpplen och päron under en viss tid, som behandlas i propositionen och betänkandet, har vi från vårt parti inget att invända. Vi godkänner den speciallagstiftning som riksdagen nu står beredd att fatta beslut om. Men öppnare gränser och ökad handel innebär också att de krav som tidigare har kunnat ställas nästan endast på svenska livsmedel också i ökad omfattning måste kunna ställas på importerade livsmedel. Man måste kunna ställa lika höga krav på dessa livsmedel.

För svenskt vidkommande nöjer vi oss inte med en livsmedelskontroll där man kontrollerar restsubstanser i de livsmedel som skall försälgas. Vi har gått längre, eftersom vi vet att man inte upptäcker alla de restsubstanser som finns. Det är fråga om mycket små mängder, och det kan vara förändringar i livsmedel som man inte vill godkänna, även om dessa förändringar inte kan upptäckas. Detta är bakgrunden till att vi i Sverige har gått långt när det gäller att förbjuda användningen av kemiska preparat, att ha långa karenstider vid sådan användning och även att förbjuda t.ex. metoder för uppfödning av husdjur med användande av antibiotika i fodermedel eller med användande av hormoner.

Det är mycket glädjande att allt fler i den allmänna debatten ansluter sig till detta synsätt. Det är också glädjande att allt fler av de politiska grupperingarna i riksdagen och på andra håll har anslutit sig till ståndpunkten att de krav som uppställts för svenska livsmedel också bör gälla för importerade livsmedel. När jordbruksutskottet skulle avge yttrande över den här propositionen hade vi en ganska ingående debatt i utskottet om detta förhållande. Vi var eniga – centerpartiet, moderaterna, miljöpartiet och vpk – om att det är viktigt att ha lika höga krav på importerade livsmedel som på svenska.

Det talas här, bl.a. av Kjell Johansson, om den olyckliga skrivningen i skatteutskottets betänkande, om en eventuell fadäs. Jag kan inte gå in och kommentera vad som hänt i skatteutskottet, men när jag läste skatteutskottets betänkande uppfattade jag det snarare så, att skatteutskottet på ett ganska naturligt sätt hade anslutit sig till en uppfattning som väldigt många människor har och som det skulle vara bra om riksdagen uttalade sig för. Det påstås att ett sådant riksdagsuttalande skulle strida mot GATT-reglerna. Man kan naturligtvis diskutera vad som kan komma ut av en framtida förhandling, men självfallet är det riksdagen obetaget att uttala en synpunkt, att meddela regeringen en uppfattning inför de samtal eller förhandlingar

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Tull för äpplen och  
päron*

som skall förekomma mellan Sverige och GATT. Dessutom handlar det ju inte om att ge svenska producenter några favörer i förhållande till utländska producenter. Det handlar i stället om att vi redan i dag har ålagt svenska producenter hårdare restriktioner än de som utländska producenter har.

GATT syftar till avreglering. Debatten om EG syftar till en ökad samordning. Det är naturligtvis av ett internationellt intresse att vi i de diskussioner som förs för fram så höga krav som möjligt när det gäller frågor om social trygghet, miljövård eller livsmedelskvalitet. Vår ambition måste vara att inte samordna med andra länder till lägre nivå än den nivå som vi själva har arbetat fram i vårt land. Vi skall naturligtvis i de diskussioner vi för med omvärlden inte ge oss från början genom att säga att Sveriges riksdag inte kan ha en uppfattning i den här frågan.

Herr talman! Med anledning av det jag här har framfört vill jag säga att jag tror att det vore bra om riksdagen som företrädare för folket, precis så som även skatteutskottet vid något tidigare tillfälle ansåg, talade om för regeringen att svenska folket inte vill ha sämre mat bara därför att den importeras. Sedan ankommer det naturligtvis på regeringen att formulera de slutliga kraven, att genomföra förhandlingar och i de sammanhangen göra så gott den kan. Jag yrkar därför bifall till skatteutskottets hemställan.

**Anf. 6 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Jag är till ytterlighet förvånad över att Karl Erik Olsson går upp i talarstolen och gör diskussioner i detta ärende till en allmän debatt om livsmedelskontroll och för in husdjurs- och slaktdjursproduktion. Det är inte möjligt för mig, sade Karl Erik Olsson, att kommentera vad som har hänt i skatteutskottet. – Nå, varför i all världen då ta upp debatten här? Karl Erik Olsson hade ju alla möjligheter att göra det i går då alla fanns på plats här i kammaren och debatterade exakt den här frågan. Jag tänker som sagt inte föra den debatten i repris – jag överlåter den debatten till dem som jobbar med den frågan inom vårt parti. I händelse någon är oklar över var folkpartiet står i den här frågan hänvisar jag till det som Lars Ernestam sade i gårdagens debatt.

Man måste kunna ställa lika höga krav på importerade livsmedel som på svenska, sade Karl Erik Olsson. Det finns inga meningsskiljaktigheter mellan oss i det avseendet. Däremot måste var och en ha klart för sig att man inte kan bedriva kontrollen av produkter framställda utanför landets gränser på samma sätt som kontrollen av produkter framställda inom landet. Kontrollen kan tekniskt sett inte gå till på samma sätt. Riksdagen kan inte göra uttalanden som leder till att det blir tekniskt omöjligt att importera frukt till Sverige.

**Anf. 7 TORSTEN KARLSSON (s) replik:**

Herr talman! Jag trodde att jordbruksutskottets ordförande var så pass förtrogen med GATT-reglerna att han inte skulle framställa ett sådant yrkande här i kammaren som han gjorde. Det är helt enkelt på det viset att det finns olika regler i olika länder. Om varje land skulle åberopa sina egna regler som ett hinder för import skulle vi få, som jag sade i mitt inledningsanförande, ett protektionistiskt förhållande. Det är klart att vi i

detta sammanhang inte har att ta hänsyn till produktionsmetoderna utan till produkterna. Och produkterna underkastas precis samma kontroll som livsmedel, producerade i Sverige. Produktkontrollagen gäller även för importen. Om vi inte följde reglerna skulle vi råka i besvärigheter i förhållande till dem vi har förhandlat med. Frågan skulle då få bedömas av en panel, som fick ta ställning. Detta har vi nu undgått.

Det kommer ju en proposition som skall behandlas av jordbruksutskottet. Då får Karl Erik Olsson tillfälle att vidare diskutera den här frågan.

**Anf. 8 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Herr talman! Jag vill bara göra såväl Kjell Johansson som Torsten Karlsson uppmärksamma på att denna fråga har diskuterats flera gånger i jordbruksutskottet med i stort sett samma formulering och med ett ökande stöd. Anledningen till att jag har tagit upp debatten i dag är faktiskt skatteutskottets hantering av frågan. Det förelåg ju t.o.m. enighet, en majoritet var för den uppfattning som vi under lång tid har drivit från vårt håll och diskuterat i jordbruksutskottet liksom flera gånger här i kammaren. Även om man nu säger att det är en olycklig skrivning eller en fadäs, så är det naturligt att diskutera saken i kammaren. Om det uppkommer ett sådant här förhållande, är det naturligt att diskutera här i kammaren vad det kan bero på. Flertalet av Sveriges invånare sluter säkert upp bakom det eniga skatteutskottets skrivning.

Det är ingenting som hindrar att riksdagen har en uppfattning om GATT-reglerna. Jag är fullt medveten om att vi både vid GATT-förhandlingar och vid en ökad EG-samordning måste anpassa våra regler till omvärlden. Det är mycket angeläget att vi har en klar uppfattning och samma höga ambitionsnivå i dessa sammanhang som vi har haft i dessa frågor här i Sverige. Annars kan ju denna samordning leda till en avsevärd försämring av miljön och av kvaliteten beträffande livsmedel.

**Anf. 9 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Jag skall inte förlänga den här debatten i onödan. Den blir lång nog ändå. Det ser vi av talarlistan.

Vi är överens om noggrannheten och den vikt som vi skall lägga vid kontrollen av de importerade livsmedlen. Ordet fadäs var Morgonekots. Det var inte jag som döpte händelsen till detta. Jag tyckte snarare att det var ett ganska naturligt misstag med hänsyn till sättet att hantera denna fråga i riksdagslabyrinten.

Karl Erik Olsson sade att han var övertygad om att flertalet av Sveriges invånare ställer sig bakom vad skatteutskottet har skrivit. Det är jag med. När människor dock börjar upptäcka att det inte längre finns frukt på butiksdiskarna börjar de möjligen bli tveksamma.

**Anf. 10 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Herr talman! Låt mig bara säga att jag inte uppfattade de sista orden i Kjell Johanssons replik. Han sade i alla fall att detta kan vara ett naturligt misstag. Jag tycker inte att vi skall låta formella hinder ligga i vägen för ett uttalande av en uppfattning som är allmänt känd här i riksdagen.

Jag har tidigare sagt, och jag vill upprepa det, att det naturligtvis ankommer på regeringen att utforma den slutliga texten och att driva förhandlingarna på det sätt som är möjligt.

Riksdagen har emellertid rätten att driva sin uppfattning, och den rätten kan vi utnyttja i dag efter denna debatt.

Talmannen anmälde att Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 11 KARL-GÖSTA SVENSON (m):**

Herr talman! Moderata samlingspartiet står bakom förslaget att successivt avveckla importregleringen vad beträffar äpplen och päron. Vi delar också uppfattningen att vi i samband med denna avreglering skall införa tullar som ger den inhemska fruktodlingen ett skydd mot s.k. lågprisimport. Utan en sådan bestämmelse föreligger uppenbar risk för att den inhemska odlingen kraftigt reduceras.

Den i vårt land producerade frukten kännetecknas av hög kvalitet. Vi har bl.a. genom olika beslut föreskrivit vissa restriktioner vid användning av växtskyddsmedel. Dessa åtgärder har vidtagits för att garantera konsumenterna naturprodukter av hög kvalitet.

Genom att importregleringen när det gäller äpplen och päron avvecklas är det viktigt att den svenske producenten skall kunna konkurrera på lika villkor med sin utländske kollega. I den mån förbud mot användning av vissa medel införts i vårt land bör det vara helt naturligt att inte tillåta import av varor som vid odling utomlands behandlats med dessa medel.

Moderata samlingspartiet har i en partimotion avlämnad under den allmänna motionstiden uttalat det berättigade kravet på neutralitet i produktionskraven för inhemska och importerade livsmedel. Med hänsyn härtill bör Sverige vid förhandlingar med andra länder ställa krav på att denna form av konkurrensneutralitet uppnås.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 12 JILL LINDGREN (mp):**

Herr talman! Vi i miljöpartiet hade tänkt bjuda på frukt här i dag, för vi blev faktiskt glada när vi läste betänkandet. Tyvärr är vi nu i stället besvikna över de beklaganden som framförts från talarstolen här i dag. Det finns också anledning att i samband med behandlingen av skatteutskottets betänkande diskutera principerna för handeln med livsmedel.

Jag vill behandla den aktuella frågan om propositionens förslag till tull på färska äpplen och päron samtidigt som principerna för livsmedelshandeln. Import av äpplen och päron kan tyckas vara en trivial fråga, men den proposition utrikeshandelsministern presenterat ger tillfälle att i ett konkret sammanhang diskutera principerna för vår handelspolitik. Från miljöpartiet de grönas sida har vi därför väckt en partimotion i denna fråga. Den har fått nr 9. Vi stödjer propositionens förslag om ändrade villkor för den tull som föreslås.

Miljöpartiets krav på åtgärder för en bättre miljö, nu och i framtiden, och bättre livsvillkor gäller ju inte bara Sverige och svenskarna utan även andra

länder och människorna i hela världen. Vi anser det vara ytterst angeläget att inte exportera miljöförstöring eller miljöförgiftning när vi vidtar åtgärder för att minska detta inom vårt eget lands gränser. Samma sak gäller även livsvillkoren generellt. Senare i dag kommer vi ju att visa var vi står när det gäller fackligt samarbete över nationsgränserna; då gäller det arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Alltså: Vår solidaritet sträcker sig hela vägen från miljön och människorna i vår närhet till miljön och människorna i fjärran – i både tid och rum, dvs. beträffande såväl människor i andra länder som kommande generationer.

Här hemma blir vi nu alltmer medvetna om att vi måste bli mer varsamma med hanteringen av våra livsmedel. Vi märker också att både jordarna och vattendragen, inkl. grundvattnet, tar stryk av kortsiktiga odlingsmetoder. Jag tänker förstås på alltför omfattande kvävegödsling och gifter mot ogräs och insekter osv.

Av hälso- och miljöskäl måste vi bli – och blir – alltmer medvetna om vad vi äter och hur födan produceras. När det gäller den internationella handeln har Sverige medverkat till överenskommelser i olika organ, bl.a. i GATT. Det förslag vi nu har att ta ställning till har utarbetats under överläggningar som pågått en längre tid.

Utskottet har i sitt betänkande hemställt i enlighet med yrkandena i miljöpartiets och andras motioner när det gäller kraven på att den importerade frukten skall hålla lika hög kvalitet som den inhemska, när det gäller kraven på noggrann kontroll att inte rester av bekämpningsmedlen etc. finns i frukten och när det gäller kontroll av att import av frukt som produceras med användning av i Sverige förbjudna medel eller metoder inte tillåts.

Nu har röster höjts som säger att detta senare strider mot GATT:s regler och skulle betraktas som förtäckt handelshinder bl.a. därför att sådana krav inte förts fram under förhandlingarnas gång. Det är en tolkningsfråga om sådana krav skall godkännas eller ej. Det står i GATT:s regler bl.a. att om något av hälso- och miljöskäl bör förbjudas kan sådan begränsning införas på *handeln mellan länderna*. Att man ställer samma krav på det som importeras som på det som produceras i Sverige beror inte på att man vill skapa handelshinder utan man gör det av hälso- och miljöskäl. Kraven är lika, och konkurrensen är fortfarande densamma.

Jag har förståelse för att det är generande för förhandlare att tvingas i slutet av en förhandlingsperiod presentera vad som kan betraktas som nya krav, och jag kan även tänka mig att förhandlingsparten uppfattar kravet som ett försök att skapa handelshinder. I praktiken kan det ju bli så, i vart fall för den som inte har, åtminstone inte ännu, samma krav som Sverige har på hänsyn till miljö och människor i produktionen. Detta får dock enligt min mening inte hindra oss från att föra fram sådana krav. Det viktiga är ju att vi inte ställer krav på det vi importerar som vi inte ställer på det vi själva producerar.

Att få gehör för dessa krav i dag kanske är svårt, men vi måste i handling och inte bara i ord visa att vi verkligen bryr oss om hur människor har det i andra länder. Som det nu ser ut vet vi exempelvis att barn i utvecklingsländer kan få tjänstgöra som försökskaniner när det gäller att ta reda på farligheten hos insektsbekämpningsmedel som man vill använda i jordbruket. Enligt uppgifter jag fått händer det faktiskt att man sprutar sådana medel direkt på

barnen, för att se om de får negativa reaktioner. Sådant får vi inte bidra till!

Vi skall inte exportera hälso- och miljöproblem, när vi arbetar på att göra oss av med dem på hemmaplan.

Med den över hela jorden ökande medvetenheten om miljöstörande verksamhet och negativa hälsoeffekter av olika kemikalier etc. är jag övertygad om att när vi tar upp detta i internationella sammanhang kommer vi att möta både förståelse och uppskattning på många håll – även om det samtidigt från andra håll naturligtvis görs motstånd. Men någon måste någon gång börja, och ingen har enligt min mening rätt att skylla på andra. Det kan möjligen vara en förklaring att andra grupper och nationer har andra krav – *men vi själva måste stå för och ta ansvar för våra egna handlingar.*

I Sverige har vi kontroller och krav när det gäller livsmedel. Dessa kontrolleras med stickprov, och den som blir ertappad med att inte följa reglerna blir straffad för detta på något sätt.

Rent praktiskt kan man göra på samma sätt när det gäller importen. Varje importör skriver ju avtal med sin leverantör, och i det avtalet skall man naturligtvis skriva in vilka krav som gäller för både kvalitet och produktionsformer för det som släpps ut på den svenska marknaden. Den som vid kontroll visar sig inte följa avtalet får då inte fortsätta att sälja till oss. Det går naturligvis lika bra för Sverige att kontrollera odlingar utomlands som för exempelvis USA att komma till Sverige och kontrollera våra slakterier.

På så sätt kan vi också med ekonomiska styrmedel hindra exporten av dålig miljö, förstörd mark etc. utomlands, när vi köper både äpplen, päron och andra livsmedel från andra länder.

Det bör ju också märkas – som Karl Erik Olsson var inne på – att vi nyligen har haft ett val i Sverige som tydligt visat att svenska folket vill ha en mycket mer aktiv miljöpolitik, även i landets förhandlingar med andra länder. Det är därför som vi nu är 20 miljöpartister i denna församling.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

### **Anf. 13 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! I väldigt mycket av det som Jill Lindgren sade skulle jag kunna instämma, men jag förstår inte riktigt hur den debatten hör hemma här. Debatten om livsmedelskontroll hade vi ju i går, och vi kommer att få en stor debatt om detta när propositionen skall behandlas. Då hoppas jag att vi också skall få en ordentlig genomlysning. Nu handlade det ändå om kontrollen av äpplen och päron, som dessutom är odlade utomlands, och då tycker jag det är litet märkligt att föra fram hotet mot jordarna och grundvattnet i Sverige.

Jag hade faktiskt väntat mig att barnarbetet skulle komma upp. Nu kom inte det upp, men något som var ännu värre: att man i vissa länder använder barn som försökskaniner och sprutar bekämpningsmedel på dem.

I det ärende som vi debatterar här i dag framgår det att Sveriges största leverantörer av frukt är Frankrike, Nederländerna, Västtyskland, Italien, Argentina, Nya Zeeland, Chile och Förenta Staterna. Jag vill fråga Jill Lindgren: I vilka av dessa länder använder man barn som försöksdjur och sprutar bekämpningsmedel på dem? Om jag får ett svar på detta, skall vi båda förena oss i en mycket skarp aktion mot dessa länder.

**Anf. 14** TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara mycket kort påpeka i anslutning till Jill Lindgrens anförande och delvis vad som har sagts tidigare, att det finns föreskrivet beträffande förhandlingarna med GATT att tekniska föreskrifter och standarder regleras mer i detalj i den s.k. TBT-koden. Kodens annex 1 avgränsar användningen av tekniska föreskrifter och standarder till att avse en varas egenskaper, inte de produktionsmetoder som ligger bakom.

Vi kan alltså inte i förhandlingar åberopa produktionsmetoderna, för de är olika. Därför kan vi bara utnyttja de möjligheter vi har att kontrollera produkterna.

**Anf. 15** JILL LINDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill till Kjell Johansson säga att jag inte pekar ut något enskilt land som helhet – det gör jag aldrig. Sådana här företeelser finns. Jag relaterade information som jag har fått från en tidskrift. Denna gång råkade det gälla ett u-land.

Just påverkan på miljön är ju anledningen till de krav som vi vill ställa i Sverige och utomlands. Det har med konkurrensfördelar eller konkurrensbegränsningar att göra: det skall vara lika villkor för svenska producenter som för utländska, tycker vi. Om Sverige tillåter import av frukt som är odlad på ett sätt som ger lägre kostnader, blir det en negativ konkurrenspåtryckning på svenska producenter. Vi skapar alltså hinder för våra egna, och det är också en obalans. Vi vill försöka införa rättvisa här.

Enligt GATT:s regler gäller såvitt vi kan förstå rätten att införa begränsningar om man anser att produkterna blir skadliga för hälsa och miljö – till skydd för människors, djurs och växters liv och hälsa kan man införa restriktioner, står det i de papper som jag har fått från departementet. Jag ser inga hinder härvidlag.

Däremot ser vi från miljöpartiets sida det internationella ansvar som Sverige har gentemot de svaga grupper som drabbas om det går snett i andra länder, precis som det gör här.

**Anf. 16** KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Det får inte råda något som helst tvivel om att vi från folkpartiets sida är oerhört engagerade i arbetet att åstadkomma en bra livsmedelskontroll och på allt sätt vill försöka skapa ett system som gör det möjligt att åstadkomma detta.

Men, Jill Lindgren, för att lyckas med det måste vi hålla oss till saken här i riksdagen. Då måste man vara litet mer försiktig med vad man sysslar med, inte relatera information som man får från en tidskrift hur som helst. Då måste man vara beredd att stå för de påståenden man ställer och resonera om verkligheten. I annat fall är det ingen mening med debatten.

I går lyssnade jag till Roy Ottosson när han talade om en fast förbindelse i form av en bro mellan Danmark och Sverige. Han sade att nu skulle hela Sverige bli en parkeringsplats.

Vi måste föra debatten på en annan nivå, om det skall vara någon mening med debatterna i Sveriges riksdag. Därför kan vi inte stå här och häva ur oss påståenden om att vi skall göra om Sverige till parkeringsplatser – i storleksordningen 10 000 parkeringsplatser för varje svensk bil.

Vi måste alltså något så när stå med båda fötterna på jorden när det gäller bilar och annat.

**Anf. 17 JILL LINDGREN (mp) replik:**

Herr talman! Jag beklagar att jag inte hörde vad Roy Ottosson sade här i går. Han får dock själv stå för vad han har sagt.

Jag tycker att det är viktigt att man bedriver frihandelspolitik och ställer krav på solidaritet när det gäller u-länderna. Man skall hjälpa människor i andra delar av världen – något som folkpartiet i stor utsträckning ställer upp på.

När beslut skall fattas gäller det ju att fatta sådana beslut – även om det handlar om tuppffjät – som leder i önskad riktning. Vi kan inte säga att kraven i detta sammanhang är riktiga och berättigade. Just i dag, när vi skall fatta beslut om villkoren för import till Sverige av äpplen och päron, skall sådana hänsyn inte tas – de lär inte höra hemma här. Men det tycker jag att de i allra högsta grad gör.

En vandring till Kina börjar i och med att det första steget tas. Men det märks inte förrän långt senare i vilken riktning man är på väg. Går man i fel riktning, kommer man aldrig fram.

**Anf. 18 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! När vi behandlade den här frågan i skatteutskottet uppfattade jag Kjell Johanssons ställningstagande så, att han bl.a. ville ha kvalitetskrav på importerad frukt. Anledningen är att han vill veta att den frukt som han köper i affären är hälsosam.

När jag går till affären och handlar frukt vill jag veta att jag inte ger mina barn någonting som inte är hälsosamt. Döm om min förvåning när jag i går morse lyssnade på radion och helt plötsligt fick höra Kjell Johansson säga att beslutet i fråga var generande för skatteutskottet. Ja, det kan möjligen ha varit generande för Kjell Johansson att nu behöva göra en omsvängning. För oss andra, som fortfarande står bakom det ställningstagande som skatteutskottet de facto gjorde, är beslutet definitivt inte generande.

Det talas om att vi skall tänka på de diplomatiska förbindelserna när vi arbetar fram utskottsskrivningarna. Jag tycker dock att vi åtminstone när det gäller vår regering inte skulle behöva tänka på de diplomatiska förbindelserna. Det är ju viktigt att vi här i riksdagen talar klarspråk, så att regeringen förstår vilken viljeinriktning som gäller i riksdagen.

När det gäller GATT:s regler kan man faktiskt vidta åtgärder av hälsoskäl. Här handlar det ju om hälsoskäl och ingenting annat. Det här är en miljöfråga. Eftersom Sverige vill vara ett föregångsland i andra miljöfrågor, måste vi vara opinionsbildande även här. Vi måste således kunna ha en egen åsikt och tala klarspråk.

Vi kommer att få behandla många propositioner här i riksdagen. Men vi kan inte alltid bara åberopa att det så småningom kommer ett förslag, även om vi känner till att något är på gång. Varje gång vi diskuterar en fråga måste vi därför klart och tydligt visa vad vi tycker och tänker. Om vi inväntade alla tankar som eventuellt kan komma från regeringen, skulle vi självfallet inte behöva ha det så jobbigt här i riksdagen.

Vidare tycker jag att det är litet märkligt att man i reservation 2 av folkpartiet åberopar ekonomiska skäl. Det sägs där att en tullhöjning faktiskt kan vara olämplig ur folkhälsosynpunkt. Ekonomiska skäl – inte sättet på vilket man producerar frukten – kan alltså i sig göra att frukten blir ohälsosam. Det tycker jag är mycket märkligt.

Liksom Karl Erik Olsson ansluter jag mig till utskottsskrivningen i denna del i det betänkande som vi nu behandlar.

**Anf. 19 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Jag vet inte om Görel Thurdin har ambitionen att mäta sig med miljöpartiet här. Hon tar ju också upp detta om att jag skulle vara hänsynslös mot mina barn. Men jag tror inte att det är på den nivån som vi skall föra diskussionen. I stället tror jag att vi skall inrikta oss på att skapa en fungerande kontroll.

Nu vill ni att importörerna skall åläggas att teckna avtal med fruktodlarna utomlands. Dessa skall inte få använda de aktuella medlen. Kan vi nöja oss med det? Är det en kontroll? Redan i dag kontrollerar och analyserar vi den frukt som kommer in över gränsen. Innehåller frukten för höga halter av bekämpningsmedel, skall vi – jag vet inte om det fungerar i praktiken, men vi skall se till att det kommer att fungera – förhindra att sådan frukt kommer in i Sverige.

Görel Thurdin talade om diplomatiska förbindelser. Hon lade nästan orden i munnen på mig. Jag läste i tidningen, till min stora bestörtning, att Sverige skall dra in sitt konsulat i Minnesota. Vi har alltså inte längre råd att ha en konsul i svenskbygderna i Minnesota.

Men hur skall vi kunna klara av kontrollen när det gäller de utländska fruktodlarnas trädgårdar? Skall vi placera någon där som kontrollerar vilka preparat som används vid besprutningen? Rent praktiskt är det omöjligt att få en fungerande kontroll, om man gör som ni säger. Men vi vill komma fram till en fungerande kontroll. I alla avseenden stöder vi arbetet för att få en sådan till stånd, men på ett realistiskt sätt.

Metoderna kan således inte vara desamma. I Sverige kan vi förbjuda vissa bekämpningsmedel. Vi kan förbjuda både användningen och försäljningen av sådana här medel. Dessutom kan vi kontrollera efterlevnaden av ett förbud i detta sammanhang. Skulle någon bryta mot förbudet, är det möjligt att straffa vederbörande. Det kan vi aldrig någonsin åstadkomma utomlands.

Om vi inte har en ordentlig kontroll vid gränsen av de produkter som kommer in i Sverige, kan man inte heller tala om kontroll. Det vill vi inte medverka till. Därför är utskottets skrivning fullständigt omöjlig.

Sedan vill jag bara säga att det är mycket nyttigt att äta frukt. Det gör ingenting om priset sänks: Ni talar väldigt mycket om matmomsen på frukt, som naturligtvis gör någon femtioöring per kilo på importpriset. Det kan t.o.m. bli fråga om en krona på det slutliga priset. Men en tullavgift om 2:50 säger ni ingenting om.

**Anf. 20 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Jag tror att det var Kjell Johansson som började tala om barn i detta sammanhang. Därför tycker jag inte att jag har fört in något nytt.

Uppfattningen att det skulle vara negativt att ansluta sig till någonting som även miljöpartiet står bakom när man tycker likadant tyder på en mycket märklig inställning.

Jag menar att det är oerhört viktigt att vi i besluten visar vår viljeinriktning. Det är ju faktiskt möjligt att vid överläggningar med andra länder t.o.m. få dem att tycka precis som vi, och det är ju vad vi vill. Det gäller också i andra miljöfrågor, exempelvis i arbetsmiljöfrågor. Jag fattar inte att det, bara för att skrivningen är som den är, inte skulle vara möjligt att vidta åtgärder i detta sammanhang. När det gäller detta betänkande tycker jag alltså att det är mycket beklagligt att den tidigare majoriteten i skatteutskottet inte längre finns.

**Anf. 21 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Låt mig avsluta med en vädjan: Lämna mina barn utanför debatten i riksdagen! För en tid sedan fick jag höra att jag var för ekonomisk tillväxt – jag skulle kunna lämna mina barn på daghem även på lördagar. Detta påstående slungades ut trots att det yngsta av mina barn har uppnått den aktningvärda åldern av 25 och det äldsta har fyllt 30. Dessutom har de aldrig någonsin vistats på daghem. Allesammans har växt upp i hemmet, och jag har kämpat mot skattesystem och annat för att min hustru skulle kunna vara hemma och ta hand om dem. Lämna dem utanför!

Jag kan också försäkra Görel Thurdin, att när jag har gått till affären har jag lagt den allra största vikt vid att köpa bra frukt och nyttiga livsmedel till mina barn och jag skall göra det i fortsättningen också. Men jag skall göra en sak till: Jag skall se till att en bättre livsmedelskontroll införs än den totalflummiga som ni nu försöker införa när ni talar om att kontrakt skall tecknas med odlarna.

**Anf. 22 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Jag är övertygad om att Kjell Johansson har ambitionen att stå för den absolut bästa lösningen i detta sammanhang. Men vi andra har också ambitioner, och det har vi ur hälsosynpunkt.

Jag talade i min lilla inledning om mina egna barn, och det står jag fortfarande för.

Jag tycker också att det är beklagligt att vi nu inte kan anta detta betänkande. Det måste ha funnits något skäl till att Kjell Johansson röstade för skrivningen i betänkandet första gången.

**Anf. 23 ÅSA DOMEIJ (mp):**

Herr talman! Debattstämningen bland socialdemokrater och folkpartister är litet dämpad här i dag. Jag tänker inte tala om några folkpartisters barn – det vore ojust, eftersom jag inte har några egna barn och inte kan angripas i debatten.

Jag tänkte tala om folkpartisters och socialdemokraters civilkurage. Här har ni alltså suttit i skatteutskottet och haft en viss uppfattning, och när ni sedan kommer till era partigrupper får ni helt enkelt bakläxa. När ni går upp i riksdagsdebatten är det inte bara er egen partigrupp som har en annan uppfattning – vilket man skulle kunna acceptera, då varje riksdagsledamot

röstar efter sin egen övertygelse – utan ni har själva plötsligt ändrat uppfattning. Ni kan inte tala om varför, utan i stället säger ni att det gjorts ett litet misstag i skatteutskottet.

Det kan jag inte tro på. Som jag ser det, måste det ha varit ett mycket medvetet ställningstagande i skatteutskottet för att lika villkor skall gälla för svenska som för importerade produkter.

Ni måste ha haft en viss kontakt med era partivänner i jordbruksutskottet. Inom jordbruksutskottet har vi haft två utförliga diskussioner om denna fråga, och vi har hjälpt skatteutskottet med beredningen och lämnat ett yttrande. Varför säger ni då att ni har haft så dåligt med tid?

I jordbruksutskottet hade vi bildat en grön front i denna fråga bestående av oss miljöpartister, vpk, moderaterna och centern. Den stora minoriteten lämnade ett särskilt yttrande, och hela skatteutskottet tyckte att det var mycket klokt och ställde sig gemensamt bakom det. Men i partigrupperna kommer man sedan på att detta inte går; partivännerna i skatteutskottet hade varit för gröna för att passa i socialdemokraters och folkpartisters gråa riksdagsgrupper.

Och jag som blev så glad! Jag tänkte att skatteutskottet faktiskt är grönare än mitt eget utskott jordbruksutskottet.

Vårt förslag strider inte mot GATT-avtalet. Man får nämligen ställa krav som gäller miljö- och hälsoskäl om de är lika för svenska och utländska produkter. Problemet är att svenskarna inte tidigare har fört fram detta i förhandlingarna, och då kan det vara pinsamt och svårt att komma efteråt.

Jag föreslår att vi fattar ett beslut i riksdagen om att föra fram nya krav i förhandlingarna. Vi försöker förklara för de andra länderna att vi i Sverige har demokrati, att vi har haft val, har fått en grönare riksdag och därför måste föra fram detta. Det är inget handelshinder, för "vi behandlar er som vi behandlar oss själva".

Jag vill vädja till er socialdemokrater och folkpartister att i voteringen om detta rösta efter er egen övertygelse – en övertygelse som också har starkt stöd hos svenska folket. Låt oss satsa rejält i förhandlingarna med GATT och föra fram denna uppfattning! Den som aldrig försöker kan heller aldrig lyckas.

Kjell Johansson från folkpartiet backar en del. Först för han fram argumenten med GATT och säger att det inte fungerar. Sedan framhåller han att det kan bli svårt att få kontrollen att fungera. Det är naturligtvis inte möjligt att totalt följa all lagstiftning och alla föreskrifter, men att inte ha någon kontroll alls, som i dag, måste betyda att det blir sämre för både hälsan och miljön. Om vi sade att alla lagar och regler som inte kan följas upp perfekt inte har någon betydelse, skulle denna församling inte vara så mycket att ha över huvud taget, då vi inte heller skulle kunna ha någon lagstiftning.

Till sist vill jag yrka bifall till hemställan i skatteutskottets kloka betänkande.

**Anf. 24** TORSTEN KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara klara ut en liten del i denna fråga. Det är mycket möjligt att vi i skatteutskottet var litet gröna, men inte i den bemärkelse som Åsa Domeij vill göra gällande.

GATT-reglerna kanske inte är skatteutskottets bord helt enkelt, och därför blev det på detta sätt. Vi gjorde oss inte tillräckligt underkunniga om hur förhållandena var i det sammanhanget. Det bildades en majoritet när socialdemokraterna hade yrkat avslag på motionerna, och vi övervägde om vi skulle fullfölja vår linje i en reservation. Därför fick ärendet denna behandling, vilken naturligtvis kan beklagas.

Miljöfrågor skall inte bara betecknas som gröna – de kan också vara röda i allra högsta grad. Grönt är inte någon etikett på miljöpolitiken. Socialdemokraterna har under hela sin historia bedrivit miljöpolitik, och verkligheten har gjort att vi måste bedriva den ännu hårdare än hittills.

**Anf. 25 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Åsa Domeij säger att hon inte tror mig, och det kan jag naturligtvis inte göra mycket åt. Men jag kan i alla fall försäkra att vi folkpartister inte hade någon kontakt med våra vänner i jordbruksutskottet. Om vi hade haft hade det inte blivit så här.

När jag fick yttrandet i mina händer, praktiskt taget vid det bord där vi satt när vi fattade detta beslut, var det mycket lätt att se att våra vänner i jordbruksutskottet inte hade gått med på yttrandet. Jag tyckte att det lät ganska bra och oskyldigt och upptäckte inte slamkryparen i yttrandet, och därför gick vi emot våra partivänner.

Om det nu är fråga om partidisciplin eller ej får var och en själv avgöra, men vi gick faktiskt emot det yttrande som hade antagits i jordbruksutskottet. Det säger väl något om detta.

Än en gång: Vi har de absolut högsta ambitioner när det gäller att se till att få till stånd en utomordentligt väl fungerande livsmedelskontroll.

Slutligen: Åsa Domeij sade att jag hade talat om GATT. Det betvivlar jag. Läs protokollet!

**Anf. 26 ÅSA DOMEIJ (mp) replik:**

Herr talman! Det som har hänt i skatteutskottet verkar mycket märkligt. Nu säger man att man kunde den här frågan för dåligt för att över huvud taget kunna bereda den. I så fall hade man väl kunnat tillkalla någon expertis eller fått hjälp av kansliet. Som jag ser det satt det i skatteutskottet ett antal politiker som skulle ta ställning i en viktig politisk fråga. De såg att en minoritet i jordbruksutskottet hade en gemensam mycket förnuftig mening, som avvek från den som majoriteten i jordbruksutskottet hade. Man ville gå längre i en viktig miljö- och hälsofråga. Man ställde upp bakom detta, helt enkelt därför att man tyckte att det var rätt och riktigt. Med hänvisning till bl.a. handelshinder och förhandlingar gör man nu motstånd mot att Sveriges riksdag skall göra ett nytt och självständigt ställningstagande. Det tycker jag är mycket fegt.

Den åtgärd som det nu gäller räknas inte som handelshinder. Frihandel bygger på konkurrens mellan likställda parter. Om vi hade satt upp högre krav på de utländska produkterna än på de svenska, hade det naturligtvis varit fråga om ett handelshinder, men vi ställer bara upp exakt likadana krav på båda typerna av produkter, och då är det inte fråga om något handelshinder. Problemet är bara att Sverige inte tidigare har framfört de här

kraven i förhandlingarna och att det är pinsamt att komma efteråt med dem.

Men kan man som politiker i skatteutskottet säga till riksdagen att man efter bara ett fåtal dagar har ändrat sig, måste vi också från svensk sida i förhandlingarna kunna säga att vi i Sverige har ändrat uppfattning – vi har demokrati, och ibland kommer nya politiska ställningstaganden fram. Vi vill nu föra fram något nytt i förhandlingarna, och det rör sig här inte om handelshinder utan om ett uttryck för ett större miljömedvetande från Sveriges sida.

**Anf. 27 HÅKAN STRÖMBERG (s):**

Herr talman! Kammaren debatterar en begäran från regeringen om ett bemyndigande att under begränsad tid föreskriva ökad tull på äpplen och päron i samband med en avveckling av importregleringen av dessa varor. Det var, herr talman, jordbruksutskottets ordförande Karl Erik Olsson som föranledde mig att begära ordet i denna debatt. Om nu utskottets ordförande Karl Erik Olsson har ett så starkt och brinnande intresse i frågor om livskvalitet och livsmedelskontroll, borde han ha tagit tillfället i akt att debattera dessa frågor i kammaren i går kväll, när vi behandlade jordbruksutskottets betänkande med anledning av motioner om just livsmedelskvalitet och livsmedelskontroll. Han borde däremot inte gå in i denna debatt, där det gäller ett bemyndigande om vidgad rätt för regeringen att föra förhandlingar och att ta till vara svenska handelsintressen i de pågående GATT-förhandlingarna.

Men, Karl Erik Olsson, vi får under våren, om endast några månader, genom den aviserade propositionen från regeringen om just livsmedelskontrollen, möjligheter att ta ställning till just dessa frågor i ett vidare sammanhang. Vi kan då också göra helt andra bedömningar av behovet såväl av skärpt kontroll av livsmedel vad beträffar produktion, förädling och handel som av importkontrollen än vad vi nu kan göra, när vi skall ta ställning till en motion från bl.a. Karl Erik Olsson.

**Anf. 28 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Herr talman! Det är riktigt, Håkan Strömberg, att jag borde ha varit här i går kväll och debatterat dessa frågor också då. Jag hade anmält mig på talarlistan, men andra, sedan länge planerade aktiviteter lade hinder i vägen. Debatten fördes i stället av Lennart Brunander. Men ett deltagande i debatten i går skulle inte ha inneburit att jag hade låtit bli att diskutera i dag. Som har upprepats flera gånger i denna debatt är det i samband med att vi nu fattar ett beslut som gäller äpplen och päron som dessa frågor har aktualiserats i motioner, och det är vår skyldighet att ta tag i frågorna när de är föremål för beslut.

Sedan välkomnar jag den debatt som vi kommer att få till våren med anledning av den aviserade propositionen om livsmedelskontrollen. Det som har sagts i dag kommer säkert inte att förhindra mig eller någon annan från att upprepa ståndpunkterna också då. Jag hoppas att det som sägs i dag kan vara till någon liten ledning i det förberedelsearbete som regeringen nu håller på att utföra för propositionen.

**Anf. 29 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:**

Herr talman! För att man skall kunna fatta klara och tydliga beslut är det viktigt att också ha ordning i debatten. Det var av den anledningen som vi diskuterade just dessa frågor i går kväll. I dag gäller det ett bemyndigande till regeringen att vidga våra möjligheter i GATT-förhandlingarna. Det finns då ingen anledning att ta upp samma debatt som den vi förde i går kväll. Har Karl Erik Olsson inget förtroende för övriga centerledamöter som debatterar här i kammaren?

**Anf. 30 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Herr talman! Håkan Strömberg vet mycket väl att det inte handlar om detta. Det gäller två olika frågor. Betänkandet i går handlade om trädgårdsnäringen, huvudsakligen med anledning av ett antal motioner. I dag handlar det om den förändrade situationen när det gäller importen av äpplen och päron och i anslutning därtill väckta motioner. Nu kan vi ta ställning. Riksdagen kan i dag göra ett uttalande om att vi inte vill ha sämre äpplen och päron bara därför att de är importerade. Den chansen tycker jag att riksdagen skall ta.

**Anf. 31 CARL FRICK (mp):**

Herr talman! Det är inte var dag som man blir glad när man får ett betänkande i sin hand, särskilt inte om det kommer från skatteutskottet, men när jag läste det betänkande som vi nu behandlar blev jag utomordentligt glad, eftersom jag såg en chans att få en levande riksdag, som går i takt med vad svenska folket tycker i viktiga frågor.

Av någon anledning går det alltid troll i diskussionen så snart det gäller mat. Jag har under 20 års tid arbetat i svensk industri, och där har jag köpt och förhandlat om inköp av många olika varor, bl.a. olika sorters oljor. Det var alldeles självklart för oss att när vi skulle importera dem sätta upp specifikationer på vad det var fråga om för slag av olja. Jag var ju inte intresserad av att få en eldningsolja den dag jag faktiskt ville ha en skärolja.

När vi satte upp dessa specifikationer uppfattade ingen det så att dessa var ett handelshinder. Alla de som var intresserade av att leverera olja ville naturligtvis följa dessa specifikationer, och vi köpte från dem som lovade de bästa leveranserna, de bästa priserna och de bästa ekonomiska villkoren.

Det är förunderligt att man inte skulle kunna hantera våra mat- och livsmedelsproblem på exakt samma sätt, nämligen genom att sätta upp specifikationer på innehåll och kvalitet, i det här fallet på äpplen och päron. De skulle på det sättet kunna behandlas på samma sätt som oljor, med hjälp av klara och entydiga specifikationer. De länder och de företag som klarar specifikationerna är då välkomna att lämna offerter, och sedan får vi välja dem av offertgivarna som vi tycker bäst om, och från dem köper vi.

Då särbehandlar vi ingen. Alla är väl medvetna om de villkor som gäller, och man köper fritt av dem som erbjuder de bästa villkoren. Detta är fri handel på lika villkor, och det är ingenting annat än det som står i skatteutskottets betänkande.

Det är förunderligt att marknadsliberaler och marknadsekonomer kan ha något som helst att invända i en helt naturlig process, som används varenda

dag i svenskt näringsliv, utom när det gäller mat. Varför skall vi särbehandla maten från oljor, maskiner och andra produkter som vi importerar? Det är en fullständig gåta för mig, och jag tycker faktiskt att de marknadsliberaler och andra som diskuterar på detta område är mig svaret skyldiga på frågan: Vad är det för skillnad mellan mat och andra produkter som vi importerar i vårt land?

Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan.

**Anf. 32 KJELL JOHANSSON (fp)** replik:

Herr talman! Jag vill bara helt kort svara på frågan varför vi skall särbehandla mat och olja. Den enkla förklaringen är att mat äter vi, olja använder vi på annat sätt.

**Anf. 33 CARL FRICK (mp)** replik:

Herr talman! Jag måste säga att det är förvånansvärt att få ett sådant svar av en man som sitter i Sveriges riksdag. Det är klart att det är skillnad på mat och olja, även om det finns matolja. Principen måste faktiskt vara densamma i båda fallen. Det kan inte föreligga någon grundläggande skillnad, det är en gåta för mig. Tack för ordet.

**Anf. 34 KJELL JOHANSSON (fp)** replik:

Herr talman! Om Carl Frick älskar att använda exemplet med eldningsolja i kammaren, vill jag säga att i varje fall jag inte äter eldningsolja.

**Anf. 35 LARS BÄCKSTRÖM (vpk)**:

Herr talman! Som ledamot av skatteutskottet trodde jag väl inte att den här frågan skulle bli så stor. För min del är jag ingen expert på miljöfrågor.

Jag vill på några punkter hålla med den socialdemokratiska ledamoten Håkan Strömberg. Jag håller med honom om att denna fråga reallt sett diskuterades redan i går afton och att vi får återkomma till den. Det är två riktiga iakttagelser. Men detta hindrar ju inte att vi även i dag fattar sakbeslut i positiv mening.

I skatteutskottet tog vi del av jordbruksutskottets betänkande och reservationen. Vi lyckades uppnå enighet, men så hände det någonting. Vi vet redan från läsning av böckernas bok att biter man i äpplet brukar ett syndafall inträffa. Det har det tydligen gjort också här i kammaren. Jag tror att vi kan klara av det här syndafallet på ett ganska bra sätt, om vi håller fast vid förslaget i det betänkande som skatteutskottet har lagt fram. Om jag får alludera på andliga skrifter, kan jag för vpk:s del säga: Löften kunna ej svikas. Vi står för det som vi har sagt i skatteutskottet och jordbruksutskottet. Tack, herr talman!

Överläggningen var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i ärendet.

*Meddelande om regeringsbeslut om bistånd till skuldtungda länder*

*Mom. 1*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. 2 (avveckling av importregleringen)*

Utskottets hemställan bifölls med 262 röster mot 40 för reservation 1 av Kjell Johansson och Ingrid Hasselström Nyvall. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Mom. 3 (lagförslagen)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Kjell Johansson och Ingrid Hasselström Nyvall – bifölls med acklamation.

*Mom. 4 (stöd till fruktodlingen)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Bäckström – bifölls med acklamation.

*Mom. 5 (livsmedelskontroll vid import)*

Det av Kjell Johansson och Torsten Karlsson under överläggningen framställda yrkandet om avslag på motionerna under detta moment bifölls med 175 röster mot 127 för utskottets hemställan. 1 ledamot avstod från att rösta.

Jerry Martinger (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

**7 §** Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid nästa arbetsplenum.

På förslag av talmannen beslöt kammaren härafter kl. 14.05 att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då dagens frågestund skulle börja. Frågestunden skulle inledas med meddelande av statsrådet Lena Hjelm-Wallén om bistånd till skuldtungda länder.

**8 §** Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30 under ledning av tredje vice talmannen.

**9 § Meddelande om regeringsbeslut om bistånd till skuldtungda länder**

**Anf. 36** Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag vill ta detta tillfälle i akt att informera riksdagen om att regeringen i dag beslutat om ett extra bistånd på 225 milj. kr. till fattiga och skuldtungda länder, främst i Afrika. Insatserna görs inom ramen för det anslag som riksdagen beviljat för detta ändamål.

Det svenska stödet skall ses bl.a. mot bakgrund av FN:s särskilda Afrikasession i maj 1986, då de afrikanska länderna och det internationella givarsamfundet kom överens om att gemensamt verka för en bärkraftig ekonomisk utveckling i Afrika.

De afrikanska länderna åtog sig då att anpassa sin ekonomiska politik i tillväxtbefrämjande riktning. Samtidigt lovade givarsamfundet att stödja dessa ansträngningar med de nödvändiga yttre resurserna.

Många fattiga länder har nu inlett, ofta smärtsamma, ekonomiska återhämtningsprogram. Vi och andra rika länder har ett moraliskt ansvar att stödja dessa ansträngningar.

Dagens beslutade biståndsinsatser görs inom ramen för det särskilda biståndsprogram för fattiga och skuldyngda afrikanska länder som Världsbanken samordnar.

Beslutet avser budgetåret 1988/89 och fördelar sig med 120 milj. kr. på samfinansieringsinsatser med Världsbanken och 105 milj. kr. på insatser för att underlätta återbetalningen av tidigare Världsbankslån. Stödet syftar till att de berörda u-länderna snabbt skall få tillgång till utländsk valuta för att säkra sin nödvändiga import, så att den ekonomiska återhämtningen skall leda till tillväxt och utveckling och inte bara åtstramning.

Under 1980-talet har dessa länders sjunkande exportinkomster minskat den egna förmågan att importera de insatsvaror som är nödvändiga för produktionen. Den typiska import som finansieras med vårt bistånd är reservdelar, konstgödsel och andra insatsvaror som är nödvändiga för produktionen.

Urvalet av länder begränsas till dem med vilka vi tidigare har någon form av utvecklingssamarbete och som vi därför har särskild kunskap om. Därmed kan inriktning och effekter av stödet också bättre bedömas.

Vad gäller samfinansieringsinsatser med Världsbanken lämnas stöd till fyra länder:

- 60 miljoner går till stöd för den fortsatta ekonomiska återhämtningen i Moçambique.
- Till Uganda går 30 milj. kr. för samma ändamål.
- Som komplement till det ekonomiska återhämtningsprogrammet i Guinea Bissau bereds för närvarande ett särskilt program för upprustning av social service och infrastruktur. Programmet är kostnadsberäknat till 25 miljoner dollar, varav Sveriges bidrag kommer att utgöra 20 milj. kr.
- Till São Tomé och Príncipe lämnas ett bidrag på 10 milj. kr. som stöd för landets ansträngningar att omstrukturerera sin ekonomi.

Regeringsbeslutet innehåller också bidrag för att underlätta u-ländernas återbetalningar av tidigare Världsbankslån. Detta gäller främst Tanzania, som får 60 milj. kr.

Tanzania fullföljer nu sin satsning på ekonomiska reformer, och den ekonomiska tillväxten översteg förra året för första gången på tio år befolkningstillväxten. För att möjliggöra för landet helt nödvändig import är det nu angeläget med snabbt utbetalbart betalningsbalansstöd.

Ett skäl till att det svenska stödet tar formen av ett bidrag för att underlätta landets återbetalningar av sin skuld är att skulden är så betungande i förhållande till exportinkomsterna. Utan stöd utifrån skulle Tanzanias återbetalning av skulden till Världsbanken under innevarande budgetår ta 15 % av landets totala exportinkomster.

Det bör påpekas att även Världsbankens dotterorgan – den Internationella utvecklingsfonden, IDA – bidrar för att underlätta återbetalningarna.

I dagens beslut ingår också ett bidrag på 10 milj. kr. vardera till Ghana, Uganda och Östafrikanska gemenskapen, som stöd för att klara återstående fordringar.

Förutom dessa bidrag till afrikanska länders återhämtningsprogram har också 15 milj. kr. fördelats så att Bangladesh, Bolivia och Sri Lanka får 5 milj. kr. vardera.

Herr talman! Skuldkrisen utgör ett allvarligt hinder för u-ländernas möjligheter till långsiktig ekonomisk och social utveckling.

Det råder nu bland i-länderna en bred samstämmighet om att åtgärder krävs för skuldlättnad och ekonomisk återhämtning i de fattigaste och mest skuldyngda u-länderna. En rad internationellt samordnade insatser pågår. För de fattigaste länderna har vissa framsteg gjorts, men ytterligare åtgärder kommer att bli nödvändiga under lång tid framöver.

**Anf. 37 TREDJE VICE TALMANNEN:**

Jag ger nu ordet till de ledamöter som vill begära kompletterande sakupplysningar till den information statsrådet Hjelm-Wallén lämnat. Det gäller alltså kompletterande frågor i anledning av det meddelande vi nyss har hört.

**Anf. 38 MARGARETHA AF UGGLAS (m):**

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för hennes redogörelse. Jag har förstått att den nya ordningen i riksdagen innebär att det inte ges tillfälle till debatt utan endast till kompletterande frågor, då ett statsråd lämnar ett meddelande av detta slag.

Det vore värdefullt för riksdagen att i den kommande budgetpropositionen få en fullständig redogörelse för de riktlinjer som gäller för regeringens handläggning av betalningsbalansstödet. Det föreligger ofta en viss oklarhet i utrikesutskottet om vilka riktlinjer som gäller.

Jag vill också ställa en direkt fråga i anslutning till de särskilda åtgärder vi nu har fått en redogörelse för. I en del andra fall – det har framför allt gällt länder i Latinamerika – har skuldavskrivning förknippats med särskilda miljöinsatser. Det kan ha gällt naturparker eller andra miljöåtgärder. Jag vill fråga biståndsministern om man har övervägt detta när man har utarbetat det här paketet eller om det kan tänkas att regeringen skulle vilja överväga det i framtiden när det gäller t. ex. Afrika.

**Anf. 39 PÄR GRANSTEDT (c):**

Herr talman! Även jag vill uttrycka ett tack för den information som har getts riksdagen. Jag vill också göra den reflexionen att det skulle ha varit värdefullt om vi, utöver att ställa kompletterande frågor, hade kunnat diskutera detta.

Jag skulle vilja få ett besked från biståndsministern i den principiella frågan om hur ökade svenska insatser för skuldavskrivningar kan förenas med våra biståndspolitiska mål. Vi har ju satt upp vissa mål för vårt bistånd: ekonomisk utveckling, social utjämning, demokratimålet, miljömålet osv. Det sist-

nämnda var också Margaretha af Ugglas inne på. Eftersom skuldavskrivningen alltid innebär ett stöd i efterhand är det viktigt att diskutera hur vi kan se till att även dessa åtgärder bidrar till uppnåendet av de mål vi har satt upp för biståndet. Det skulle vara intressant att höra regeringens bedömningar på detta område.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Meddelande om regeringsbeslut om bistånd till skuldyngda länder*

**Anf. 40 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):**

Herr talman! Jag vill också tacka för informationen. Jag hann inte riktigt med i länderuppräknningen, men om jag uppfattade den rätt var Moçambique inte med. Det är ett land som är tungt skuldsatt och brottas med ekonomiska svårigheter. Man försöker där ambitiöst att på olika sätt förbättra ekonomin. Jag skulle ha välkomnat om Moçambique funnits med bland de aktuella länderna, men jag uppfattade det inte så. Jag kanske kan få en komplettering på den punkten.

**Anf. 41 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN:**

Herr talman! Jag skall börja med att svara på den sist ställda frågan. Jag kan bekräfta att Moçambique var med bland de länder jag räknade upp. Det var det första land jag nämnde, och det var fråga om ett bistånd på 60 milj. kr.

Till Pär Granstedt vill jag säga att man med insatserna avser att åstadkomma tillväxt, dvs. ett av målen för biståndet, men också att underlätta för de mest utsatta människorna i den situation som uppstår i och med den åtstramning som dessa återhämtningsprogram ändå innebär. Dessa återhämtningsprogram leder ju i sitt inledande skede till negativa sociala effekter. Det är för att initialt mildra dessa negativa sociala effekter, i avvaktan på den goda långsiktigt positiva effekten, som vi exempelvis vill gå in med pengar till sociala åtgärdsprogram. Jag var för endast en vecka sedan i Bolivia och studerade en av de insatserna, den sociala nödhjälpsfonden i Bolivia, vilken gav ett mycket positivt intryck.

Margaretha af Ugglas frågade mig om miljöinsatser kan innefattas i det här programmet och genomföras med dessa insatser. På den frågan skulle jag vilja svara att det inte direkt är fallet. Det handlar här huvudsakligen om att möjliggöra import, och därmed frigörs naturligtvis resurser som gör det möjligt för länderna att ta mer hänsyn till miljön. Men det är i andra sammanhang som vi direkt har knutit skuldfrågorna till naturinsatser. Detta studerade jag också för en vecka sedan i Costa Rica. Det var ett mycket lyckosamt projekt.

Vi skall naturligtvis så ingående som möjligt redogöra för riktlinjerna för denna verksamhet. Vi har från regeringen under hösten erbjudit oss att komma till utrikesutskottet för att lämna en redogörelse. Tidpunkten har dess värre inte passat, men jag vet att det finns utsatt ett datum i januari för detta. Jag lovar också att vi skall lämna en utförlig beskrivning i budgetpropositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

**10 § Svar på fråga 1988/89:229 om legitimering av kiropraktiker**

**Anf. 42 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:**

Herr talman! Mona Saint Cyr har frågat mig vad jag har att förtälja angående den s.k. alternativmedicinkommitténs förslag om legitimation av vissa kiropraktorer.

Svaret är att legitimering av vissa kiropraktorer är under övervägande i kanslihuset. Frågan bereds bl.a. med hänsynstaganden till den pågående översynen av socialstyrelsens framtida uppgifter.

Beträffande Mona Saint Cyrs begäran om rätt för kiropraktorernas patienter att få omfattas av sjukförsäkringssystemet vill jag peka på att alternativmedicinkommittén föreslagit att kiropraktorerna skall kunna sluta vårdavtal med landstingen. Detta är möjligt redan i dag utan något beslut från regering eller riksdag.

Alternativmedicinkommittén kommer i enlighet med sina direktiv att i sitt slutbetänkande ta upp frågan om i vilken utsträckning ersättning skall kunna erbjudas patienter som får behandling med alternativa metoder inom ramen för nuvarande ersättningssystem. Jag utgår från att kommittén i detta sammanhang också beaktar kiropraktorernas verksamhet.

**Anf. 43 MONA SAINT CYR (m):**

Herr talman! Jag fann att svaret var något luddigt, och jag skulle gärna vilja få det förtydligat. Jag hade nämligen förväntat mig ett besked från statsrådet om när en proposition kommer att framläggas i ärendet. Redan år 1975 väcktes den första motionen i den här frågan. 1980 skulle socialstyrelsen ha genomfört en försöksverksamhet, och det anslogs medel till detta. I svaret på min fråga till statsrådet för sex år sedan, 1982, hänvisades det till en pilotstudie som skulle starta år 1983. Varken försöksverksamheten eller pilotstudien har kommit till stånd.

Alla mina motioner har av berört utskott under åren bemötts med hänvisningar till pågående arbeten. Dessa arbeten har aldrig kommit till stånd. Till sist hamnade detta ärende under alternativmedicinkommittén som framlade ett förslag. Detta förslag har nu varit ute på remiss, och remisstiden har gått ut. Flertalet remissinstanser har varit positiva och proposition har faktiskt utlovats till detta år. Hundratusentals svenskar väntar självfallet nu på det förlösande beslutet från regering och riksdag. Det skulle för dem innebära samma rätt till ersättning från försäkringskassan som alla andra sjuka har i vårt land. I Danmark och Norge är titeln "Doctors of Chiropractic" i dag accepterad, och försäkringskassan i dessa länder är inkopplad. Vad är det för märkligt med frågans hantering i Sverige som gör att en lösning ständigt skjuts upp?

Regeringen uttalade häromdagen i samband med tillsättandet av arbetsmiljökommissionen sin oro bl.a. för långtidssjukskrivningar och förtidspensioneringar. Man har alltså konstaterat att det bakom den här utvecklingen döljer sig mänskliga problem och lidanden som ofta leder till utslagning på arbetsmarknaden. Människor går långvarigt sjukskrivna och tvingas lämna arbetslivet i förtid. De känner sig nedvärderade och förlorar arbetsgemenskapen. De isolerar sig och får många år av sin liv förstörda. Den här synen på

frågan har en minister alldeles nyligen redovisat. Men vad är det som hindrar att statsrådet Sigurdsen gör någonting åt detta? När kommer propositionen?

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

**Anf. 44** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag kan för dagen inte vara tydligare än så otydlig som jag har varit i mitt svar när jag sagt att vi bereder frågan och att detta sker i samband med det pågående översynsarbetet av socialstyrelsens framtida uppgifter. Jag hoppas att inom en snar framtid kunna ge ett exakt besked.

*Om visumtvånget för  
resande till Frankrike*

**Anf. 45** MONA SAINT CYR (m):

Herr talman! Jag konstaterar att det i svaret står att frågan om legitimering är under övervägande i kanslihuset. Men hur länge skall man fortsätta att överväga den här frågan? Det talas i svaret om slutbetänkandet, men det här är ett delbetänkande som skulle särbehandlas. Enligt uppgift från socialdepartementet så sent som i januari 1988 skulle propositionen ligga på riksdagens bord nu i höst. Jag undrar vad det är som har gjort att man lagt den här frågan åt sidan. 85 % av svenskarna är positiva till förslaget, och de remissvar som lämnats i höst representerar uppfattningen hos miljoner av dessa människor.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **11 § Svar på fråga 1988/89:291 om visumtvånget för resande till Frankrike**

**Anf. 46** Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig om jag vid det arbetsbesök som jag skall göra i Frankrike nästa vecka kommer att aktualisera visumfrågan.

Svaret är ja.

**Anf. 47** DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsministern för svaret. Det är positivt, klart och koncist. Men jag skulle ändå vilja be statsministern att något vidare utveckla den svenska regeringens syn på visumtvånget i Frankrike. Bakgrunden till detta är att de av oss här i kammaren som arbetat med frågan i Europarådet där har mött en väldigt stark solidaritet från de länder som inte berörs av visumtvånget. Vi har från företrädare för EG-länderna mött uttryck för en stark känsla av att Frankrike har handlat fel. Man har varit med om att gång på gång göra framstötter till den franska regeringen, och man har vidtagit åtgärder från Europarådets sida för att markera att man ser ett stort värde i att vi kan hålla öppna gränser i Europa och att vi inte skall införa konstlade restriktioner av den typ som den franska regeringen har infört.

Men samtidigt som det har uppstått en sådan stark enighet i Europarådet har man ibland från de här ländernas sida sagt: Men vad säger då regeringarna i de berörda länderna, vi hör väldigt litet från de regeringarna. Vi har från svensk sida kunnat säga att regeringen har uttalat sig. Utrikesmi-

nistern har flera gånger gjort klart att den svenska regeringen är kritisk mot visumtvånget. Men det kan nog sägas att detta ställningstagande inte har nått fram i någon större utsträckning till våra vänner i de andra europeiska länderna. Det vore därför värdefullt om statsministern inför sin resa till Frankrike ville utveckla den svenska regeringens syn på det franska visumtvånget.

**Anf. 48** Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Den svenska regeringen har här en entydig uppfattning. Vi anser att visumtvånget bör avskaffas, vi anser det principiellt felaktigt, och visumtvånget leder till en rad praktiska svårigheter för svenska medborgare som vill besöka Frankrike. Visumtvånget är också ett steg i fel riktning, när det europeiska samarbetet i övrigt utvecklas på ett positivt sätt. Denna uppfattning har jag för avsikt att framföra till premiärminister Rocard.

**Anf. 49** DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag tycker att det var värdefullt att statsministern gjorde denna markering här i kammaren.

Den före franske premiärministern Chirac lovade i Europarådet för ett och ett halvt år sedan att den här åtgärden skulle vara tillfällig och att det var fråga om månader snarare än om år när det gällde avskaffande av visumtvånget. Trots det har vi fortfarande inte sett några åtgärder vidtas från den franska regeringens sida för att häva visumtvånget.

När den nuvarande premiärministern Rocard häromdagen i svensk TV skulle förklara den franska ståndpunkten, sade han att Frankrike i förhållande till EG-staterna hade vissa förpliktelser. Men den franska regeringen har förpliktelser även gentemot de andra europeiska länderna, även gentemot Sverige. Det finns en konvention som fransmännen undertecknat om fri kommunikation över gränserna. Detta är en konvention som man var tvungen att göra avsteg från när man ensidigt införde visumtvånget för två år sedan. Det är för alla iakttagare uppenbart att visumtvånget inte fyller det uppgivna syftet att motverka terrorism. Självfallet är alla överens om att terrorism måste bekämpas, men det står helt klart att visumtvånget inte är ett effektivt instrument för att nå detta syfte.

Överläggningen var härmed avslutad.

**12 § Svar på fråga 1988/89:247 om sjukvårdens sårbarhet**

**Anf. 50** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Anita Stenberg har frågat mig hur vi skall klara sjukvården utan en bättre framförhållning vad avser el- och läkemedelsförsörjning om kriget kommer eller om vi får en avspärrning en längre tid.

Genom 1987 års försvarsbeslut (prop. 1986/87:95, bil. 1, FöU:11, rskr. 310) har betydande resurser avdelats för att förbättra beredskapen inom hälso- och sjukvården. Det gäller särskilt att avhjälpa brister i fråga om försörjning med sjukvårdsmateriel och läkemedel, men också att säkerställa försörjningen av sjukvårdsanläggningar med el, vatten och värme.

I fråga om elförsörjningen har för hälso- och sjukvårdens del medel avsatts bl.a. för anskaffning av reservaggregat för el. Beredskapen på läkemedelsområdet bedöms som tillfredsställande vad gäller den inhemska läkemedelsproduktionen. För vissa importerade och prioriterade läkemedel, som insulin, bedöms tillgångarna av socialstyrelsen som stora.

Hälso- och sjukvårdens beredskap för krig är i dag betydligt bättre än tidigare. Den utfrågning som försvars- och socialutskotten nyligen höll i denna fråga visar att många hinder för att fullfölja intentionerna i försvarsbeslutet nu håller på att undanröjas.

**Anf. 51 ANITA STENBERG (mp):**

Herr talman! Jag tackar socialminister Gertrud Sigurdsen för svaret.

Sjukvård i krig har belysts dels i dag i statsrådets svar, dels i hearingen om sjukvården i krig. När jag lämnade in frågan visste jag inte att hearingen skulle arrangeras.

Under hearingen fick jag svar på många av mina funderingar, och i dag har jag fått ytterligare svar. Men jag fick också veta att vattenförsörjningen är ett problem som inte är löst. Tyvärr fick jag också veta att sjukhusen inte har någon beredskap för detta. Dessutom fick jag veta att all flergångsmateriel kastas eller skänks bort på grund av att förvaringskostnaderna har blivit för höga. Vid hearingen blev man rekommenderad att gå på medicinska museet för att se dessa materiel. Det är bra om u-länderna får materielen som gåva, men vad skall vi själva göra åt det som jag ser som en sårbarhetsrisk?

När det gäller personalbrist vid krigsutbrott sades det vid hearingen att den skulle klaras av med hjälp av förlängd arbetstid. Förlängd arbetstid skulle alltså kunna lösa personalkrisen. Jag ser miljöpartiets förslag om att en viss del av ungdomen skall arbeta inom vården ett år i form av ett slags värntjänst som en del av lösningen. Man skulle med andra ord kunna ha en viss beredskap i befolkningen som skulle kunna rycka in.

I övrigt är jag just nu nöjd med den information jag har fått av statsrådet Gertrud Sigurdsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **13 § Svar på fråga 1988/89:256 om handläggningen av asylsökande kvinnors abortärenden**

**Anf. 52 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:**

Herr talman! Ann-Cathrine Häglund har frågat mig om jag är villig att se över 5 § i abortlagen så att handläggningen av asylsökande kvinnors abortärenden kan gå snabbare.

Enligt den nämnda paragrafen får abort utföras endast om kvinnan är svensk medborgare eller bosatt i Sverige eller om socialstyrelsen i annat fall av särskilda skäl ger kvinnan tillstånd till aborten.

Bestämmelsen är avsedd bl.a. att motverka att kvinnor från länder som har en mera restriktiv abortlagstiftning än vi kommer till Sverige för att få abort.

**Prot. 1988/89:36  
1 december 1988**

*Om handläggningen av  
asylsökande kvinnors  
abortärenden*

Socialstyrelsen håller för närvarande på att utarbeta allmänna råd om tillämpningen av abortlagen. Enligt vad jag inhämtat avses råden klarlägga i vilka situationer flyktingar eller invandrare behöver söka tillstånd till abort hos socialstyrelsen. Ett syfte härmed är att främja en så snabb handläggning som möjligt av sådana abortärenden.

Effekten av de allmänna råden bör avvaktas innan en fråga om eventuellt ändrad lagstiftning aktualiseras.

**Anf. 53 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):**

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Min fråga har aktualiserats av en skrivelse till socialstyrelsen från sjukhuset i Ängelholm. Invandrarverket har där upprättat en flyktingförläggning. Till sjukhuset har vid flera tillfällen på kort tid kommit asylsökande kvinnor som velat ha abort.

Att följa 5 § i abortlagen innebär att varje ärende skall prövas hos socialstyrelsen. I praktiken innebär detta att kvinnan skall uppsöka mödravårdscentralen tillsammans med tolk. Därefter följer samtal med kurator. Det behövs dubbla tider, eftersom ett samtal med hjälp av tolk kräver det, om man inte vill ge avkall på kvaliteten. Kuratorn gör en kuratorsutredning. Patienten går till läkare för gynekologisk undersökning. Det behövs återigen dubbla tider, eftersom samtal med hjälp av tolk kräver det. Patienten får sedan återvända till flyktingförläggningen och vänta i ovisshet. Socialstyrelsen fattar beslut en gång per vecka, på fredagar kl. 8.00. Om inte ärendet finns på bordet då, blir det ytterligare en veckas väntan.

Förfaringssättet är tungrott, och det är patienterna som drabbas. Kurator Ann-Katrin Karlsson i Ängelholm, som har handlagt flera ärenden av denna art, har sagt till mig att det är svårt att handlägga dessa ärenden i tid även om man sätter till alla klutar. På liknande sätt är det även vid andra flyktingförläggningar. Rutinerna kan innebära senabort i stället för tidig abort och gör att situationen kan bli ännu svårare för dessa drabbade kvinnor som lever under mycket pressade förhållanden. Jag vill därför fråga statsrådet: Hur snart kan dessa allmänna råd bli klara? Är statsrådet villig att skynda på för att klarlägga och underlätta handläggningen, så att kvinnorna kan få besked snabbare och man kan undvika senabort?

**Anf. 54 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:**

Herr talman! Det är riktigt att socialstyrelsen har fått en framställning från en flyktingförläggning utanför Ängelholm om att ta upp den här problematiken. Den framställningen har socialstyrelsen lämnat till det rättsliga rådet för att få synpunkter på den. Om synpunkterna blir sådana att flyktingkvinnorna bör betraktas såsom boende i landet har socialstyrelsen planer på att med det yttrandet som grund ge ut ett meddelandeblad redan innan de allmänna råden är klara. Jag hoppas att det är ett positivt besked för Ann-Cathrine Haglund.

**Anf. 55 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):**

Herr talman! Det är mycket positivt att man försöker göra någonting åt den här situationen. Jag är dock mycket angelägen om att man skyndar på.

I Ängelholm har man på kort tid haft flera fall, och kuratorn där har haft kontakt med andra sjukhus där det har funnits förläggningar i närheten. Där har situationen varit liknande, och man har haft samma problem i fråga om handläggningen. Jag hoppas därför att statsrådet är villig att skynda på ärendet, så att det kan bli en snabbare handläggning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1988/89:36 :  
1 december 1988

*Om åtgärder mot  
oseriös sjukvårdsverk-  
samhet*

**14 § Svar på fråga 1988/89:264 om åtgärder mot oseriös sjukvårdsverk-  
samhet**

**Anf. 56** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig om jag tänker vidta några åtgärder för att förhindra att människor med allvarliga sjukdomar förleds att vända sig till oseriös verksamhet.

Gudrun Schyman ger exempel på ett friskvårdscenter som enligt vad hon säger erbjuder behandling mot bl.a. cancer, sockersjuka och epilepsi.

Enligt den s.k. kvacksalverilagen är det förbjudet för andra än läkare att behandla cancer, sockersjuka och epilepsi. Om förbudet överträds är det ett fall för polisutredning. Enligt vad som upplysts av distriktssåklagaren i det distrikt där friskvårdscentret är beläget finns inte några misstankar om brott mot kvacksalverilagen. Det finns heller inte någon anmälan om något sådant brott.

Alternativmedicinkommittén arbetar med en översyn av kvacksalverilagen och andra frågor som rör alternativ medicin. Därvid skall, enligt direktiven, den vårdsökandes behov och säkerhet vara utgångspunkten. Kommittén beräknar att lägga fram sitt slutbetänkande under år 1989.

Mot denna bakgrund avser jag inte att nu vidta några åtgärder.

**Anf. 57** GUDRUN SCHYMAN (vpk):

Herr talman! Jag får tacka så mycket för svaret.

Jag tycker att utvecklingen är oroande. Den här typen av hälsohem och friskvårdscentra grasserar verkligen – de växer upp som svampar ur jorden. Det är inte ovanligt – som i det konkreta fallet – att det handlar om människor som har drivit sådan här verksamhet förut och som har ett ganska digert register med trassliga ekonomiska affärer m. m. bakom sig. Det är helt enkelt en härva.

Det tråkiga är om människor som befinner sig i en desperat situation vänder sig till den här typen av verksamheter.

Det står i svaret – och det vet jag också – att man inte får behandla cancer, sockersjuka och epilepsi, utan att man i så fall bryter mot kvacksalverilagen. Men problemet är ju att man uttrycker sig diffust i sina annonser. Man säger ungefär: Tror ni att ni lider av någonting liknande, så kan vi ge bot och bättring. Det handlar om en diffus marknad alltihop.

Om man etablerar sig och har ett hälsohem eller ett friskvårdscenter som yrkesverksamhet och säger att man bedriver hälsovård, då borde det finnas någon form av kontroll av att det verkligen handlar om hälsa och inte ohälsa.

vilket har kunnat påvisas i flera fall beträffande det aktuella exemplet.

Jag tycker att man borde kunna tänka sig någon form av etableringskontroll, där t.ex. socialstyrelsen var kontrollmyndighet. Sådan etableringskontroll skulle ske innan sådan här verksamhet fick lov att starta.

Jag skulle vilja fråga om man kan tänka sig att alternativmedicinkommittén väger in sådana här förslag i sitt arbete. Det skulle ju kunna innebära en snabb och bra lösning.

**Anf. 58 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:**

Herr talman! Jag tycker det är rimligt att alternativmedicinkommittén får arbeta med de direktiv som de har. Som jag säger i mitt svar skall enligt direktiven den vårdsökandes behov och säkerhet vara utgångspunkten. Jag har med förtroende lämnat de här frågorna till alternativmedicinkommittén och avvaktar deras förslag innan jag vidtar några åtgärder.

**Anf. 59 GUDRUN SCHYMAN (vpk):**

Herr talman! Jag måste säga att jag inte känner till direktiven för kommittén så väl. Jag vill fråga: Finns det något i de direktiven som lutar åt det håll som jag tycker att det borde luta åt?

Överläggningen var härmed avslutad.

**15 § Svar på fråga 1988/89:268 om handläggningen av arbetsskadeärenden**

**Anf. 60 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:**

Herr talman! Mats Lindberg har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att få ned såväl handläggningstider som expedieringstider i arbetsskadeärenden till en rimlig tidsrymd.

I riks försäkringsverkets anslagsframställning finns en begäran om ökade resurser till handläggning av arbetsskadeärenden.

Behovet av ökade resurser behandlas i det pågående budgetarbetet inom regeringskansliet. Resultatet av detta arbete kommer att redovisas i den kommande budgetpropositionen. Jag är därför inte nu beredd att ge ett svar på den ställda frågan.

**Anf. 61 MATS LINDBERG (s):**

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Det är viktigt att komma ihåg att många av dem som har drabbats av arbetsskador ofta har haft svåra förhållanden under lång tid genom sina skador. Därför är det mycket viktigt att handläggningen blir betydligt effektivare än för närvarande. Det är också viktigt att försäkringskassornas personal får sådana resurser att hanterings- och utredningstiden minskar väsentligt.

Jag får väl vara nöjd för tillfället med svaret. Men det är viktigt att resultat tas fram i den kommande propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 62** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Inger Schörling har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att få stopp på hanteringen av dopingmedel.

Innan jag går närmare in på mitt svar vill jag först klart deklarera att jag delar Inger Schörlings oro vad gäller användningen av dopingpreparat inom idrotten.

Dopingpreparat kan i princip bli tillgängliga på två sätt. Det ena är att de tillhandahålls här i landet som läkemedel. Det andra är att de förs in i landet legalt eller illegalt.

När det först gäller tillhandahållande av preparaten här i landet kan jag lämna följande upplysningar. Beträffande syntetiska anabola steroider, som kommit att framstå som det största problemet bland dopingpreparaten, har fyra sådana produkter varit registrerade som läkemedel här i landet. På grund av den besvärande dopingsituationen har de aktuella läkemedelsföretagen beslutat att dessa produkter inte längre skall finnas allmänt tillgängliga på apotek. Detta gäller fr.o.m. i dag. Undantagsvis kommer dock två av preparaten att kunna tillhandahållas vissa läkare på licens för behandling vid vissa allvarliga sjukdomstillstånd.

När det gäller dopingmedel i allmänhet planeras mera generellt verkande åtgärder. Socialstyrelsen kommer i sitt informationsblad, som skickas till alla läkare och apotek, att informera om den Internationella olympiska kommitténs dopinglista och dess betydelse vid förskrivning av läkemedel till idrottsutövare. Socialstyrelsen har också tagit upp en diskussion med Riksidrottsförbundet och Apoteksbolaget om utformningen av ett ytterligare informationsmaterial om dopinglistans innehåll. Avsikten är att materialet skall finnas tillgängligt på apotek.

Socialstyrelsen bedriver vidare en fortlöpande kontroll av förskrivningen av läkemedel som kan användas i dopingsyfte. Härutöver pågår arbete med att på olika sätt söka minska riskerna för stöld vid förvaring och transport. Sedan ett år tillbaka gäller samma regler för denna hantering av anabola steroider och tillväxthormon som för narkotika.

Den helt dominerande mängden dopingpreparat kommer dock inte från den svenska läkemedelshandeln, utan förs in hit från utlandet. Regeringen ändrade våren 1987 läkemedelsförordningen på så sätt att en resande får införa läkemedel endast för medicinskt ändamål och för personligt bruk. Enligt socialstyrelsens föreskrifter får sådana läkemedel avse högst fem dagars förbrukning. Efter dessa ändringar torde den legala införseln inte vara något problem. När det gäller åtgärder för att stoppa den illegala införseln och försäljning av dopingpreparat har idrottsministern haft överläggningar med bl.a. generaltullstyrelsen och Riksidrottsförbundet. Inom socialdepartementet överväger vi för närvarande vilka ändringar som kan göras i första hand i läkemedelslagstiftningen.

**Anf. 63** INGER SCHÖRLING (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Anledningen till att jag ställt den här frågan är att jag är mycket orolig över att försäljningen och användningen av hormonpreparat, anabola steroider, har ökat explosionsartat under de senaste åren. Jag är orolig över att det är unga människor som drabbas av skador, då de eftersträvar snabba resultat i sin iver att få styrka och muskler. Eftersom vi alla känner till effekterna av anabola steroider – både fysiska och psykiska skador, kanske framför allt psykiska – behöver jag inte gå in på dem. Jag är bedrövad över att samhällets möjligheter att få stopp på hanteringen av dopingmedel släpar efter och över att straffpåföljder för försäljning av anabola steroider saknas.

Den journalist i Gävle, som jag omnämnde i min fråga, och som har gjort mig uppmärksam på hur utbredd den här användningen är, blev bara genom ett kort telefonsamtal erbjuden att köpa preparat som kom från Egypten, Frankrike, Polen, Sovjet och Indien. Han erbjöds vidare en nybörjarkur för 9 000 kr. eller en mer avancerad kur för 20 000 kr. Det handlar alltså om stora pengar och professionella langare. Vi måste göra någonting åt detta. Vi känner väl igen tillvägagångssättet, som är precis detsamma som för knarkhandeln. Den stora skillnaden är att de som säljer hormonpreparat riskerar nästan inget straff alls, möjligen låga böter.

Därför är jag något bekymrad över svaret, i vilket sägs att det "pågår arbete med att på olika sätt söka minska riskerna för stöld vid förvaring och transport. Sedan ett år tillbaka gäller samma regler för denna hantering av anabola steroider och tillväxthormon som för narkotika." Varför har vi då inte en lagstiftning med samma regler för anabola steroider som för narkotika? Jag skulle bli mycket glad om socialministern utvecklade vilka ändringar man överväger inom socialdepartementet för att kunna få stopp på den här hanteringen. Överväger man en ändring i lagstiftningen?

**Anf. 64** Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Det stora problemet är ju inte den legala förskrivningen, utan det är vad som illegalt kommer in i landet. Det innebär naturligtvis stora svårigheter att helt kunna stoppa en sådan införsel, men vi försöker på olika sätt. Vi håller på att se över lagstiftningen. Om man rent allmänt ser på problemet, kan man säga att kunskaperna inom läkarkåren ibland är otillräckliga och att det kanske förekommer en oförsiktig förskrivning. Därför går man ut med en informationsdrive till läkarna.

Det är klart att det kan förekomma receptförfalskning. Under 1986 hade vi ett fyrtiotal sådana fall.

När det gäller stölder har man vidtagit kraftigare åtgärder för att komma till rätta med dessa.

Jag tycker att man på alla sätt försöker göra det som är möjligt för att på laglig väg förhindra hantering av dopingpreparat. Som jag nämnde i mitt svar har ju idrottsministern haft överläggningar med generallagstyrelsen och Riksidrottsförbundet, och inom socialdepartementet håller vi på att se över läkemedelslagstiftningen.

**Anf. 65 INGER SCHÖRLING (mp):**

Herr talman! Jag kan inte hålla med socialministern om att man gjort allt för att stoppa hanteringen. Tvärtom, jag anser att man inte gjort någonting alls. Det handlar inte om stöld eller receptförfalskning, utan det handlar om de mängder av preparat som illegalt kommer in i landet. Man måste ändra lagstiftningen för att komma åt denna införsel.

Läkemedelsförordningen är den enda lagstiftning som vi har på detta område. Den är från 1962 och den riktar sig främst till läkare och apotekspersonal. Straffen är väldigt milda, och i de flesta fall är påföljden låga böter. Läkemedelsförordningen är inte alls tillämplig på hanteringen av anabola steroider, som i stort sett liknar narkotikabrott. Vad som måste till är att man jämställer försäljning – lagning – av anabola steroider med narkotikahantering.

**Anf. 66 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:**

Herr talman! Det är orättvist att säga att vi inte har gjort något alls. Vi har vidtagit en rad åtgärder och kommer att vidta ytterligare åtgärder. Både inom socialdepartementet och inom justitiedepartementet – som vi i det här sammanhanget samarbetar med – undersöker vi om vi via lagstiftning kan nå längre.

**Anf. 67 INGER SCHÖRLING (mp):**

Herr talman! Jag hade hoppats att få just det svaret, att man skulle göra någonting via lagstiftning. Information genom apotek eller läkare hjälper ju inte.

En medelstor svensk stad som Gävle kan man alltså när som helst få tag på preparat från hela världen. Ungefär tio personer försörjer sig mer eller mindre i denna stad med 88 000 invånare på att sälja anabola steroider. Det är ingenting som säger att Gävle skulle utgöra något undantag i det här avseendet. Det behövs en lagstiftning snabbt som jämställer försäljning av anabola steroider med försäljning av narkotika.

Överläggningen var härmed avslutad.

**17 § Svar på fråga 1988/89:296 om vissa utvisningshotade familjer från Chile**

**Anf. 68 Statsrådet GEORG ANDERSSON:**

Herr talman! Mot bakgrund av några enskilda chilenska asylärenden har Lennart Brunander frågat mig om jag är beredd att låta nu utvisningshotade familjer stanna i Sverige. Enligt Lennart Brunander har de aktuella familjerna vistats länge här.

Utgångspunkten när regeringen avgör ett asylärende är givetvis i första hand att bedöma om den asylsökande behöver skydd i Sverige. I vissa fall kan konstateras att så inte är fallet. Frågan kan då uppkomma om inte ansökningen ändå skall bifallas av humanitära skäl.

Regeringen tar särskild hänsyn till barnens situation. Allmänt gäller att om ett barn har gått minst tre terminer i svensk skola, utgör detta förhållande ett tillräckligt skäl för att hela familjen skall få stanna i Sverige. Denna praxis tillämpas när regeringen beslutar i grundärendet.

Statens invandrarverk har nyligen för regeringens avgörande överlämnat två ärenden avseende familjer med barn, vilka i ena fallet gått kortare tid än tre terminer i skola, och i det andra fallet inte påbörjat sin skolgång.

Regeringen kommer efter beredning i arbetsmarknadsdepartementet att avgöra dessa ärenden. Jag är inte beredd att genom uttalanden här i kammaren föregripa denna beredning.

**Anf. 69 LENNART BRUNANDER (c):**

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är helt enkelt att det inte är några få familjer – i varje fall inte enligt min uppfattning – utan ett ganska stort antal chilenska familjer som lever under dessa omständigheter.

Familjerna har varit i Sverige ganska länge. De har rotat sig här och barnen har påbörjat sin skolgång. Detta gör att familjerna börjat känna sig hemma. De vill inget hellre än att arbeta här. Det är ett viktigt problem för oss att lösa – att de som kommer hit som flyktingar får möjlighet att börja arbeta så fort som möjligt. Det skulle vara bra från många synpunkter.

Av svaret framgår att arbetsmarknadsdepartementet skall uttala sig. Då blir min fråga: Är det arbetsmarknadssituationen som är avgörande för om dessa människor får stanna i Sverige eller inte? Om så är fallet, tycker jag att det är fel. Dessutom har vi i dag behov av mer arbetskraft. På de flesta håll ropar ju industrierna efter arbetskraft, så arbetsmarknadssituationen bör inte innebära några restriktioner i sammanhanget. Situationen på arbetsmarknaden är snarare sådan att det är önskvärt att dessa familjer får stanna.

Av framför allt humanitära skäl måste dessa familjer få stanna i Sverige. De har fått vänner i Sverige, de har lämnat det som fanns hemma i Chile bakom sig och de har egentligen inte någonting att komma tillbaka till. Därför är det angeläget att invandrarministern och regeringen bemöter dessa familjers önskan att få stanna på ett positivt sätt. Människor ute i samhället som får del av förhållandena blir ganska uppbragta över att dessa familjer, som har varit i Sverige så länge, skall hotas av utvisning.

Jag förstår att invandrarministern inte vill föregripa enskilda ärenden, men jag har ställt frågan med utgångspunkt i en principiell förutsättning, att familjer som har varit länge i Sverige skulle få stanna kvar och att inte arbetsmarknadspolitiska utan humanitära skäl skall vara avgörande för om de får stanna. Jag skulle vara glad om invandrarministern ville precisera vad som gäller.

**Anf. 70 Statsrådet GEORG ANDERSSON:**

Herr talman! Alla asylärenden bereds i arbetsmarknadsdepartementet – arbetet är så organiserat.

Jag vill påpeka att vi tar hänsyn till de skäl som uppkommit på grund av långa handläggningstider. Det kan i många fall uppkomma humanitära skäl på grund av den tid som har förflutit.

Låt mig exemplifiera från dagens regeringssammanträde, där 69 fall av överklaganden i asylärenden behandlades. I 29 av dessa ärenden biföll regeringen överklagandet. 4 av dessa bifall grundades på 6 § utlänningslagen. 15 ärenden bifölls av humanitära skäl. 7 ärenden bifölls med anledning av den anknytning som uppkommit under handläggningstiden från den asylsökandes sida. I 3 fall bifölls ansökan på grund av att barn i familjen kommit att gå minst tre terminer i skolan.

**Anf. 71 LENNART BRUNANDER (c):**

Herr talman! Jag vet inte riktigt vilken slutsats jag skall dra av statsrådets inlägg, men möjligen och förhoppningsvis skulle jag kunna dra den slutsatsen att invandrarministern är positiv till att behandla dessa familjer generöst. I så fall är det bra. Det är angeläget att det blir på det sättet. Invandrarverkets styrelse har ju begärt att de chilenare som har varit ganska länge i Sverige skall få en sådan behandling. Det är min förhoppning att invandrarministern kommer att arbeta med den utgångspunkten. Då tror jag att både dessa familjer och de svenskar som har kontakt med dem kommer att bli mycket glada. Det förekommer ganska kraftiga påstötningar ute i samhället för att dessa ärenden skall hanteras i den riktningen.

**Anf. 72 Statsrådet GEORG ANDERSSON:**

Herr talman! Låt mig för undanröjande av missförstånd, och mot bakgrund av hur Lennart Brunander har formulerat sin fråga och hur han formulerade sig i sitt senaste inlägg, säga att det naturligtvis inte kan bli fråga om att tillämpa en särskild praxis för asylsökande från ett visst land. Alla asylsökande måste behandlas på ett likvärdigt sätt. Familjer från olika länder måste behandlas på ett likvärdigt sätt.

**Anf. 73 LENNART BRUNANDER (c):**

Herr talman! Jag är inte så insatt i dessa frågor, för jag sysslar inte så mycket med dem. Men jag har uppfattat saken så att just chilena, som har varit i Sverige ganska länge, har kommit i riskzonen därför att man från regeringens sida bedömer situationen i Chile på ett annat sätt nu än vad man gjorde tidigare. Det är på grund härav dessa familjer riskerar att utvisas och hamnar i den bekymmersamma situationen att de, trots att de har varit här så länge, kan tvingas resa härifrån. Detta vänder jag mig emot. Väldigt många människor ute i samhället vänder sig också emot detta. Vi tycker att invandrarministern skall ha en generös och positiv inställning till den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om skyddsklassplaceringen av tjänster vid DAFA*

**Anf. 74** Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat om justitieministern avser att vidta några åtgärder med anledning av att DAFA Data AB har skyddsklassplacerat alla sina tjänster.

Bo Hammar har frågat mig vad jag tänker göra med anledning av de förhållanden som råder vid DAFA beträffande skyddsklassplaceringen av tjänster.

Arbetet inom regeringen är fördelat så, att det är jag som skall svara på Ingela Mårtenssons fråga.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

För vissa myndigheter och några få företag som bedriver verksamhet som är viktig för vårt lands totalförsvär upprätthålls ett särskilt skydd mot infiltration. Syftet med detta är att säkerställa att bara personer som är pålitliga från säkerhetssynpunkt får inneha anställning eller uppdrag där man har tillgång till information som är hemlig med hänsyn till rikets säkerhet. Ett viktigt led i infiltrationsskyddet är personalkontrollen.

Personalkontrollsystemet bygger på att vissa tjänster hos myndigheter och företag som berörs är inplacerade i skyddsklass. Den som söker eller innehar en skyddsklassplacerad tjänst kontrolleras bl.a. mot säkerhetspolisens register.

I personalkontrollkungörelsen anges vilka myndigheter och företag som får göra personalkontroll. DAFA hör till dem.

En skyddsklassplacering av en tjänst får ske bara om det med tjänsten följer att man har tillgång till sekretessbelagda uppgifter som är av betydelse för rikets säkerhet. Skyddsklassplacering får inte ske av något annat skäl.

Efter vad jag har fått veta är alla tjänster hos DAFA inplacerade i skyddsklass. Detta har, med undantag för de fåtal tjänster som regeringen skyddsklassplacerat, gjorts av DAFA med stöd av regeringens bemyndigande. DAFA har uppgett, att DAFA:s skyddsklassplaceringar har skett uteslutande av hänsyn till omsorgen om rikets säkerhet.

Frågan om personalkontrollsystemets framtida utformning omfattas av det utredningsuppdrag som SÄPO-kommittén har. Uppdraget rymmer givetvis också de frågor som Ingela Mårtensson och Bo Hammars frågor tar sikte på. Regeringens överväganden får ske efter sedvanlig beredning av de förslag som kommittén kommer att lägga fram.

**Anf. 75** INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Statsrådet har kunnat konstatera att alla tjänster på DAFA faktiskt är skyddsklassplacerade, och statsrådet skriver i svaret att DAFA anser att skyddsklassplaceringen görs uteslutande av hänsyn till omsorgen om rikets säkerhet. Så sade man inte i första vändan. Då sade man att skyddsklassplaceringen gjordes av kommersiella skäl. Den säkerhetsansvarige på DAFA sade i en intervju att det var en del i DAFA:s policy gentemot kunderna och att kunderna var mycket nöjda med den ordningen. När detta uttalande

väckte uppmärksamhet och den säkerhetsansvarige insåg att det var en felaktig tolkning, anpassade man svaret bättre till kungörelsen och sade att det var av säkerhetsskäl som man skyddsklassplacerade tjänsterna.

Jag tycker att regeringen, som ju har ett ansvar för personalkontrollen, i detta läge borde gå in och undersöka om det kan vara rimligt att skyddsklassplacera alla tjänster på ett företag, så som DAFA har gjort. Det rör sig om ca 500 tjänster, såvitt jag kan förstå.

Skall t.ex. en person som har ansvar för platsjournalen på företaget anses vara en säkerhetsrisk? Är det verkligen rimligt? Riksdagen har ju uttalat att man skall försöka nedbringa antalet skyddsklassplacerade tjänster för att man därigenom också skall kunna ha en mer effektiv kontroll. Det är helt klart att någon form av personalkontroll behövs – det tror jag inte någon ifrågasätter. Men kontrollen måste göras på ett effektivt sätt. Om man på detta litet lösliga sätt använder sig av personalkontrollkungörelsen, tycker jag att det är allvarligt. Då borde regeringen ingripa och undersöka hur det hela går till.

Sedan hänvisade statsrådet till den kommitté som är tillsatt. Den skall i första hand se på säkerhetspolisen och på vilket system som används. Jag tror inte att man kommer in på just den här typen av fall och på frågan om det är rimligt att skyddsklassplacera på detta sätt.

**Anf. 76 BO HAMMAR (vpk):**

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga utöver vad Ingela Mårtensson har sagt. Jag vill emellertid tacka civilministern för svaret på frågan. Det enskilda fall som ligger bakom vår fråga är ju, som Bengt K Å Johansson känner till, mycket tragiskt. Det handlar alltså om en svensk medborgare som i närmare tio år på ett oförvitligt sätt har skött sitt arbete på DAFA. Mannen har palestinsk bakgrund. Han har, som Ingela Mårtensson sade, arbetat med AMS platsjournal. Efter en personalkontroll fick han avsked från sitt arbete. Uppenbarligen har det handlat om att han aktivt solidariserat sig med frihetskampen i sitt gamla hemland, nämligen Palestina. Det är ett solidaritetsarbete som utrikesministern mycket starkt har rekommenderat. Jag tror inte att det handlar om att denna person i demokratiska och allmänna val förts fram som kandidat för det socialdemokratiska partiet. Det kan väl ändå inte vara möjligt?

Nu hände i detta fall det unika att en oförvägen advokat tog upp kampen för den som orättfärdigt drabbats av avsked på grund av personalkontroll. För första gången, mig veterligt, förklarade tingsrätten att avskedandet var olagligt. DAFA avgav en nöjdförklaring och accepterade domslutet men beslöt likväl att vägra mannen återanställning och att i stället betala ut två årslöner till den drabbade.

Han är fortfarande diskriminerad, stämplad och saknar möjlighet att få nytt arbete inom sitt yrkesområde.

Handlandet strider mot både rättssäkerhetens principer och andemeningen i den lag som vi har antagit om anställningstrygghet. Det är den frågan jag skulle vilja att civilministern kommenterade, samt DAFA:s allmänna hantering av personalkontrollfrågor.

**Anf. 77** Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Om man har den uppfattning som Bo Hammar ger uttryck för, nämligen att det som hänt i ett enskilt fall vid DAFA inte står i överensstämmelse med rättssäkerhetens principer och lagen om anställningskydd, är det ju en allvarlig situation.

Den frågan kommer upp i SÄPO-kommittén. Kommittén har ju uttryckligen i uppdrag att studera personalkontrollen. Jag utgår från att kommittén också kommer att ta ställning till i vilken utsträckning det kan hävdas att personalkontrollen vid tillämpningen hos myndigheterna görs alltför omfattande.

**Anf. 78** BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag vill tacka civilministern för denna ytterligare precisering. Jag tycker att den var mycket värdefull. Jag misstänker att vi båda är litet upprörda över detta fall.

När det gäller anställningstryggheten kan jag acceptera att det finns en möjlighet för ett företag att köpa sig fritt i fall med svåra konflikter och spänningar på en arbetsplats. Då kan det vara svårt att trots utslag i domstol lösa frågorna. I sådana fall kanske denna ordning måste finnas.

Detta fall handlar om en människa som har funnit sig väl till rätta på sin arbetsplats, som är uppskattad av sina arbetskamrater men ändå får avsked på mycket lösa grunder till följd av en mycket märklig ordning beträffande personalkontrollen.

Jag tycker att DAFA har anledning att studera vad civilministern här har sagt. Jag tror att DAFA kan få anledning att dra vissa slutsatser av det.

**Anf. 79** INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag kanske inte riktigt delar civilministerns optimism, om vi får kalla det så, att kommittén verkligen kommer att ta upp denna typ av frågor. Av direktiven framgår att personalkontrollen kommer i andra hand.

Det är verkligen angeläget att vi får en rejäl och riktigt seriös översyn av personalkontrollen. Jag är rädd för att vi inte får en sådan till stånd enligt det sätt på vilket kommitténs arbete har lagts upp. Detta gäller inte minst med tanke på ordförandefrågor och annat i detta arbete.

Det är verkligen angeläget att statsrådet trycker på, så att vi får en seriös behandling av personalkontrollen. Det finns nämligen mycket som vi behöver rätta till.

Överläggningen var härmed avslutad.

**19 § Svar på fråga 1988/89:304 om löneutvecklingen inom den statliga sektorn**

**Anf. 80** Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Maggi Mikaelsson har frågat mig om jag kan garantera att de lägst avlönade inom den statliga sektorn inte får en sämre löneutveckling än de högst avlönade.

Riksdagen har bl.a. på grundval av den personalpolitiska propositionen 1985 lagt fast vissa utgångspunkter för den statliga arbetsgivarpolitiken. Det är statens arbetsgivarverk som utifrån dessa riktlinjer har att förhandla med sina motparter om lön och andra anställningsvillkor för de statligt anställda.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om löneutvecklingen  
inom den statliga sek-  
torn*

**Anf. 81 MAGGI MIKAELSSON (vpk):**

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret på frågan, fast egentligen är det ju inte svar på den fråga som jag ställde.

Tyvärr kan inte jag redogöra för utgångspunkterna för den statliga arbetsgivarpolitiken från 1985. Jag har emellertid mycket svårt att tänka mig att den skall ha ökad lönespridning som något slags målsättning. Civilministern kanske kunde redovisa dessa utgångspunkter för mig.

Vid finansutskottets hearing häromveckan framkom det med önskvärd tydlighet att statens arbetsgivarverk numera strävar efter att anpassa sig till den privata marknaden. På den privata marknaden är lönespridningen större mellan högst och lägst avlönade än på det statliga området. Den statliga arbetsmarknaden liksom arbetsmarknaden i övrigt är ju också starkt könsuppdelad. Kvinnorna finns längst ned i den hierarkiska ordning som arbetslivet utgör. Det är också kvinnorna som har de lägsta lönerna.

Kvinnor i Sverige i dag är faktiskt utsatta för kollektiv lönediskriminering. Samtidigt händer stora saker inom den statliga lönepolitiken. Regeringen anammar, till synes helt okritiskt, det privata näringslivets värderings- och arbetsorganisationsmodeller. Nu skall löneplaner avskaffas, och nu skall löner anpassas till marknaden. Personalförsörjningsperspektivet skall vara en central utgångspunkt vid bedömningen av lönenivån. De som anges vara svåra att rekrytera är i första hand cheferna. Det är således cheferna och de högre tjänstemännen som skall få högre löner.

Jag missunnar inte dessa personer högre lön. Men det hela beror ju ändå på hur många det gäller och vad detta kommer att kosta. De som finns längst ned på lönetrappan även på den statliga sidan är kvinnorna. Eftersom regeringen också sätter ett lönetak är det lätt att räkna ut att det inte blir så mycket kvar till de lågavlönade, åtminstone är risken för detta uppenbar.

Jag undrar: Vilka intressen företräder statens arbetsgivarverk och regeringen i dag? Borde inte den statliga lönepolitiken också ha en fördelningspolitisk aspekt?

**Anf. 82 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:**

Herr talman! Maggi Mikaelsson vill att jag skall redovisa de utgångspunkter som fastställdes av riksdagen 1985. Det skall jag gärna göra. Jag erinrar mig bara att Maggi Mikaelsson var närvarande då jag gjorde samma sak i finansutskottet. Jag skall emellertid göra det en gång till.

Lönepolitiken och lönesystemet skall vara förenliga med en balanserad samhällsekonomi, det är ganska rimligt. Stora löneskillnader skall undvikas för arbetstagare med likvärdiga arbeten inom olika arbetsmarknadssektorer. Statens position i löneförhandlingarna skall tydligare bestämmas av verksamhetsintresset och av strävan att åstadkomma en ändamålsenlig personalförsörjning. Lönesystemet skall främja flexibilitet, decentralisering och delegering. Lönepolitiken skall i övrigt grundas på demokratiska ideal och en rättvis fördelning.

Jag tror det är viktigt att understryka att det är ett bekymmer för hela arbetsmarknaden om man på vissa områden har den situationen att arbetstagare med likvärdiga arbeten och arbetsvillkor i övrigt har stora löneskillnader. Detta har varit en av utgångspunkterna när frågan togs upp och diskuterades i riksdagen.

Dessutom har naturligtvis arbetsgivarverket ett arbetsgivarintresse, nämligen att tillse att man kan rekrytera och behålla personal i den statliga sektorn. Det är ett ansvar man har som arbetsgivare, och det måste också vara en utgångspunkt.

Jag är ledsen om Maggi Mikaelsson är besviken över svaret, men jag har svarat generellt och principiellt på frågan, och så är frågan ställd. Gällde det 1989 kunde svaret ha varit annorlunda.

Jag tror det är viktigt att se till den roll som staten spelar för hela förhandlingsmaskineriet och hela löne marknaden, och då kan man inte se det alldeles isolerat från statens synvinkel.

**Anf. 83 MAGGI MIKAELSSON (vpk):**

Herr talman! Ja, jag kommer ihåg de utgångspunkter som civilministern redovisade vid denna hearing. Men vad jag efterlyser är kopplingen till jämställdheten och till kvinnornas situation även på den statliga arbetsmarknaden.

Jag har läst i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1987/88:9 om jämställdhet, som ju riksdagen har fattat beslut om: "Det är sålunda angeläget att man också väger in jämställdhetsaspekten i utredningar och i samband med de politiska besluten. Detta gäller inte minst inom den ekonomiska politiken, eftersom den i hög grad bestämmer förutsättningarna för ett jämställt samhälle."

Jag menar att de utgångspunkter som man nu har anammat, att man skall anpassa sig till marknaden, innebär en risk att kvinnorna, som ju finns längst ner, kommer att halka efter ännu mer på det här området. Det lönetak som är satt i den statliga lönepolitiken innebär ju att det blir ett mindre utrymme för dem som har de lägsta lönerna, om en stor del av utrymmet skall ägnas åt att rekrytera chefer och högre tjänstemän.

Därför undrar jag om civilministern tycker att man har tillmötesgått kvinnorna och tillgodosett kraven på jämställdhet.

**Anf. 84 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:**

Herr talman! Först och främst vill jag tala om att det inte finns något "lönetak". Det begreppet är inte relevant, vare sig för den här diskussionen eller för någon diskussion på det statliga området över huvud taget.

Vad gäller jämställdheten tror jag inte att staten behöver skämmas för sina insatser när det gäller att främja kvinnornas löneutveckling. Den är bättre, skulle jag vilja säga, än vad man har åstadkommit på den privata sidan. Det här är ju en fråga om hur man tolkar statistik. Jag vill minnas att det görs en genomgång av statistiken i den proposition som Maggi Mikaelsson hänvisar till. Där redovisas också de mål som man har satt upp för jämställdheten.

Jag tror som sagt inte att staten behöver skämmas när det gäller insatsen för att utjämna skillnaderna mellan män och kvinnor på den statliga arbetsmarknaden.

**Anf. 85 MAGGI MIKAELSSON (vpk):**

Herr talman! Problemet är ju att kvinnor och män finns på olika ställen i den statliga hierarkin. Kvinnorna finns inte på de befattningar där de höga lönerna finns utan där de låga lönerna finns. Det betyder i sin tur att det blir en skillnad mellan högst och lägst avlönad, och den kommer att öka.

Tidigare sade man: "Statens kaka är liten men säker." För kvinnornas del är den nu mest bara liten, inte längre så säker.

Som jag ser det är risken uppenbar att de sektorer inom det statliga området där man har de låga lönerna och där kvinnorna finns säljs ut eller privatiseras på ett eller annat sätt. Jag tänker bl.a. på städerskor, som ju faktiskt finns även på det statliga området. Jag är rädd att sådana verksamheter riskerar att bli bortrationaliserade. På den privata sidan har man lägre löneavtal, och det skulle därför bli en besparing för staten.

**Anf. 86 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:**

Herr talman! Med de sista orden bekräftar Maggi Mikaelsson uppfattningen att man på det statliga området haft en bättre lönenivå för de lågavlönade städerskorna än vad man har haft på den privata sektorn.

**Anf. 87 MAGGI MIKAELSSON (vpk):**

Herr talman! Ja, det är just det: på det statliga området har man haft en bättre löneutveckling med en mindre skillnad mellan högst och lägst avlönad – tidigare.

Men nu har det aviserats nya tankegångar, om marknadsanpassning. Ute på den privata marknaden är skillnaden mellan högst och lägst avlönad mycket större.

Om man inte har sagt att det finns ett lönetak, så har man i alla fall sagt att det finns en utgiftsram att hålla sig inom. Man kanske kan dividera om ord och vad de betyder, men i praktiken innebär detta att det finns en viss mängd pengar som skall fördelas. Måste man anpassa sig till den privata marknaden och de löner som de chefstjänstemän har som finns där, innebär detta att en stor del av ramen kommer att användas för att behålla dessa chefstjänstemän. Detta ser jag som en risk för kvinnorna.

Överläggningen var härmed avslutad.

## **20 § Svar på fråga 1988/89:306 om rätten att ta del av polisens säkerhetsavdelnings handlingar**

**Anf. 88 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:**

Herr talman! Bo Hammar har frågat om justitieministern kommer att vidta några åtgärder för att tryckfrihetsförordningens och allmänna arkivstadgans bestämmelser skall gälla fullt ut också i fråga om säkerhetspolisens allmänna handlingar och arkivhandlingar. Arbetet inom regeringen är fördelat så, att det är jag som skall svara på frågan.

Jag har uppfattat att Bo Hammars fråga närmast tar sikte på vilka bestämmelser om gallring och arkivering som bör gälla för säkerhetspolisens

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om rätten att ta del av  
polisens säkerhetsav-  
delnings handlingar*

arkiv. Under hösten 1987 överlämnade riksarkivet till justitiedepartementet ett förslag till nya gallringsbestämmelser för säkerhetspolisens arkiv. Både riksarkivet och säkerhetspolisen står bakom förslaget. Detta har dock inte genomförts ännu.

Sedan jag numera tagit över ansvaret för säkerhetspolisen, kommer jag att fortsätta beredningen av förslaget med sikte på att saken skall få en snar lösning. Nya gallringsbestämmelser måste enligt min mening bygga på principen att sådant material som har betydelse för samhällsvetenskaplig och historisk forskning inte gallras ut.

**Anf. 89 BO HAMMAR (vpk):**

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret på min fråga. Jag tycker det var ett ganska hoppingivande och bra svar.

Nyss diskuterade vi här ett tragiskt enskilt människoöde, men det problem som jag har tagit upp tangerar snarast komedin, för att inte säga farsen.

För många år sedan lade dåvarande säkerhetspolisen upp dossiéer för många av arbetarrörelsens pionjärer i vårt land: Hjalmar Branting, Zäta Höglund, Hinke Berggren och många andra. Alla ansågs de vara säkerhetsrisker, precis som den DAFA-anställda som vi nyss diskuterade.

Jag kan fuller väl inse att dagens säkerhetstjänst skäms för den idiotiska spaning och de löjliga anteckningar om Branting och andra som förekom. Men detta material är naturligtvis av stort historiskt intresse, inte minst för att kartlägga den tidens borgerliga själsliv.

Direkt löjligt blir det emellertid när säkerhetsavdelningen hävdar att en del av detta material fortfarande måste hållas hemligt av spaningsskäl – spaning efter Hjalmar Branting och Hinke Berggren? – eller för att användas i studiesyfte.

Riksarkivets irritation över att ett normalt överlämnande av säpos historiska material hela tiden fördröjts är lättbegriplig. Trots uttryckliga löften har mycket litet av detta material kommit över till riksarkivet.

Jag har tidigare tagit upp frågan här i riksdagen med Sten Wickbom och andra; jag är glad att vi är på väg mot en lösning och att civilministern skall tala allvar med Sune Sandström.

Överläggningen var härmed avslutad.

## **21 § Svar på fråga 1988/89:265 om Antarktis som internationell världspark**

**Anf. 90 Utrikesminister STEN ANDERSSON:**

Herr talman! Birger Schlaug har frågat mig om regeringen är villig att arbeta för – officiellt – att Antarktis blir en internationell världspark samt huruvida den tänker agera för att lagvägen begränsa svenska företags och medborgares möjligheter att agera i Antarktis.

Vad är en världspark?

Det finns inte någon vedertagen definition av detta begrepp. Jag föreställer mig att det för tankarna till ett område vars natur är av oskattbart värde

och som därför måste få bästa tänkbara skydd för att bevaras för vår egen och kommande generationer.

Ett sådant område är Antarktis.

Forskningens resultat under senare år har visat oss allt tydligare både vilken grundläggande betydelse Antarktis har för utvecklingen av jordens klimat som helhet och vilka möjligheter vi har att i Antarktis orörda natur följa hur jordens klimat har utvecklats genom årtusendena.

Det är just för att ha möjlighet att medverka till att denna natur bevaras som Sverige har anslutit sig till Antarktisfördraget.

Under 30 år av internationella kriser har fördraget visat sig kunna skydda detta unika område som en demilitariserad zon. Att fortfarande bevara den antarktiska freden är den bästa garantin för att kontinentens känsliga miljö bevaras för eftervärlden.

Under 1970-talet gjordes försök att förklara Antarktis som en världens naturpark. Dessa visade sig vara fruktlösa. Det var *bl.a.* mot bakgrund av detta som tanken växt fram att förstärka Antarktisfördraget med ett regelsystem som, redan innan kommersiella intressen börjat vinna fotfäste på kontinenten, skulle kunna ställa de starkaste tänkbara garantier för bevarande av miljön *mot* en förödande exploatering. Så växte först den s. k. Sälkonventionen fram, sedan Konventionen om bevarande av marina levande tillgångar i Antarktis och så småningom även Mineralkonventionen. I knappast något annat sammanhang har internationella överenskommelser med så kraftfulla miljöskyddsregler uppnåtts. Detta gäller i synnerhet Mineralkonventionen, vilken i motsats till andra konventioner stipulerar att verksamhet är förbjuden ända fram till dess att beslut fattas om att den kan tillåtas. Och vägen fram till ett tillstånd är så komplicerad att det är svårt att se hur situationen över huvud taget skulle kunna uppkomma.

Genom att arbeta med de möjligheter som Mineralkonventionen ger oss når vi de starkaste garantierna för den antarktiska miljön:s bevarande. Så tänker Sverige arbeta.

De forskare som verkar i Antarktis är inriktade på att bidra till vår kunskap om miljön:s utveckling och bevarande. Deras arbete präglas självfallet av hänsyn till denna miljö. Deras framtida insatser skulle ju omtintetgöras, om miljön förstördes. Som ett exempel på de regler som kringgärdar de svenska forskarnas verksamhet vill jag nämna att avsikten är att allt avfall som produceras kommer att tas om hand och föras bort från Antarktis.

På samma sätt är de svenska företagens insatser som stöd för forskningsverksamheten inriktade på att pröva ut miljövänlig teknik som är hållbar under de extremt hårda förhållanden som råder på dessa breddgrader. Svenskt kunnande har i många fall visat sig vara vägledande också för andra länder som arbetar där nere.

Sveriges anslutning till det antarktiska fördragssystemet innebär självfallet en förpliktelse att – där så påfordras – inlemma fördragets regler i svensk lagstiftning. Som jag nämnt finns här tungt vägande miljöskyddsförpliktelser som innebär begränsningar i möjligheterna att agera i Antarktis. Dessa kommer givetvis att beaktas. Det är ett arbete som vi har framför oss, och nu tar vi itu med det. Vi är fullt beredda att när det gäller svenska aktiviteter i Antarktis ta på oss det ansvar som vår ställning som fördragspart innebär.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om Antarktis som in-  
ternationell världspark*

**Anf. 91 BIRGER SCHLAUG (mp):**

Herr talman! Jag tackar för utrikesministerns svar och historiebereskrivning.

För några veckor sedan ställde jag samma fråga. Men jag tyckte inte att jag då fick ett tillfredsställande svar. Därför ställer jag frågan igen. Jag tycker att jag har fått ett litet bättre svar den här gången, och det är jag tacksam för.

Frågan är föranledd av att Antarktis hotas och av att svensk hantering i detta ärende har varit tämligen tvetydig under årens lopp. Man har åtminstone tidigare t.o.m. talat om vissa exploateringsmöjligheter.

Vad är en världspark? frågar Sten Andersson. Jag trodde att vi redde ut den saken förra gången vi diskuterade detta. Ingen mineralbrytning över huvud taget och ingen utvinning av fossila bränslen är två viktiga element i sammanhanget.

Sverige har ju nu skrivit under Mineralkonventionen. Denna ger, enligt vad Sten Andersson sade den 17 november, full vetorätt. Man har alltså skrivit under en konvention som innebär att mineralutvinning tillåts. Men enligt Sten Andersson kan Sverige nu genom vetorätten stoppa all mineralutvinning i Antarktis. Är detta riktigt? Det sade i varje fall utrikesministern den 17 november.

Vidare vill jag fråga: Är detta regeringens avsikt? Anser utrikesministern att någon som helst mineralutvinning kan ske utan att det blir en miljöbelastning i det här synnerligen sårbara området? Vi vet att bl.a. Brasilien och Japan redan har prospekterat.

Eftersom kontinenten inte tillhör någon enskild stat, lyder de som vistas i området under hemlandets lagar. Därför skall det bli intressant att följa Sten Anderssons arbete när det gäller att reglera svenska företags och enskilda personers verksamhet i Antarktis.

Kommer Sverige alltså att använda sig av den vetorätt som Sten Andersson påstår är definitiv? Och anser Sten Andersson att det är omöjligt med mineralutvinning och utvinning av fossila bränslen i det här området, om man skall ta hänsyn till miljön och naturen?

Jag håller med Sten Andersson om att forskningen i detta område är väldigt viktig och att forskningsresultaten bygger på att området är fullständigt orört.

**Anf. 92 Utrikesminister STEN ANDERSSON:**

Herr talman! Jag skall genast vidgå att mitt svar på frågan förra gången var litet diffust. Det gäller en vetorätt och det gäller att identifiera ett nytt område, som sedermera kan bli föremål för beslut om ett utnyttjande.

Herr Schlaug började sin riksdagsmannabana med att läxa upp oss stackars statsråd då det gällde att svara på frågor. Vi har försökt, herr talman, att lära oss så mycket som möjligt av den läxan. Det förekommer t.ex. fler inlägg från vår sida.

Men nu skulle jag vilja säga några ord i uppfostrande syfte till herr Schlaug med anledning av det som förekom förra gången. Då ställdes jag helt plötsligt inför citat från havsresurspropositionen från 1984. Jag hade inte varje ord i den aktuellt för mig. Citaten handlade om att exploatering och utbyggnad av dessa områden är mycket kapitalkrävande och att utvecklingstakten är känslig för konjunktursvängningar och oljeprisförändringar. Men det var ett

citat till som var ganska illavarslande. Det är bara det att herr Schlaug alldeles medvetet – för det måste det ju ha varit – hoppade över inledningen, där det står att det gäller arktiska områden, inte Antarktis.

Jag tycker att ett så billigt debattrick diskvalificerar herr Schlaug, i varje fall för tillfället, för en debatt i den här frågan. Men jag är en generös natur. Jag skulle således vilja inbjuda herr Schlaug, och för resten också de övriga i miljöpartiet, till utrikesdepartementet. Jag lovar att ställa en väldigt professionell expertis till förfogande. För eget bruk, för min egen allmänbildande utveckling, har jag skaffat mig en jordglob. Den har jag haft stor nytta av. Jag skall visa herr Schlaug vad som är skillnaden mellan Arktis och Antarktis, för att vi skall slippa sådana debatter. Men fram till dess tar jag ingen mer debatt.

**Anf. 93 BIRGER SCHLAUG (mp):**

Herr talman! Jag är övertygad om att alla gärna kommer till utrikesdepartementet för att diskutera frågan. Det kan utrikesministern vara förvissad om.

Jag skulle också vilja ha ett litet förtydligande när det gäller vetorätten. Gäller vetorätten, som utrikesministern sade den 17 november, eller är det så som har sagts i dag? Är det alltså riktigt att Sverige inte har en definitiv vetorätt? Jag skulle även vilja ha ett svar, med tanke på framtiden, på följande fråga: Är det så, att Sten Andersson och den svenska regeringen anser att mineralutvinning i någon form i Antarktis över huvud taget är att förena med den miljö som finns där?

Överläggningen var härmed avslutad.

**22 § Svar på fråga 1988/89:310 om de politiska förhållandena i Turkiet**

**Anf. 94 Utrikesminister STEN ANDERSSON:**

Herr talman! Maria Leissner har frågat mig om jag bedömer att läget för mänskliga rättigheter nu är sådant i Turkiet att politiska och fackliga flyktingar om de så önskar utan fara bör kunna återvända dit.

Sverige har under 1980-talet vid upprepade tillfällen kritiserat de brott som begåtts mot de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Under senare år har vi dock med tillfredsställelse kunnat notera förbättringar på detta område, framför allt vad gäller respekten för politiska fri- och rättigheter. Jag tänker här t.ex. på upphävandet av bannlysningen av vissa politiker i september 1987 och på genomförandet av fria val till parlamentet för nästan exakt ett år sedan. Jag tänker också på Turkiets godkännande av individuell klagorätt till Europeiska kommissionen för mänskliga rättigheter och på dess anslutning under det gångna året till såväl FN:s tortyrkonvention som den europeiska konventionen mot tortyr.

Ändå återstår mycket att göra. De alltjämt återkommande uppgifterna om tortyr och annan omänsklig behandling i turkiska fängelser, som bl.a. har åtgärvits av Amnesty International, ger fortsatt anledning till oro. Förhållandena i de turkiska fängelserna måste förbättras.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om de politiska förhållandena i Turkiet*

Jag kan inte heller undgå att tänka på de många fångar i turkiska fängelser som just nu hungerstrejkar i protest mot begränsningar bl.a. i tillgången till olika massmedier och i rätten att ta emot besök av anhöriga. Enligt uppgift är flera av de hungerstrejkande nu så svaga att de närmar sig ett kritiskt tillstånd. Det är givetvis angeläget att en tillfredsställande lösning kan uppnås, inte bara med utgångspunkten från humanitära hänsyn utan också för att stärka tilltron till demokratiseringsprocessen. Här har myndigheterna ett tungt ansvar.

De fackliga fri- och rättigheterna liksom den politiska föreningsfriheten är fortfarande starkt begränsade. En alldeles nyutkommen ILO-rapport noterar visserligen flera framsteg på det fackliga området, men samtidigt konstateras att många av de grundläggande bristerna består, inte minst i lagstiftningen.

Jag tror att Maria Leissner förstår att jag inte kan göra några utfästelser eller lämna rekommendationer i enskilda fall. Det ankommer på var och en att utifrån sina egna omständigheter avgöra om och när ett återvändande kan bli aktuellt.

Vad vi från regeringens sida kan göra – och vad vi gör – är att bevaka utvecklingen och verka för en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, inkl. den grundläggande rätten att fritt kunna återvända till sitt eget land.

Som jag redan har påpekat, har dock den turkiska regeringen vidtagit en rad åtgärder som befäster demokratin och stärker respekten för de mänskliga rättigheterna. Jag utgår ifrån att Turkiet uppfyller sina åtaganden enligt de avtal om mänskliga rättigheter som man har anslutit sig till. Det är vidare min förhoppning att Turkiets parlament och regering skall fortsätta och bredda det påbörjade reformarbetet, så att de mänskliga rättigheterna till fullo respekteras och att alla som så önskar kan återvända och fritt delta i landets politiska och ekonomiska liv.

**Anf. 95 MARIA LEISSNER (fp):**

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för ett utförligt och välkommet svar.

Som utrikesministern redogör för i sitt svar, är signalerna från Turkiet om den demokratiska utvecklingen dubbla. Å ena sidan har fria parlamentariska val genomförts. Regeringen har deklarerat att Turkiet har återvänt till demokratin. Men å andra sidan fortsätter fängslanden av de politiskt aktiva. Det lämnas rapporter om att tortyr förekommer i fängelser och hos polisen. Flyktingar berövas sitt medborgarskap, och politiskt aktiva i Turkiet berövas sina pass. Amnesty International framhåller i en färsk rapport att respekten för de mänskliga rättigheterna inte har undergått någon grundläggande förändring i Turkiet.

Utvecklingen i Turkiet är sålunda på en gång hoppingivande och djupt beklämmande. Det är hoppingivande att notera signalerna från regeringen om en politisk vilja att återvända till demokratin och att respektera mänskliga rättigheter. Men det är djupt beklämmande att det förekommer fängslanden på politiska grunder och tortyr.

För litet drygt ett år sedan återvände två politiska ledare till Turkiet, uppmuntrade av de nya politiska signalerna, men de arresterades direkt och

fördes för en tre veckors vistelse till Ankaras polishögkvarter. Enligt deras egna uppgifter förekom tortyr.

Den 10 december planerar ytterligare tre fackliga ledare att återvända till sitt hemland. De heter Ekrem Aydin, Nurettin Yalcin och Nurettin Bediz. De återvänder för att testa regeringens politiska vilja att respektera de mänskliga rättigheterna.

Utrikesministerns bedömning är både hoppfull, kritisk och vaksam. Jag förstår självfallet att regeringen inte kan utfärda rekommendationer i enskilda fall, men jag utgår från att regeringen, i likhet med vad utrikesministern sade, har sin uppmärksamhet fäst på Turkiet.

Sverige har allt intresse av att demokrati och mänskliga rättigheter får en chans i Turkiet. Vi har allt intresse av att det politiska förtrycket och tortyren blir bannlysta från ett europeiskt broderland. Vi har intresse av, som en bekräftelse på våra förhoppningar, att dessa tre ledare fritt kan återvända till sitt land.

**Anf. 96** Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Herr talman! Som redan har framgått av mitt svar, delar jag givetvis Maria Leissners förhoppningar. Jag skall inte gå vidare i debatten och komplettera mitt svar på annat sätt än att jag lovar att se till att frågan, svaret och den debatt de har föranlett ges den turkiska regeringen till känna.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **23 § Svar på fråga 1988/89:270 om lämpligheten av att arbetsförmedlingar är medlemmar i företagarföreningar**

**Anf. 97** Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Karl-Erik Persson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att arbetsförmedlingar ej blir medlemmar i företagarföreningar.

Arbetsförmedlingens främsta uppgift är att hjälpa de arbetssökande att så fort som möjligt få ett arbete samt att se till att de lediga platserna blir tillsatta snabbt.

För att nå det målet behöver arbetsförmedlingen i sitt arbete ha och utveckla goda relationer med arbetsmarknadens parter och andra organisationer. Ansvar för hur arbetsförmedlingen i detalj går till väga för att nå detta mål vilar i första hand på länsarbetsnämnden.

Jag kan bara understryka värdet av att den lokala arbetsförmedlingen har bra samverkansformer med bl.a. företagarföreningar, men jag anser att detta kan ske med minst lika gott resultat utan att man för den skull är medlem.

**Anf. 98** KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Jag delar uppfattningen att en organisation som arbetsförmedlingen kan ha ett gott samarbete med en företagarförening utan att vara medlem. Men inom länsarbetsnämnden i Stockholms län erbjuds man eller söker man nu

**Prot. 1988/89:36  
1 december 1988**

*Om lämpligheten av att  
arbetsförmedlingar är  
medlemmar i före-  
tagarföreningar*

medlemskap i lokala företagarföreningar. Motivet för ett sådant medlemskap anges vara att det är till gagn för de arbetslösa. Frågan är hur det kan vara till gagn för de arbetslösa, när arbetsförmedlingen kan ha utbyte och relationer med företagarföreningarna på annat sätt.

Det som skrämmar mig är vad som står i stadgarna för företagarföreningar. Det talas bl.a. om "genomförande av gemensamma försäljnings- och reklamåtgärder samt övriga arrangemang". Finns det pengar för att utföra reklamåtgärder, och var kommer detta in för en arbetsförmedling?

En företagarförening skall också "företräda enskilda medlemmars intressen gentemot hyresvärd, myndigheter – –". Arbetsförmedlingen är ju en myndighet, som alltså är eller blir medlem.

Den enda möjligheten att komma ur föreningen är att man gör sig så omöjlig att man blir utesluten.

Jag tycker att det här är en avart, som måste bort från arbetsmarknaden och arbetsförmedlingarna. De senare skall tillhandagå en grupp i samhället som genom sin arbetslöshet har det mycket svårt. Fortsätter det här, mister de arbetslösa förtroendet för arbetsförmedlingen. Det är redan i dag skamfilat i de vanliga människornas ögon. Av egen erfarenhet vet jag hur det fungerar när man vänder sig till en arbetsförmedling. Det sägs ofta att enda sättet att fortsätta att vara arbetslös är att gå till arbetsförmedlingen – den kan ju inte förmedla några arbeten. Går arbetsförmedlingen dessutom med i sådana här organisationer, tror jag att den får ännu sämre rykte.

#### **Anf. 99 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:**

Herr talman! Med anledning av det senare inlägget vill jag säga att jag tycker att Karl-Erik Persson här sprider en uppfattning som det inte finns fog för. Arbetsförmedlingens roll är mycket svår, och när man som enskild individ kommer till en arbetsförmedling är man i många stycken oskyddad som människa. Men jag tycker att arbetsförmedlingsverksamheten är mycket bra för enskilda människor. Jag tror inte att den blir särskilt mycket sämre, om något enstaka kontor är medlem i en företagarförening. Jag tycker dock inte heller, som jag sade inledningsvis, att det skulle vara till gagn för arbetsförmedlingens verksamhet om den är medlem. Jag tycker att kontakten med arbetsgivarna på orten kan upprätthållas på annat sätt.

Vidare är arbetsförmedlingskontoret inte någon myndighet, utan det är länsarbetsnämnden som har den funktionen. När det gäller att tillse hur kontoret sköter sig i olika avseenden är det länsarbetsnämnden och ytterst arbetsmarknadsstyrelsen-arbetsmarknadsverket som har ansvaret. Jag tycker dock inte att man skall fortsätta att föra den uppfattningen vidare att arbetsförmedlingsverksamheten inte är till gagn för de enskilda människorna – det är den.

#### **Anf. 100 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Herr talman! Det var inte min mening att sprida denna uppfattning. Jag försökte ge uttryck för en verklighet som finns ute i samhället. Jag kommer givetvis inte att sprida uppfattningen till dem som söker arbete. Det är absolut inte min avsikt. Jag har själv gått arbetslös och vet hur det kan vara.

Det förhållandet att arbetsförmedlingar blir medlemmar i företagarför-

eningar, med stadgar utformade på det sätt som jag angivit, kan inte ligga i linje med en myndighets uppgifter. Myndigheterna måste ha inriktningen att vara till gagn för de arbetslösa. Jag tror att arbetsförmedlingen och länsarbetsnämnden har bättre uppgifter att lägga sina pengar på än att gå in i organisationer med sådana här stadgar, som föreskriver att medlemmarna skall sprida reklam osv.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **24 § Svar på fråga 1988/89:287 om regionalpolitiska kommittén**

**Anf. 101** Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig om regeringen är beredd att förlänga utredningstiden för regionalpolitiska kommitténs arbete.

Den regionalpolitiska kommittén, som tillsattes i slutet av år 1987, har till uppgift att göra en bred översyn och utvärdering av den hittills förda regionalpolitiken och lämna förslag som ytterligare kan bredda och effektivisera de regionalpolitiska insatserna i framtiden.

Regeringen tillmäter regionalpolitiken en mycket stor betydelse. Det är därför angeläget att så snabbt som möjligt få fram kommitténs förslag så att regeringen, efter sedvanlig remissbehandling av ett utredningsbetänkande, kan lägga fram förslag till riksdagen om regionalpolitikens framtida inriktning.

Jag har nyligen träffat kommitténs ordförande för att orientera mig om utredningsarbetet. Han sade då bl.a. att det enligt hans mening är fullt möjligt att genomföra utredningsuppdraget inom den utsatta utredningstiden, som är den 15 maj 1989.

Mot denna bakgrund är jag inte beredd att föreslå regeringen att förlänga utredningstiden.

**Anf. 102** SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Regionalpolitiska kommittén har att studera och lägga fram förslag till nya stödformer för regionalpolitiken. Skatteutjämningsfrågorna och andra skattefrågor skall studeras, och kontakt skall tas med de skatteutredningar som pågår. Återföring av vattenkraftsmedel skall studeras, liksom hur utbildnings- och forskningsfrågorna kan påverka den regionala utvecklingen och vilka regionala satsningar vi kan göra i Sverige, om vi vill närma oss EG.

Utredningen har alltså mängder av uppgifter som kräver bearbetningar i olika grupper. Detta tar tid. Jag är bekymrad inför att denna utredning håller på att hamna i samma situation som 1984 års utredning, nämligen att inte kunna komma med några konkreta förslag.

I stort sett vid varje sammanträde har utredningsgrupperna begärt förlängd arbetstid innan de kan lämna sina svar till utredningskommittén, och ordföranden, som Ingela Thalén citerade, har sagt att vi får träffas i januari för att sortera ut en mängd frågor, som vi aldrig hinner bearbeta för framläggande av förslag.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om arbetsförmedling-  
en Slink In i Helsing-  
borg*

Vi i folkpartiet medverkade till att denna utredning kom till stånd, och vi känner också ett visst ansvar för att det skall bli ett bra resultat. Det är faktiskt så, statsrådet, att den anvisade utredningstiden kommer att innebära en mycket stor risk för att resultatet blir mycket dåligt. Då skulle vi vara i samma situation som 1984, och det är varken regeringen eller riksdagen betjänt av.

Överläggningen var härmed avslutad.

## **25 § Svar på fråga 1988/89:288 om arbetsförmedlingen Slink-In i Helsingborg**

**Anf. 103** Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Kjell-Arne Welin har frågat mig om regeringen avser att förnya anslagen till den särskilda Helsingborgsförmedlingen Slink-In efter den sista december i år.

Slink-In startades i oktober 1987 som ett särskilt projekt. Projektet startades från början för att med otraditionella metoder intressera kvinnor för arbete i verkstadsindustrin. Projektlokalerna utrustades bl.a. med ett antal verkstadsmaskiner för att göra det möjligt för kvinnor att prova på vad verkstadstekniskt arbete innebär. Företagen fick möjligheter att hyra utställningsyta och bedriva rekryteringsarbete bland besökarna på Slink-In. Slink-In beviljades särskilda projektmedel av arbetsmarknadsdepartementet och länsstyrelsen. Projektmedlen skulle räcka ett år och har nu förbrukats.

Under inflytande av det ökande trycket från dansk arbetskraft vidgades emellertid uppgifterna under projektets gång, och Slink-In fungerar nu även som informationscentral och arbetsförmedling för den danska arbetskraft som söker jobb här i landet. Verksamheten drivs nu genom anslag från arbetsmarknadsmyndigheterna i länet, och ansvaret för den fortsatta verksamheten ligger på dessa och arbetsmarknadsstyrelsen.

**Anf. 104** KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret, som inte var alldeles tillfredsställande. På Slink-In i Helsingborg är en platsförmedlare och en beredskapsarbetare verksam. Sedan april månad i år har man haft en genomströmning av 5 000 danskar. Av dessa har drygt 500 fått arbete i Sverige. Detta sker i en tid när vi behöver arbetskraft utifrån, och detta behov kommer sannolikt att ytterligare intensificeras. Det är otillfredsställande att de som sysslar med detta i dag och som gör det på ett utomordentligt bra sätt inte skall kunna planera sin verksamhet längre fram än till den sista december, trots att verksamheten i den form som den har i dag onekligen behövs.

Arbetsmarknadsministern säger att det är länsarbetsnämnden och arbetsmarknadsstyrelsen som förfogar över de anslag som Slink-In skall ha för att kunna fungera. Det är riktigt, men arbetsmarknadsdepartementet kan mycket väl framföra synpunkter på om denna verksamhet bör finnas kvar eller ej. Jag förmodar att det fortlöpande finns en kommunikation mellan AMS och departementet.

Jag skulle vilja att arbetsmarknadsministern på ett bättre sätt än vad som skett talar om huruvida verksamheten bör finnas kvar eller ej.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om arbetsförmedling-  
en Slink In i Helsing-  
borg*

**Anf. 105** Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det här är en verksamhet som länsarbetsnämnden har ett ansvar för. Under den tid som verksamheten förändrades från att vara ett projekt för kvinnor i industrin till en arbetsförmedlingsverksamhet för arbetssökande från Danmark har länsarbetsnämnden självfallet varit med och analyserat förändringen av verksamheten och också ställt sig bakom att verksamheten skall få finnas kvar fram till årsskiftet. Huruvida verksamheten skall finnas kvar efter årsskiftet eller ej är en fråga som skall bedömas av länsarbetsnämnden. Regeringen har ju lagt fram förslag om anslag för att göra det möjligt för danska medborgare att söka arbete i Sverige på samma villkor som annan nordisk arbetskraft, t.ex. arbetskraft från Finland. Det gäller det s.k. sökandebidraget. Härigenom har ju regeringen talat om att den tycker att verksamheten är bra. Hur länsarbetsnämnden sedan organiserar denna verksamhet, genom Slink-In i Helsingborg eller på annat sätt, är en fråga för arbetsmarknadsverket och länsarbetsnämnden.

**Anf. 106** KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Länsarbetsnämnden i Malmöhus län har ju begärt anslag för att bedriva Slink-In-verksamheten i Helsingborg även under 1989. Man har också begärt att liknande verksamhet skall bedrivas i Malmö, varvid den danska samarbetspartnern skall befinna sig i Köpenhamn. När det gäller Helsingborg finns samarbetspartnern i Helsingör. Jag tror att det har begärts att det skall bli två tjänster på vardera kontoret. Slink-In-förmedlingarna betjänar då inte bara Helsingborg-Malmö-regionen utan onekligen hela Sverige, eftersom praktiskt taget alla som placeras blir placerade utanför Skåneregionen. Därför bör naturligtvis anslagen vara centrala.

**Anf. 107** Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Även om den danska arbetskraften, tack och lov, kan få arbete runt om i Sverige och inte enbart i Helsingborg eller Malmö, är det fråga om ett verksamhetsansvar för länsarbetsnämnden i Malmö på samma sätt som det är ett länsarbetsnämndsansvar för Stockholms läns arbetsnämnd, när det kommer arbetskraft från Finland till Sverige via Stockholm. Det samarbete som har startats mellan Sverige och Danmark sköts naturligtvis praktiskt av länsarbetsnämnden. Om länsarbetsnämnden har begärt extra förstärkning, är det en fråga som arbetsmarknadsstyrelsen och arbetsmarknadsverket får ta ställning till. Någon öppen kanal, så att säga, för att hämta pengar på arbetsmarknadsdepartementet finns inte. Det här är en fråga för prioriteringar inom verket.

**Anf. 108** KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Det kan ju inte vara förbjudet för arbetsmarknadsdepartementet att ha synpunkter på hur man använder de anslag som departementet onekligen ställer till förfogande för arbetsmarknadsstyrelsen, som sedan fördelar pengarna till länsarbetsnämnderna. Tycker man att den här typen av

*Om ändrade låneregler  
för angelägna bostads-  
projekt*

verksamhet skall finnas kvar, måste det vara rimligt att arbetsmarknadsstyrelsen underrättas om att den bör finnas kvar. I annat fall kan man kanske misstänka att den inte anses böra vara kvar i den form som den i dag har.

**Anf. 109** Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Jag tror att det vore mycket olyckligt om departementet, regeringskansliet, i varje enskilt fall gick in och talade om hur och var man skall bedriva enskild verksamhet. Vår uppgift är att bestämma principerna och ställa medel till förfogande. Huruvida verksamheten skall bedrivas i den ena eller den andra arbetsförmedlingens regi är en fråga för länsarbetsnämnden – i detta fall för länsarbetsnämnden i Malmö – och för arbetsmarknadsverket som myndighet att ta ställning till. Jag tycker att det är en bra verksamhet och är övertygad om att länsarbetsnämnden och arbetsmarknadsverket kommer att bedriva den så länge den fungerar bra.

**Anf. 110** KJELL-ARNE WELIN (fp):

Herr talman! Det här var en utomordentligt bra avslutning från Ingela Thaléns sida när det gäller denna verksamhet. Kanske kan det verka positivt för verksamhetens fortlevnad. Jag tackar för detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

**26 § Svar på fråga 1988/89:215 om ändrade låneregler för angelägna bostadsprojekt**

**Anf. 111** Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Herr talman! Margareta Fogelberg har frågat mig om jag är beredd att med hjälp av redan tillgänglig erfarenhet snabbt se över de låneregler som i dag utgör det sista men oöverstigliga hindret för angelägna bostadsprojekt.

Som Margareta Fogelberg har noterat i sin fråga har jag i skilda sammanhang aviserat en genomgripande genomlysning och översyn av boendekostnaderna. Därvid kommer också räntesubventionernas effekter – inte minst fördelningspolitiskt – att analyseras.

Direktiv för översynen utarbetas för närvarande inom bostadsdepartementet. Översynen skall genomföras så, att förslag kan lämnas under hösten 1989.

**Anf. 112** MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret.

Som jag skrev i min fråga tycker jag att initiativet var bra, särskilt därför att man ser över de fördelningspolitiska effekterna. Trots att vi varje år pumpar in mycket pengar i byggforskningen vet vi i dag oerhört litet om efterfrågan på nya bostäder i de olika inkomstlägena. Man kunde kanske få reda på det också.

I början av 1960-talet var det många som flyttade mellan andra- och tredjehandslägenheter under väntan i bostadskön. Nu upplever jag samma sak, men från åskådarplats, när jag ser hur min dotter och hennes jämnåriga flyttar runt utan att kunna slå sig till ro i ett eget hem.

Men det finns en väsentlig skillnad. Sverige ser inte likadant ut i dag som på 1960-talet. Samhällsproblemen är faktiskt bra mycket svårare. Jag ställde min fråga, eftersom jag är verkligen oroad över den attityd som håller på att växa fram inom den yngre generationen. Man tycker fortfarande att det är självklart att den som är frisk och har ett arbete skall bidra till att inte de sämre lottade ställs utanför samhället. Men ungdomarna uppfattar det faktiskt i dag som att detta inte är tillräckligt för deras del. De uteslängs från någonting så elementärt som en egen bostad. När de får klart för sig att den som har arbete och är någorlunda socialt välanpassad inte räknas till vad bostadsförmedlarna kallar kvalificerad grupp, vänder sig missnöjet mot de sämst ställda och de svagaste i samhället.

Herr talman! Det måste till rejäla tag emot bostadsbristen, och det snart, för vi kan inte tillåta att sådana här motsättningar mellan olika grupper i samhället permanentas.

I min hemkommun, Kungshäcka, finns det drygt hundratalet lägenheter färdigprojekterade och upphandlade, men det hela kommer inte i gång, därför att schablonbeloppen för statlig belåning ligger långt under de verkliga kostnaderna.

Nu undrar jag om statsrådet kan tänka sig att med hjälp av utredningen om överkostnader i Göteborgsregionen, en utredning som jag vet finns på departementet, försöka lösa den knuten.

Bortsett från alla regleringar har vi också en tung byråkrati. Kommunerna går i borgen för de statliga lånen. De får bevilja byggnadslov och fastställa byggnadsplaner. Vore det då inte rimligt att de också tog över länsbostadsnämndernas roll? Då slapp vi kostnaderna för det dubbelarbetet.

**Anf. 113 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:**

Herr talman! Jag delar naturligtvis Margareta Fogelbergs uppfattning att det är mycket olyckligt om inte unga människors behov av bostäder kan täckas. Det finns, enligt min mening, bara en väg ur detta och det är en kraftig ökning av nyproduktionen av bostäder. Men det är också nödvändigt att kommunerna i sin planering av bostadsbyggandet ser till att det blir en sådan fördelning av de bostäder som byggs att de speciella krav som ungdomar har kan tillgodoses, krav som ofta innebär att man som sin första bostad vill ha en något mindre lägenhet än den som man kanske sedermera önskar.

Regeringen har också, som Margareta Fogelberg väl vet, lagt fram en rad förslag för att underlätta särskilt för ungdomar att få tag i bostad, underlätta för ungdomar att ta sig över de hinder som ofta finns när det gäller att ta sig in någonstans där andra redan finns, dvs. i detta fall vuxna. De åtgärderna har folkpartiet motsatt sig. Det är åtgärder som skulle stimulera fram både ett ökat byggande och ökade insatser för att i befintligt bestånd försöka få fram lämpliga bostäder till ungdomar. Det gäller också ett särskilt bostadsbidrag till ungdomar för att hjälpa dem att klara höga hyror.

Jag tror inte ungdomarna är hjälpta om vi släpper fram bostadsbyggande till så höga kostnader som det i nuläget i vissa fall är fråga om. Vad det handlar om är att vi i dag kan styra över ytterligare resurser till bostadsbyggandet från annat byggande, och det är dit de förslag syftar som regeringen

för en tid sedan framlade och som så småningom skall behandlas här i kammaren.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 114 MARGARETA FOGELBERG (fp):**

Fru talman! Till statsrådet vill jag säga att Sverige är ett av de bostadstätaste länderna i världen. Vi har drygt 3,5 miljoner bostäder, och det går snart en lägenhet på två personer. Vi behöver ett visst ökat bostadsbyggande, men vi behöver en större rörlighet på den marknad som finns redan i dag. Med prismekanismer måste vi få människor att släppa en del av de lägenheter de har. Det finns faktiskt människor som har flera lägenheter – lägenheter står obekommade; man använder dem som sparbössor och investerar i dem. Det problemet kan man, tror jag, minska genom att släppa på regleringar och få till stånd en mer flexibel bostadsmarknad.

Statsrådet talade om särskilda lägenheter för ungdomar. När jag talar om ungdomar avser jag människor mellan 25 och 30 år. De vill inte ha några speciella lägenheter, och de har råd att betala sina bostäder. Tar man genom statsrådets utredning reda på hur behoven av lägenheter ser ut i olika inkomstgrupper kanske vi kunde få till stånd ett byggande som gjorde att de mer attraktiva men kanske billigare lägenheterna blev fria.

**Anf. 115 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:**

Fru talman! Ja, naturligtvis skall man se till att man i befintligt bostadsbestånd tar tag i lägenheter som står tomma eller inte utnyttjas. En åtgärd som vi vidtagit är att en särskild arbetsgrupp fått i uppdrag att se över t.ex. om övernattningslägenheter i storstadsområden används effektivt eller om man kan finna andra former för att tillgodose de behov som organisationer och andra har av övernattningsmöjligheter och åstadkomma ett effektivare användande av de övernattningslägenheterna, t.ex. som bostäder åt ungdomar. Men jag tror inte att ungdomars bostadsproblem löses genom kraftigt ökade kostnader för bostäderna. Bl.a. det skulle ett frisläppande helt och hållet av marknadskrafterna leda till. Jag menar att det är viktigt att vi kan upprätthålla en socialt inriktad bostadsproduktion som gör att alla kan få tillgång till en bra bostad.

**Anf. 116 MARGARETA FOGELBERG (fp):**

Fru talman! Jag tror att det är precis tvärtom! Vi har flera områden i samhället som är hårt reglerade – överallt där har vi köer. Sjukvården och bostadspolitiken är de bästa exemplen. Om det är så attraktivt att bygga måste det, om vi släpper byggandet fritt, bli god tillgång till bostäder – då finns det inte längre några incitament för att sälja lägenheter svart eller för att få den oerhörda kostnadsökning som vi har bl.a. på insatslägenheter.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 117** Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig vilket ansvar jag anser att myndigheterna bör ha för att inte människor skall tvingas bo i livsfarliga bostäder.

Bakgrunden är svårigheterna för en familj, som drabbats av de s.k. sjuka husen i Enskededalen i Stockholm, att få en annan bostad.

Såväl i hyreslagstiftningen som i hälsoskyddslagstiftningen finns det tvingande bestämmelser som ålägger fastighetsägare att vidta åtgärder mot hälsovådliga bostäder. Det är således fastighetsägaren som har det primära ansvaret för att olägenheter undanröjs och hyresgästerna inte far illa i sina bostäder.

Givetvis skall ingen behöva bo i en bostad som utsätter hyresgästen eller hans familj för hälsorisker. Om det på grund av risk för hälsan blir nödvändigt för en hyresgäst att flytta och fastighetsägaren inte kan ordna någon annan bostad är det kommunen som har, och enligt min mening också skall ha, det yttersta ansvaret för att en ny bostad tillhandahålls hyresgästen. I första hand ligger ansvaret hos kommunens bostadsförmedling, men också socialtjänsten kan behöva anlitas.

Enligt vad jag har inhämtat finns det i det aktuella fallet ett avtal mellan bostadsförmedlingen och det allmännyttiga bostadsföretaget om evakuering av hyresgäster i samband med saneringen av huset. En särskild ledningsgrupp, som tillkommit på initiativ av miljö- och hälsoskyddsförvaltningen och i vilken bl.a. stadsläkaren ingår, har överinseende över saneringen. För hyresgäster, vars lägenhet ännu inte reparerats eller står i tur för reparation, gäller kommunens allmänna regler om förtur till bostad av medicinska skäl. I akuta fall har slutligen socialnämnden möjligheter att provisoriskt ordna bostad i avvaktan på att förtur kan lämnas.

Jag utgår ifrån att det allmännyttiga bostadsföretaget samt kommunens bostadsförmedling och miljö- och hälsoskyddsförvaltningen tar det ansvar som krävs för hyresgästerna i Enskededalen. I sammanhanget vill jag avslutningsvis nämna att regeringen efter ansökan av det allmännyttiga bostadsföretaget medgett undantag från den s.k. 30-årsregeln. Därmed har vägen öppnats för såväl räntesubventionerade byggnadslån som – om det visar sig nödvändigt – ränte- och amorteringsfria s.k. tilläggs lån på ett belopp av 50 000 kr. per lägenhet till företagen för att genomföra saneringen.

Inom regeringskansliet har dessutom en särskild arbetsgrupp tillsatts för de s.k. sjuka husen. Arbetsgruppen skall bl.a. belysa förutsättningarna för att ålägga producenter och materialtillverkare ansvaret för de problem som kan dyka upp och lägga fram förslag till de regeländringar som bedöms nödvändiga.

**Anf. 118** PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är – som bostadsministern så riktigt framhållit i svaret – ett speciellt fall där ett litet barn riskerade att få livshotande skador om familjen skulle tvingas bo kvar i den lägenhet den bebodde i Enskededa-

---

*Om åtgärder mot  
hälsovådliga bostäder*

len i Stockholm. Det fanns vid det tillfället inga utsikter för familjen att inom överskådlig tid få en annan bostad.

Glädjande nog har jag i dag hört att just den familjen har anvisats en annan bostad, en nysanerad lägenhet i samma bostadsområde. Det är mycket positivt. Det innebär att det hotet är undanröjt.

Samtidigt kan man inte underlåta att fråga sig, om den publicitet som förekommit i det här fallet har bidragit till den lyckliga lösningen. Man kan fråga sig om det finns andra fall där resultatet inte blir lika lyckligt på grund av att kvällspressen inte griper in.

I varje fall tror jag att vi är ense om att det inte kan få vara beroende av publicitet att sådana här problem kan lösas. Alla måste kunna känna tryggheten att veta att man får en annan bostad om den bostad som man har är otillfredsställande från de här synpunkterna. Jag tycker att det svar jag har fått är entydigt på den punkten: Den rättigheten skall finnas.

Ansaret är i det här fallet kommunens, men det är också regeringens ansvar att föra en bostadspolitik och en regionalpolitik som gör att man inte får den akuta bostadsbrist som vi nu har i Stockholm. Det kunde vara intressant att höra om det beredningsarbete som pågår i regeringskansliet tar upp också den typen av frågor.

**Anf. 119 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST:**

Fru talman! Beredningsarbetet om de sjuka husen har inte med den totala bostadsproduktionen att göra. Däremot är vi fullständigt ense om att vi måste upprätthålla en hög nyproduktion av bostäder och då naturligtvis speciellt i de områden där efterfrågan är störst.

Jag tror att det är ett gemensamt intresse för Pär Granstedt och mig att det sker en hög nyproduktion, och vi skall göra allt för att se till att det också blir en sådan.

**Anf. 120 PÄR GRANSTEDT (c):**

Fru talman! Vi är naturligtvis ense om vikten av åtgärder för att bygga bort den bostadskris som råder i Stockholmsregionen. Jag hoppas att vi också är ense om att det är viktigt att begränsa inflyttningstrycket i den regionen, eftersom det annars kan visa sig vara mycket svårt att bygga bort bostadskrisen.

Det måste också vara så att regeringen och de myndigheter som är underställda regeringen har ett ansvar för att se till att kommuner, sociala myndigheter och fastighetsägare uppfyller sina ansvar mot hyresgäster, så att risken att de som behöver byta bostad av hälsoskäl inte kan göra det undanröjs.

Jag hoppas alltså att regeringen aktivt verkar för att situationer av den typ som uppstått i Enskededalen inte uppstår i framtiden och att människor kan känna sig trygga i sina bostäder.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 121** Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Roland Larsson har mot bakgrund av skördesituationen i Östergötland frågat mig om jag avser att ta något initiativ för att staten, i den uppkomna situationen, skall ställa upp och ta det ansvar som man fram t.o.m. år 1987 ansåg rimligt.

Det skördeskadeskydd som gällde t.o.m. år 1987 hade sedan tillkomsten utsatts för kritik från både enskilda jordbrukare och grupper av jordbrukare. Jordbrukarnas möjligheter att påverka skyddets utformning ansågs vara alltför begränsade.

Mot bl.a. denna bakgrund träffade regeringen och jordbruket hösten 1986 en överenskommelse om att Lantbrukarnas riksförbund (LRF) skulle överta huvudmannskapet för ett nytt skördeskadeskydd. Efter riksdagsbeslut våren 1988 har så också skett fr.o.m. 1988 års odlingssäsong. Beslutet innebär bl.a. att jordbruket ges frihet att utforma ett lämpligt skördeskadeskydd och att kostnader för skyddet får tas ut på marknaden. Jordbruket har för detta ändamål bildat Stiftelsen Lantbrukarnas skördeskadeskydd som administrerar skyddet.

Staten har enligt riksdagsbeslutet ett övergripande ansvar för skördeskador som har karaktären av naturkatastrof och som drabbar stora områden. Det har förutsatts att LRF i sådana situationer har rätt att ta upp överläggningar med staten. Så har ännu inte skett.

Lantbrukarnas länsförbund i Östergötland har den 11 november i år kommit in med en skrivelse till regeringen med en begäran om stöd till följd av dåligt skördeutfall för vissa lantbrukare i länet. Skrivelsen remissbehandlas för närvarande.

Då Roland Larsson, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav förste vice talmannen att Anna Wohlin-Andersson i stället fick delta i överläggningen.

**Anf. 122** ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! När en bonde tvingas till konkurs, är det både en ekonomisk och en social katastrof. Han och hans familj tvingas bryta upp från hem och socken, en gammal släktgård kanske går ur familjen. Ett helt livsmönster slås sönder, därför att vara bonde är både ett yrke och en livsstil.

Efter mycket dåliga skördar tre år i sträck har bönderna i östra Östergötland i år drabbats av skördekatastrof. Enligt den samlade jordbruksexperten i länet är den reella förlusten omkring 40 milj. kr. LRF skriver till regeringen och ansöker om budgetmedel till ett belopp av 15 milj. kr. för att förhindra ekonomisk kris och konkurser hos skördeskadedrabbade lantbruksföretag i östra Östergötland. Länsförbundet understryker att situationen måste betraktas som en naturkatastrof.

15 miljoner är en mycket rimlig begäran. Man har då först sagt att bönderna själva får stå för halva kostnaden, och sedan hoppas man på 5 miljoner från det nya skördeskadeskyddet.

Med anledning av statsrådets svar vill jag ställa några följdfrågor:

1. "Staten har enligt riksdagsbeslutet ett övergripande ansvar för skörde-skador som har karaktären av naturkatastrof och som drabbar stora områden", säger statsrådet. Hur stora områden? Räcker östra Östergötland som underlag när det blir en naturkatastrof där?

2. Anser inte statsrådet att LRF:s mycket genomarbetade skrivelse är upptakten till en överläggning? Statsrådet säger ju att LRF ännu inte har tagit kontakt för att få till stånd överläggningar.

3. Statsrådet säger att den skrivelse som kommit in nu remissbehandlas. Varför behövs det remissbehandling? LRF:s skrivelse är kompletterad med skrivelser från ODAL, från driftsbyrån och från lantbruksnämnden.

**Anf. 123** Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Det är en litet lustig situation, tycker jag, när frågeställaren kritiserar regeringen för att inte ta det ansvar som staten tog fram till 1987. Nu är det faktiskt så att man var överens om att fr.o.m. 1988 skall jordbrukarna själva ha hand om skördeskadeskyddet. Det är det nya som har hänt. Det har träffats en överenskommelse i godo som stämmer med de önskemål jordbrukarna tidigare fört fram, nämligen att de själva skulle ha inflytande över verksamheten.

Nu har uppenbarligen Östgötabönderna inte kunnat få ut vad de önskar av det nya, av jordbrukarna själva administrerade skyddet, och då kommer de till staten.

När LRF tog över skördeskadeskyddet, förändrades det på en del punkter. Man tog bl.a. bort vissa möjligheter till ersättning som gavs tidigare. Det är en bedömning som LRF skall göra, eftersom organisationen nu är huvudman.

Med det nya systemet är det LRF centralt som skall påkalla att staten tar ett särskilt ansvar, om det är extra stora skador. Det har LRF centralt inte gjort ännu. Om LRF kommer att göra det, får frågan självfallet prövas. Vad som har skett är att LRF:s länsförbund i Östergötland har sänt in en skrivelse.

Sedan LRF – efter starka önskemål från jordbrukarna själva – tagit över skördeskadeskyddet, har det lagts in en del kriterier som är annorlunda i förhållande till det gamla systemet, och då har tydligen bönder i Östergötland känt sig missnöjda med detta. Det är i första hand en fråga som får tas upp inom organisationen. Om organisationen anser att skadorna är så allvarliga att staten bör gå in, får organisationen centralt påtala detta. Det har LRF centralt ännu inte gjort.

**Anf. 124** ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har inte kritiserat statsrådet Hellström, och det har inte LRF gjort heller, eftersom statsrådet ännu inte har fattat något beslut. Statsrådet säger här i dag att det inte ens har tagits upp överläggningar. Det är mycket intressant att få reda på att det måste LRF centralt göra. Det räcker inte med den skrivelse som kommit in från LRF i Östergötland.

Men jag vill gärna ha svar på mina frågor:

Är östra Östergötland ett tillräckligt stort område, enligt statsrådets egen vokabulär, som har drabbats av naturkatastrof?

Och varför skall man remissbehandla en skrivelse som redan är komplett? Måste detta material komma in från LRF centralt för att statsrådet skall ta hand om det? Det skulle jag väldigt gärna vilja veta.

Medan de drabbade bönderna förtvivlat räknar på hur och om de kan betala sina insatsvaror, säger landets högste chef för jordbruket – om jag så får uttrycka mig – att han skall fundera. Då vill jag be statsrådet Hellström att fundera väldigt fort. Det är först om svaret blir nej som jag kommer att verkligen kritisera statsrådet.

Detta gäller en naturkatastrof, och jag ber om svar på de frågor som jag har ställt.

**Anf. 125 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Frågan hade varit berättigad före år 1988, när det var staten som hade hand om skördeskadeskyddet. Då var det också staten som skulle definiera områdena och göra bedömningarna, men så är det inte i dag. Efter starka önskemål från bönderna själva är det numera bönderna själva som administrerar och sköter skördeskadeskyddet.

Naturligtvis skall frågan i första hand ställas inom organisationen, eftersom staten icke är huvudman för skördeskadeskyddet. Det är endast om LRF centralt hos regeringen aktualiserar extra resurser från statens sida som det kommer att göras en bedömning från regeringens sida. En sådan framställan har LRF ännu inte gjort. Om LRF gör en framställan kommer vi givetvis att ta upp frågan till en mycket seriös prövning.

**Anf. 126 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):**

Fru talman! Det står i svaret – som jag glömde att tacka för, det vill jag nu göra av artighet – att när det gäller skördeskador som har karaktären av naturkatastrof har staten enligt riksdagsbeslutet ett övergripande ansvar. Nu hävdar LRF i Östergötland att detta är en naturkatastrof. Jag har fått svaret att LRF centralt måste hävda att det är en naturkatastrof för att statsrådet skall ta hand om frågan.

Låt mig då fråga: Hur snart kan statsrådet ta ställning till frågan, om LRF kommer in med en skrivelse redan inom den närmaste veckan?

**Anf. 127 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Vi har varit snabba på så sätt att vi, trots att frågan inte är anhängiggjord hos regeringen, har skickat ut den regionala skrivelsen på remiss så att det skall finnas ett underlag för den händelse LRF gör sin centrala framställning. Det är de rutiner som skall gälla enligt de nya bestämmelserna.

Om LRF centralt skulle göra den bedömningen, kan vi göra den från vår sida också ganska fort.

**Anf. 128 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):**

Fru talman! Den skrivelse som alltså egentligen inte kommit in – den har kommit in och skickats ut på remissbehandling till dem som redan har svarat på skrivelsen! Om det inte vore så tragiskt skulle jag nästan tycka att det var dråpligt.

Men O.K., regeringen har alltså redan satt i gång. Jag skall verkligen säga åt LRF centralt att komma in med en anmodan till regeringen att ta tag i den skrivelse som regeringen redan har tagit tag i.

Överläggningen var härmed avslutad.

## **29 § Svar på fråga 1988/89:286 om skogsvårdsavgiften**

**Anf. 129** Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Anna Wohlin-Andersson har frågat mig om jag är villig att avskaffa eller i varje fall drastiskt sänka skogsvårdsavgiften.

Skogsvårdsavgiften tas ut med 0,8 % av en fastighets taxerade skogsbruksvärde enligt fastighetstaxeringen. Den nuvarande avgiftsnivån fastställdes år 1983. Sammanlagt betalas varje år ca 460 milj. kr. i avgift. Skogsvårdsavgiften skall enligt riksdagens beslut ses som skogsägarnas bidrag till de allmänna insatserna i vid mening för skogsbruket.

Riksdagen har flera gånger, senast i våras, avslagit motioner om avskaffande eller sänkning av skogsvårdsavgiften. Som motiv för detta har bl.a. anförts att nivån på avgiften med tanke på de anslag som lämnas för skogliga åtgärder av olika slag framstår som väl avvägd. Avgiften är dessutom avdragsgill vid taxering och torde ha begränsad ekonomisk betydelse för de flesta skogsägare. Jag vill också tillägga att den fördelning av utbetalningarna som Anna Wohlin-Andersson efterlyser är orimlig med hänsyn till syftet med avgiften.

Jag har mot den här bakgrunden ingen avsikt att föreslå regeringen att avgiften sänks drastiskt eller avskaffas så som Anna Wohlin-Andersson önskar.

**Anf. 130** ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Centern har i flera sammanhang och i flera år påtalat att de skogsvårdsavgifter som landets skogsägare tvingas betala innebär en hård särbeskattning av skogsnäringen, en särbeskattning som inte har sin motsvarighet i andra näringar.

Som jag påpekat i min fråga har effekten av denna speciella skatt blivit avsevärt hårdare för de drabbade, genom att skogsvårdsavgiften stigit med 2 000 % sedan 1979.

Statsrådet säger att pengarna skall användas till allmänna skogsvårdande insatser i vid mening. Jag vill fråga vad detta är. Trygghetsförsäkringarna och skogsbilvägarna betalas på annat sätt. Regionalpolitiken är det inte en enskild närings skyldighet att betala.

Vilka övriga allmänna insatser anser statsrådet att skogsvårdsavgiften skall betala?

Jag har inte bett om någon fördelning av utbetalningarna. Jag påpekar att i Östergötland är det bara 8 % som går tillbaka enligt vårt sätt att räkna. I Smålandslänen är det 8 %, i Blekinge 12 % och i Älvsborgs län 11 %.

Anser Mats Hellström det rimligt att skogsägarna i Östergötland skall skicka i väg 20 milj. kr. till regionalpolitik och statlig myndighetsutövning?

Tror Mats Hellström att staten förvaltar dessa pengar bättre än vad enskilda skogsägare gör? Anser Mats Hellström det rimligt att skogsägarna som yrkesgrupp grovt särbehandlas?

Jag vet att många är intresserade av svaret på dessa frågor.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om skogsvårds-  
avgiften*

**Anf. 131 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Det är självklart att skogsbruksvärdena är högst på de bästa fastigheterna, som är belägna i södra Sverige och tillhör privatpersoner. Därför kommer största delen av skogsvårdsavgifterna från privata skogsägare i södra halvan av Sverige. Det låg bakom de exemplifieringar Anna Wohlin-Andersson gjorde.

Avgiften används för att bekosta bidrag till skogsbruket, men också till forskning, till den översiktliga skogsinventeringen, till trygghetsförsäkring och till mycket annat. Därför är det inte möjligt, som vi ser det – och det har riksdagen instämt i så sent som i våras – att tänka sig den koppling som låg bakom frågan, där man skulle få tillbaka lika mycket i bidrag som man har betalat i avgift. Nyttan av forskningen och de andra skogsinsatserna kommer ju skogsägarna och skogsbruket till godo på annat sätt.

Jag vill säga att skogsvårdsavgiften är ett viktigt medel för oss i Sverige att kunna ha ett bra skogsbruk. Vi har också det. Om vi jämför oss med andra länder törs vi säga att vi har en väsentligt bättre skogsvård och sköter vår skog på ett bättre sätt än man gör på andra håll. Där medverkar de resurser skogsvårdsavgiften skapar. Vi skall inte urholka det som är bra med vår skogsvård.

**Anf. 132 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):**

Fru talman! Vi har ett bra skogsbruk, säger Mats Hellström. Ja, men det har inte blivit bättre av skogsvårdsavgiften. Om de enskilda människorna hade fått behålla skogsvårdsavgiften hade de själva kunnat göra större insatser i sin skog.

Vi hävdar inte att bidragen skall betalas tillbaka fullt ut. Vi hävdar att skogsvårdsavgiften skall avskaffas. Och de få bidrag som vi räknar oss till godo skall också avskaffas.

Denna rundgång i maskineriet som socialdemokraterna tror på har vi i centern aldrig trott på.

Det finns forskare som räknat ut att på en omloppstid av 80–100 år betalar en skogsägare 40 % av nettot vid avverkning i skogsvårdsavgifter.

Det är inte rimligt att belasta en enskild näring på det viset. Pengarna skulle göra mycket större nytta om de fick stanna hos skogsägarna – nytta regionalpolitiskt, nytta i form av mera jobb i skogen där de enskilda skogsägarna har sitt fögderi.

Vi kan då gärna avskaffa de bidrag vi har i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 133** Jordbruksminister MATS HELISTRÖM:

Fru talman! Agne Hansson och Lennart Brunander har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för den framtida livsmedelskontrollen.

Inom regeringskansliet pågår för närvarande slutarbetet med det förslag om en reformerad och förstärkt livsmedelskontroll som regeringen avser att lägga fram vid årsskiftet. Innehållet i förslaget kommer att offentliggöras när det lämnas till lagrådet i mitten av december.

De frågor som tas upp om ansvarsfördelningen mellan olika kontrollmyndigheter, ambitionsnivån för kontrollen samt inriktningen och finansieringen av den framtida livsmedelskontrollen kommer jag därför att återkomma till inom kort.

**Anf. 134** LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret. Vi fick inte veta någonting om hur det skall bli bättre eller vad som är fel. Att det skall komma någonting visste vi förut.

När vi fick en ny livsmedelspolitik i mitten av 1980-talet var det för att vi skulle lägga mer vikt vid livsmedelskvalitet. Vi trodde att det också skulle bli bättre kvalitet.

Vi har sedan dess haft många diskussioner om vilka krav vi skall ställa på livsmedel i olika sammanhang, vilka krav vi skall ställa på importerade livsmedel osv. För någon timme sedan hade vi en diskussion här i kammaren där socialdemokrater och folkpartister sprang ifrån en ganska vettig ståndpunkt i detta avseende och tyckte att detta med kvalitet var mindre viktigt än frihandel. Det är som det är.

Min fråga kom till efter ett inslag i Radioekot om att livsmedelskontrollen ute i kommunerna kraftigt försämrats under 1980-talet. Det går stick i stäv mot de utfästelser som gjorts. Jag skulle vilja få ett besked av jordbruksministern om vad som varit orsaken. Är orsaken att staten lagt över en mängd uppgifter på kommunerna, så att de inte hinner med det de egentligen skall göra? Vilka åtgärder avser jordbruksministern vidta för att just denna del skall fungera bättre? Jag vet inte om detta kommer att beröras så mycket i den proposition jordbruksministern talar om. Där kommer man väl snarare att ta upp om funktionen skall ligga på det centrala planet. Det viktiga för konsumenten är att livsmedelskontrollen fungerar i praktiken, ute hos dem som hanterar livsmedel nära konsumenten.

**Anf. 135** AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret. Vi har höga krav på att livsmedlen skall vara av god kvalitet här i landet. Bra mat är bra för folkhälsan. Det är naturligtvis bra att vi har höga krav i detta fall. Men lika viktigt är att vi lever upp till intentionerna bakom lagstiftningen. Uppenbarligen gör vi inte det, enligt de rapporter vi har fått från konsumentverket. Det framgår av de frågor Lennart Brunander och jag har ställt hur livsmedelskontrollen successivt har försämrats under hela 1980-talet. Detta för med sig att många människor blir oroliga. En av de orsaker som angetts av

konsumentsverket är resursbrist ute i kommunerna. Detta blir då en skatteutjämningsfråga, om det är i glesbygden som bristen på resurser är störst.

Det finns en oro ute hos konsumenterna. Jag tror att det skulle vara värdefullt om jordbruksministern nu kunde svara på om regeringen är beredd att uppfylla intentionerna i lagstiftningen och om vi också i fortsättningen skall ha höga ambitioner på detta område. Även om vi skall få ett besked av ministern senare i december frågar jag: Har jordbruksministern planerat för att vi skall kunna behålla beredskapen när det gäller en hög livsmedelskvalitet och för att vi skall leva upp till våra ambitioner på detta område? Det vore värdefullt att få ett besked i denna fråga.

**Anf. 136 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! När det gäller de mer konkreta frågorna om kontrollens utformning kommer dessa självfallet att redovisas för riksdagen om några veckor, när lagrådsremissen kommer. Jag tror inte att någon av frågeställarna har tänkt sig att jag skulle svara på frågor rörande detta nu.

Lennart Brunander tog upp frågan om importerade livsmedel. Agne Hansson har ställt en separat fråga om importerade livsmedel, som jag kommer att besvara om några minuter. Jag tar upp detta ämne i samband med mitt svar på Agne Hanssons fråga.

Låt mig i stället besvara frågan om varför kontrollen blivit sämre – om den nu har blivit sämre. Det är alldeles klart att det har blivit färre provtagningar. Det visar livsmedelsverkets egna undersökningar. Mitt svar till Lennart Brunander är att vi under 1980-talet har skärpt kraven på livsmedel på olika sätt, både från konsumenter och från samhället i dess helhet. Förbättringar har också skett i en rad avseenden. Samtidigt har produktionstekniken förändrats snabbt. Det som nu måste förändras är kontrollen av att de högre kvalitetskrav vi som konsumenter ställer och som samhället som helhet ställer uppfylls. Där ligger ett skäl till att kontrollen i dag måste skärpas avsevärt och även utökas till nya områden.

Svaret på Agne Hanssons fråga är att vi skall arbeta för att inte bara behålla den höga kvaliteten utan också utveckla den vidare. Våra skärpta krav har lett till förbättringar av livsmedlen i många avseenden. Men själva kontrollapparaten har inte följt med. Man måste självfallet få en samstämmighet mellan kontrollen och de krav vi ställer.

**Anf. 137 LENNART BRUNANDER (c):**

Fru talman! Det låter ganska bra att jordbruksministern ändå är medveten om detta och är beredd att se till att det fungerar. Men slutsatsen att de skärpta kraven skulle ha lett fram till en försämrad livsmedelskontroll är kanske inte helt riktig. Det har sagts att man gjort betydligt färre livsmedelskontroller än tidigare. Att de skärpta kraven i övrigt har gett konsumenten bättre livsmedel må vi verkligen hoppas. Men man har inte kunnat följa upp detta med kontroller. I stället har antalet kontroller blivit mindre. Det är allvarligt, och det är detta jag reagerade mot. Om vi skall kunna vara säkra på att de intentioner som riksdagen har givit uttryck åt på detta område följs upp vill det till att livsmedelskontrollen inte blir mindre i omfattning, utan att den i varje fall kan behållas på samma nivå som i början av 80-talet.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om livsmedelskontrollen*

**Anf. 138 AGNE HANSSON (c):**

Fru talman! Det är omöjligt att kräva mer detaljerade svar. Det har ingen av oss frågeställare gjort heller. Jag noterar med tillfredsställelse att jordbruksministern säger att han är beredd att hålla en hög ambition i detta avseende även fortsättningsvis. Detta bör kunna lugna konsumenterna. Vi får hoppas att propositionen har ett innehåll som svarar mot jordbruksministerns ambitioner.

Jag tog upp en av orsakerna till den försämrade livsmedelskontrollen, nämligen en eventuell resursbrist. Det är kanske inte direkt jordbruksministerns område. Jag vill emellertid understryka att det är viktigt med en rättvis resursfördelning från statsmakternas sida, om man skall kunna motsvara de goda ambitionerna i detta fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

**31 § Svar på fråga 1988/89:315 om villkoren för import av livsmedel**

**Anf. 139 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Agne Hansson har frågat mig vilka åtgärder regeringen vill vidta för att skärpa villkoren för import av livsmedel. Det var alltså till svaret på denna fråga jag hänvisade i den förra frågedebatten.

Den utgångspunkt som finns för kontrollen av livsmedel är att de krav från hälsosynpunkt som vi ställer på såväl importerade som svenska produkter är lika. Kontrollen av bl.a. förekomst av bekämpningsmedelsrester sker både för importerade och inhemska vegetabilier med samma metoder.

Sålunda skall samma krav ställas av hälsoskäl på varor som importeras som på hemmaproducerade varor när det gäller dessas egenskaper. Utöver hälso- och konsumentaspekter ställs också av andra skäl skilda krav på produktionsmetoder i olika länder.

I den mån produktionsmetoderna skiljer sig till följd av olika krav på t.ex. den yttre miljön eller arbetsmiljön gäller naturligtvis för jordbruket lika väl som för industrin att våra högre miljöambitioner inte i sig kan grunda krav på importstopp. Här finns sedan länge internationella regler om handeln i GATT, som gäller lika för varor, varé sig de tillhör jordbruks- eller industriområdet.

I den lagrådsremiss om livsmedelskontrollen som vi nu förbereder inom jordbruksdepartementet behandlas de frågor som Agne Hansson tar upp om hur den framtida kontrollen av såväl importerade som inhemskt producerade livsmedel bör utformas. Innehållet i förslaget kommer att offentliggöras när det lämnas till lagrådet i mitten av december.

**Anf. 140 AGNE HANSSON (c):**

Fru talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret. Men efter detta svar är jag naturligtvis inte längre lika optimistisk inför framtiden. Svaret visar att jordbruksministern nu ansluter sig till socialdemokraterna i riksdagens skatteutskott, som vill gå den mindre miljövänliga vägen.

Min fråga rörde framför allt produktionsmetoder som påverkar miljön.

Jag tog lökodling på Öland som exempel. På Öland odlas lök som varken är strålbehandlad eller behandlad med groddningshämmande preparat. Vi importerar emellertid också lök som behandlas på ett sådant sätt. Därmed lurar vi i grunden konsumenterna. De tror ju att de hela tiden får lök av samma kvalitet. Vi sätter dessutom lökodlarna, i det här fallet på Öland, i en ohållbar situation. Är detta verkligen rimligt, jordbruksministern?

Det måste väl ändå vara ett konsumentintresse att ha ett bättre importskydd för t.ex. lök? Det finns andra länder som har högre skyddstullar för lök. Är jordbruksministern beredd att höja tullavgiften och förlänga tullperioderna? Är ministern vidare beredd att i förhandlingarna med GATT verka för att vi skall hålla samma ambitionsnivå och ställa samma krav på andra länder som vi ställer inom landet, eller skall man ge upp arbetet med att påverka – som socialdemokraterna i riksdagen i dag har varit beredda att göra?

**Anf. 141 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Agne Hanssons uppläggnings visar att det ingalunda enbart är omsorg om konsumenterna och deras hälsa som har betingat denna debatt, utan också en omsorg om producenterna och att de inte skall drabbas av alltför besvärliga konkurrensvillkor.

Detta var ganska upplysande. Uppläggningsen skilde sig från den som man hade i debatten om äpplen och päron. När jag hörde en del av argumenteringen tidigare i dag, blev jag något förskräckt. Det hävdades att de GATT-regler som finns och det som majoriteten i riksdagen beslutar inte skulle innebära att det ställs hälsokrav på produkterna. Agne Hansson visade emellertid nu med sitt inlägg att det inte enbart handlar om hälsan. Nu vill han även ha ett ökat tullskydd.

Kontrollen av varor och livsmedel skall vara lika beträffande innehåll, egenskaper och hälsoaspekter för såväl importerade som inhemska produkter – vare sig det gäller lök eller någon annan vara. I den mån det brister när det gäller möjligheter att kontrollera och när det gäller resurser skall man förvisso ta mycket seriöst på det. Man skall då diskutera detta som en resursfråga och en fråga om möjlighet att göra en bättre kontroll. Detta är vad vi avser att göra i den lagrådsremiss som skall ske. Det är en sak.

En annan sak är att säga att man skall skydda odlarna, eftersom odlarna utomlands inte har att uppfylla lika hårda allmänna miljökrav. De kan därför använda andra medel än man kan göra i vårt land. I det avseendet skiljer sig emellertid inte livsmedlen på något sätt ifrån andra produkter som det bedrivs handel med. Det vet rimligen centerpartiet.

Exempelvis Storbritannien har kanske sämre arbetsmiljökrav i verkstadsindustrin än vad vi har i Sverige. Man kan därför säga att de svenska verkstadsproducenterna åläggs en högre kostnad. Detta förhållande ger emellertid inte Sverige möjlighet att stoppa import av verkstadsprodukter från Storbritannien. Det är emellertid på precis det sättet man nu vill göra genom att skydda producenter av livsmedelsvaror. Man hävdar då att det finns ett hälsomotiv i bakgrunden. Hälsomotivet handlar emellertid om vad maten innehåller, och i det fallet skall kontrollen vara lika.

**Anf. 142 AGNE HANSSON (c):**

Fru talman! Jag kan inte förstå att det skall behöva vara någon skillnad. I detta avseende sammanfaller ju konsumenternas krav på hög livsmedelskvalitet med producenternas villkor. Detta handlar i grunden om livsmedelskvaliteten, och det var från den utgångspunkten jag ställde min fråga.

Av jordbruksministerns svar framgår att han inte är beredd att arbeta, i den position han har i förhållande till andra länder, för att påverka dem så att vi skulle kunna få samma höga kvalitet på de importerade produkterna som på dem som vi producerar här i landet. Jag beklagar detta. Har regeringen verkligen inte större ambitioner på detta område? Är ni beredda att lämna konsumenterna i ovisshet om vad de skall äta?

**Anf. 143 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Jag tycker inte att Agne Hansson skall tala om att "lämna konsumenterna i ovisshet om vad de skall äta". Varför skall man skapa en onödig oro på den punkten?

När det gäller kontrollen av vegetabilier gör vi i dag flera stickprov på importerade produkter än på inhemska, och man mäter på samma sätt. Det är felaktigt att man skulle släppa hälsokraven därför att det rör sig om importerade varor. Det blir inte bättre av att man vill koppla in producentintressen, och därigenom skjuter konsumenternas oro för hälsa framför sig.

Vi tar allvarligt på konsumenternas hälsa. Därför vill vi skärpa livsmedelskontrollen, som jag sade, både för importerad mat och för inhemskt producerad mat. Det är det viktiga beskedet till konsumenterna. De skall inte behöva känna oro på den punkten. Vi avser också att i internationella förhandlingar verka för att matkvaliteten skall bli bättre. Det gäller då att skilja på vad som är konsumentintressen och vad som är producentintressen. Om man inte gör den åtskillnaden lär internationella förhandlingar inte kunna lyckas.

**Anf. 144 AGNE HANSSON (c):**

Fru talman! Ja, jordbruksministern, jag måste då återgå till mitt exempel i denna fråga. Hur skall konsumenterna t.ex. kunna veta vilken behandling och vilka odlingsmetoder som den lök de äter har varit utsatt för?

Vilket besked har jordbruksministern att komma med? Kan jordbruksministern säga till mig som konsument att jag kan vara helt säker på att jag äter en lök med samma höga kvalitet som den som odlas på Öland, om jag konsumerar en lök som är importerad? Det är uppenbart att de skilda odlingsmetoderna i dag gör att det finns andra restprodukter i de importerade varorna.

**Anf. 145 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Jag har två saker att säga när det gäller lök. Det ena är att vi återkommer i propositionen till de mera konkreta metoderna när det gäller kontroll. Det andra är att jag i somras träffade en överenskommelse med samtliga stora organisationer och företag inom den svenska handeln.

Fr.o.m. den 1 juli i år skall man ursprungslandsmärka lösvikt av frukt och grönsaker i alla affärer i Sverige – såväl i stora som i en del mindre

handelskedjor. Det innebär att det i dag i affärerna skall finnas angivet om det är svensk, holländsk eller t.ex. spansk lök:

Jag tror att Agne Hansson och jag och alla andra som är engagerade i frågan kan göra en insats genom att gå ut i affärerna och se efter i vilken utsträckning man lever upp till den överenskommelse som handeln träffade med mig i somras. Från början var det rätt knapert. Det har gått bättre under hösten. Jag tror nog att det finns skäl att påminna handeln om den här överenskommelsen. Utöver vad som kan komma ut av det vi talar om i propositionen, kan den intresserade konsumenten lära sig vilka metoder som används i olika länder. Det skall i dag finnas besked i handeln om det är svensk lök eller holländsk lök.

**Anf. 146 AGNE HANSSON (c):**

Fru talman! Jag förstår nu att det förslag som kommer innebär att jordbruksministern är beredd att skärpa kontrollen. Det tycker jag är bra.

När det gäller märkningen får konsumenterna i de flesta fall – eller skall få enligt ambitionen – besked om varifrån produkten, i detta fall löken, kommer. Beskedet sträcker sig emellertid inte längre. Det är tydligen så att vi måste finna oss i att få äta lök som är strålbehandlad och behandlad med groddningshämmande preparat. Regeringen har tydligen inte ambitionen att ta ytterligare miljösteg. Det beklagar jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

**32 § Svar på fråga 1988/89:298 om skogsbruket i de fjällnära skogarna**

**Anf. 147 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! Eva Goës har frågat miljö- och energiministern om det i de fjällnära skogarna kan utgå bidrag till ett i frågan skisserat anpassat skogsbruk.

Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

För skogsbruket i det område som av riksdagen har definierats som fjällnära gäller enligt skogsvårdslagen särskilda begränsningar och aktsamhetsregler som bl.a. bygger på ställningstagande av riksdagen. Varje slutavverkning kräver tillstånd av skogsvårdsstyrelsen oavsett om avsikten är att ändra markanvändningen eller att fortsätta med skogsbruk. Skogsvårdsstyrelsen skall vägra tillstånd om en avverkning skulle medföra risk för nedflyttning av fjällgränsen eller om man bedömer att det inte skulle kunna skapas en ny skog efter avverkningen. När tillstånd ges kan skogsvårdsstyrelsen föreskriva olika villkor i fråga om hänsyn till skilda intressen. Myndigheternas kontroll över att avverkningarna sker med all den hänsyn som föreskrivs i lag är mot denna bakgrund starkare i de fjällnära skogarna än i resten av landet. Härtill kommer att byggandet av skogsvägar är särskilt reglerat i syfte att undvika ett onödigt tätt vägnät.

Samtliga de begränsningar som jag nu har redovisat skall tålas av markägaren utan någon ekonomisk ersättning. I det område som Eva Goës behandlar i sin fråga kan det dock lämnas bidrag till bl.a. återväxtåtgärder

och skogsvägsbyggande. För bidragen gäller den begränsning att åtgärden inte får skada viktiga natur- eller kulturvårdsintressen eller viktiga intressen för rennäringen. Men det finns också sedan den 1 juli i år generellt möjlighet att lämna vissa bidrag till direkta natur- och kulturvårdsåtgärder i anslutning till skogsbruksåtgärder.

Eva Goës nämner i sin fråga möjligheten att besluta om naturreservat enligt naturvårdslagen. Jag kan nämna att det därutöver är möjligt för länsstyrelsen, eller kommunen i vissa fall, att träffa avtal med markägaren om särskild skötsel av ett område mot ersättning eller utan ersättning.

Enligt min mening är de regler som kan tillämpas för skogsbruk i de fjällnära områdena utformade på sådant sätt att de i allt väsentligt tillgodoser de intressen som Eva Goës nämner i sin fråga. Det skall alltså inte behövas några ytterligare statsbidrag för detta ändamål.

**Anf. 148 EVA GOËS (mp):**

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Jag förväntade mig att få svaret att vissa bidrag utgår för natur- och kulturvårdsintressen. Jag undrar just om inte de bidragen skulle kunna omformas till att hjälpa människor att *inte* avverka.

Jag har ställt min fråga med tanke på de människor som bor i västra Jämtland. Man vet att där utnyttjas 5:3-bidraget i en zon på 600 m upp i fjällvärlden. Det är alldeles för högt i västra Jämtland, precis som det är på många andra ställen i Sverige.

Så länge bidrag till skogsbruket finns måste samtliga skogsägare i enlighet med zonbestämmelserna betraktas som likvärdiga. Däremot kan och bör bidragen som gör skogsbruket lönsamt även i ur virkessynpunkt olönsamma bestånd förändras. Bidragen borde inriktas mot skogsbestånd av högt bevarandevärde som skonas från avverkning. Bidragsbeloppet skulle förslagsvis i det aktuella fallet motsvara vad det skulle kosta staten om dagens bidragsbestämmelser tillämpades för t.ex. 5:3-skog, skogsbilvägar, markberedning och dikningskostnader, dvs. en omvänd form av bidrag.

Genom att omforma 5:3-bidraget blir det stimulans till självverksamma skogsägare att bevara naturvärden och bibehålla en levande landsbygd. Dagens virkessituation gör det svårt för självverksamma ägare att erhålla god lönsamhet i konkurrens med andra genom att sälja skogen och därmed förstöra naturvärden.

Den statliga bidragsnormen skall inte stimulera till att krossa vårt ännu kvarvarande, ursprungliga och enhetliga ekosystem. Många av våra marker har otvivelaktigt större betydelse för livet och framtiden än den ekonomiska trångsynthet som styr dagens avverkningsplaner. Markägarna skall naturligtvis få behålla rätten att äga och bruka marken till husbehov enligt naturreservatsföreskrifterna.

**Anf. 149 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:**

Fru talman! 5:3-bidraget har redan, som Eva Goës nämnde, i flera omgångar fått förändrad inriktning, senast med tillämpning från detta år. Ur detta bidrag kan man nu ge ekonomiskt stöd till direkta natur- och kulturvårdsåtgärder. Jag kan inte se annat än att den förändring som är på

gång av bidraget, och vad jag i övrigt redovisade, stämmer väl med den inriktning Eva Goës önskar. Vi menar att en del av dessa åtgärder skall kunna vidtas, och att ägaren får tåla att det sker begränsningar utan att han får ersättning för det. I övrigt anser jag att lagstiftningen och de bidragsformer vi har ger utrymme för att arbeta med den inriktning som Eva Goës har förordat.

**Anf. 150 EVA GOËS (mp):**

Fru talman! 5:3-bidraget infördes 1979 och skulle finnas i femton år. Det innebär att det är sex år kvar. Vi ser då risken att man försöker utnyttja dessa 5:3-bidrag maximalt. Det är detta vi vill undvika. I stället tycker vi att bidraget borde omformas till att bevara skog. Jag tycker att det är en bra början när ni säger att bidraget går till natur- och kulturvård. Men jag skulle vilja ha exempel på om bidraget kan användas just för att bevara skog.

Överläggningen var härmed avslutad.

**33 § Svar på fråga 1988/89:292 om ökad utbildning till miljö- och  
hälsoskyddsinspektörer**

**Anf. 151 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:**

Fru talman! Marianne Andersson har frågat mig om regeringen kommer att öka antalet utbildningsplatser för att tillgodose den ökande efterfrågan på miljö- och hälsoskyddsinspektörer.

Det är utan tvivel så att behovet av personal inom miljöskyddsorganisationen har ökat. Nya tjänster beräknas tillkomma hos kommunerna för att ta hand om de vidgade uppgifter dessa fått enligt miljöskyddslagen. Samtidigt står den statliga organisationen inför en utbyggnad, och industrin ökar sin rekrytering av personal med miljöutbildning. Något förslag om utbyggnad av hälso- och miljövårdsutbildningen har dock inte förts fram till regeringen i anslagsframställningarna för budgetåret 1989/90, av universitetet i Umeå eller av UIHÄ.

Utbildning av personal för miljöskyddsorganisationen sker inte enbart genom hälso- och miljövårdslinjen i Umeå. Andra viktiga grupper som kan rekryteras till detta område är t.ex. civilingenjörer med lämplig inriktning, såsom kemiteknik och naturvetare.

Vid en överläggning i förra veckan med företrädare för olika berörda myndigheter och organisationer, som miljö- och energidepartementet inbjudit till och där även utbildnings- och civildepartementen deltog, belystes de problem som personalsituationen inom miljöområdet just nu innebär. Där underströks att det inte bara är en fråga för stat och kommun att kunna rekrytera tillräckligt många utbildade, utan att det också i stor utsträckning gäller att kunna behålla den personal man har. Det handlar då inte bara om sådana generella förhållanden som löne- och arbetsmiljöfrågor, utan också om t.ex. möjligheterna för de anställda att kunna utvecklas i arbetet genom fortbildning och vidareutbildning.

Regeringen har uppmärksammat de frågor som Marianne Andersson har

väckt. Om antalet antagningsplatser på miljö- och hälsoskyddslinjen kommer att förändras nästa budgetår är en fråga som jag i dag inte kan uttala mig om.

**Anf. 152 MARIANNE ANDERSSON (c):**

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på min fråga, även om jag måste säga att jag fortfarande har farhågor inför den framtida tillgången på utbildad personal inom detta område.

Det är riktigt att det inte har förts fram förslag om utbildningsplatser i anslagsframställan från Umeå universitet, eftersom man där tydligen inte uppmärksammat denna fråga förrän efter det att anslagsframställan lämnats in. Men man har faktiskt lämnat en skrivelse i ämnet till regeringen.

Det är självfallet viktigt att stat och kommun skall försöka behålla sin personal, men det är mycket svårare med den stora konkurrens som finns i dag, som dessutom kommer att öka.

Jag tycker att detta är mycket starka skäl för en utökad utbildning.

Från Kommunförbundet finns också förslag om en snabbutbildning för att möta det mest akuta behovet. Det skulle vara en ettårig specialutbildning för människor med akademiska kunskaper i biologi eller teknik. Jag skulle vilja fråga utbildningsministern hur han ser på just den frågan.

Bristen på miljö- och hälsoskyddsinspektörer blir alltmer akut. I dag finns det 62 utbildningsplatser. Redan nu är efterfrågan vida större än tillgången. Kommunerna kommer nästa år att inrätta 200–300 tjänster, och länsstyrelserna behöver ett hundratal. Detta med industrin tog utbildningsministern upp, och det är riktigt att det är ett utökat intresse därifrån.

Jag tycker att dessa tre förhållanden tillsammans är absoluta skäl för att man omedelbart måste ta itu med det här problemet och utöka utbildningen. Har vi faktiskt fattat beslut om att kommunerna skall ha ett utökat tillsynsansvar är det ett oavvisligt krav och en skyldighet att riksdag och regering också tillgodoser behovet av utbildningsplatser.

**Anf. 153 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:**

Fru talman! Jag tycker att Marianne Andersson har nämnt en intressant möjlighet, att ge en påbyggnadsutbildning för personer som har en grundläggande utbildning som är lämplig att bygga vidare på. Skulle det komma något förslag från någon högskola om en lokal linje med det innehållet anser jag att det bör studeras uppmärksamt.

**Anf. 154 MARIANNE ANDERSSON (c):**

Fru talman! Jag tackar för det beskedet och tänker verkligen ta det till mig. Sedan får man hoppas att det kommer ett sådant förslag, och det går kanske också att påverka så att det kommer en sådan framställan, så att vi får den här påbyggnadsutbildningen.

Det handlar om ett komplement. Linjen i sig är treårig och löser egentligen inte de problem som vi har. Men jag anser fortfarande att antalet platser på miljö- och hälsoskyddslinjen bör utökas – man bör göra båda sakerna. Den här påbyggnadsutbildningen är viktig för att kunna möta det akuta behovet.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 155** Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Lena Boström har frågat invandrarministern om det finns några planerade åtgärder som speciellt vänder sig till äldre invandrare för att hjälpa dem med bl.a. språkfrågor och för att bryta den isolering som många av dem lever i. Frågan har överlämnats till mig.

Det är viktigt att samhället kan erbjuda även de äldre invandrarna en god utbildning. Detta sker enligt min mening bäst genom att det reguljära utbildningssystemet utnyttjas i första hand och att särlösningar undviks så långt det är möjligt. Det finns därför inga speciella utbildningsinsatser som riktar sig enbart till invandrare över 60 år. Några sådana planeras ej heller.

Invandrare över 60 år har rätt till svenskundervisning antingen inom ramen för svenskundervisning för vuxna invandrare (sfi) eller inom grundvux på samma villkor som gäller för yngre. Motsvarande gäller fortsatt svenskundervisning inom ramen för t.ex. komvux.

Studieförbunden strävar genom sin verksamhet efter att bryta isolering och ensamhet. Studieförbunden riktar sig ofta med speciella erbjudanden till både äldre och yngre invandrare, ibland i samarbete med invandrarorganisationer.

Jag är medveten om att det på sina håll föreligger brist på tolkar. Genom de utbildningsinsatser som görs ökar dock antalet tolkutbildade personer successivt.

**Anf. 156** LENA BOSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

När vi pratar om invandrare och flyktingar tänker vi oftast på unga, relativt välutbildade, friska människor. Det är lätt att glömma bort att vi här i Sverige för närvarande har över 115 000 invandrare som är 60 år eller äldre, och den gruppen blir bara större och större för varje år.

Majoriteten i den gruppen är kvinnor. De har många gånger följt med sin man eller sin familj och socialt varit helt hänvisade till dessa kontakter. Ändras sedan familjebilden blir dessa kvinnor mycket isolerade. Blir en äldre invandrare hänvisad till ett ålderdomshem eller någon annan form av boende för äldre kan problemen bli enormt stora, eftersom bristande språkkunskaper gör det nästan omöjligt med sociala kontakter. Jag har träffat invandrar-kvinnor som inte har talat med någon på flera veckor eftersom de inte har haft någon som har förstått deras språk.

Man får förutsätta att dessa äldre invandrare aldrig återvänder till sitt hemland. Därför är det angeläget att på något sätt försöka hjälpa dem, så att de kan lära sig svenska så att de åtminstone kan en vardagssvenska som gör livet något så när dragligt för dem.

Jag tror det är absolut nödvändigt att försöka få till stånd någon form av uppsökande verksamhet beträffande den här gruppen invandrare. Möjligen kan man också på något sätt få pensionärsorganisationerna engagerade i den här frågan.

Det handlar om en spärr som vi måste bryta. Vi måste på något sätt komma åt problemet. Ekonomiskt tror jag det är svårt för studieförbunden och

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om påbyggnad av högskoleutbildningen i kostekonomi och kostterapi*

komvux att klara detta inom sina ramar. Vi måste hitta nya vägar för att bryta den här gruppens språkliga isolering, som i längden innebär en mycket svår social isolering.

**Anf. 157** Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Jag anser att Lena Boström själv har angett lämpliga vägar att lösa det här problemet, t.ex. att pensionärsorganisationerna försöker att rekrytera elever till studiecirklar. Bildningsförbunden själva kan också välja den vägen.

Jag vill slutligen nämna att elever över 60 år givetvis också är välkomna till den kommunala vuxenutbildningen och att utbildningen där är avgiftsfri. Jag ser ingen nackdel i att i en utbildning blanda deltagare av olika åldrar.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **35 § Svar på fråga 1988/89:316 om påbyggnad av högskoleutbildningen i kostekonomi och kostterapi**

**Anf. 158** Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:

Fru talman! Marianne Andersson har frågat mig på vilket sätt regeringen avser att tillgodose behovet av påbyggnadsutbildning i kostekonomi och kostterapi för dem som har utbildning på linjen för kost- och näringsekonomi.

Riksdagen bemyndigade våren 1986 regeringen att avveckla påbyggnadsutbildningarna i kostekonomi och kostterapi fr.o.m. budgetåret 1987/88. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har i sin anslagsframställning för budgetåret 1989/90 föreslagit att påbyggnadsutbildningarna i kostekonomi och kostterapi inte skall anordnas i och med utgången av innevarande budgetår.

UHÄ:s förslag bereds för närvarande i budgetarbetet. Jag återkommer i frågan i budgetpropositionen i januari.

**Anf. 159** MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret på även denna fråga.

Orsaken till frågan är att jag nåddes av en sorts nödrop från de blivande dietister, ekonomi- och internatföreståndare som läser vid linjen för kost- och näringsekonomi i Uppsala, alltså den gamla utbildningen på 100 poäng. De protesterade mot att den gamla påbyggnadsutbildningen om 20 poäng i kostadministration resp. kostterapi läggs ner redan läsåret 1989/90. Därmed förlorar den sistnämnda gruppen sin möjlighet till påbyggnadsutbildning. Denna grupp kommer därför i underläge både gentemot dem som gått den gamla utbildningen och gentemot dem som går den nya linjen för kostekonomi och kostterapi om 120 poäng. Orsaken till detta beslut var säkerligen ett misstag från UHÄ:s sida. Man hade där inte tillräckligt uppmärksammat att det finns en grupp som först i vår går ut sin sista termin. Det står i utbildningsutskottets betänkande 1985/86:22 att påbyggnadsutbildningen skall avvecklas successivt, vilket måste tolkas så att detta skall ske i takt med

att behovet av utbildningen upphör för dem som går den gamla linjen. Så tolkar åtminstone jag detta.

Det här misstaget bör rättas till så att inte en liten grupp kommer i kläm. Eftersom det nu inte har gått att fylla alla nybörjarplatser på den nya utbildningslinjen bör det finnas outnyttjade resurser som skulle kunna användas till att anordna undervisning på den gamla påbyggnadslinjen även under budgetåret 1989/90. Frågan skulle alltså kunna lösas utan att extra resurser tillförs. Jag hoppas att regeringen visar förståelse för den här gruppen som uppenbarligen kommit i kläm mellan den nya och den gamla utbildningen, och att regeringen medger att medlen kan användas på detta sätt. Jag skulle vilja ha ett besked från utbildningsministern när det gäller just detta.

**Anf. 160 Utbildningsminister LENNART BODSTRÖM:**

Fru talman! Jag har också förståelse för den här gruppens problem, och jag skall försöka prestera en lösning. Men eftersom detta kommer att utgöra en del i budgetarbetet måste jag ändå be att få lämna besked i samband med att budgetförslaget offentliggörs.

**Anf. 161 MARIANNE ANDERSSON (c):**

Fru talman! Jag ser med förväntan fram mot detta, och jag skall verkligen se efter om det kommer ett sådant förslag som öppnar en möjlighet för denna grupp till påbyggnadsutbildning. Jag vill återigen vädja till regeringen att verkligen visa den här förståelsen.

Överläggningen var härmed avslutad.

**36 § Svar på fråga 1988/89:308 om bevakningen av miljön och naturvården i västra Skåne**

**Anf. 162 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:**

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är medveten om att den nya grupp som skall föreslå miljöåtgärder i västra Skåne ökar risken för dubbelarbete och vilka åtgärder som jag är beredd att vidta för att förhindra detta.

I den miljöpolitiska propositionen framhålls bl.a. betydelsen av regionala miljöanalyser. Genom regeringsuppdrag till länsstyrelserna och naturvårdsverket skapas förutsättningar för en bättre bild av de regionala miljöproblemen i ett nationellt perspektiv.

För vissa regioner har det emellertid bedömts vara nödvändigt med en fördjupad analys av miljöproblem och nödvändiga åtgärder. I propositionen anges västra Skåne som en sådan region.

Regeringen har också i regeringsdeklarationen markerat att särskilda åtgärder avses sättas in i speciellt utsatta regioner, t.ex. västra Skåne.

Bildandet av en särskild grupp som skall lämna förslag till åtgärder för att komma till rätta med miljöproblemen skall naturligtvis ses som en förstärkning av de resurser som regionen förfogar över. Länsstyrelsen och regionens

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om bevakningen av  
miljön och naturvår-  
den i västra Skåne*

kommuner kommer att delta i detta arbete, och man kommer självfallet att utnyttja de utredningar och program som redan har tagits fram.

Gruppens arbete kan ses som ett geografiskt avgränsat projekt som kompletterar de generella miljöpolitiska åtgärderna och som genom samordnade, tidsbestämda och målinriktade insatser skall lösa problemen så effektivt som möjligt.

Sten Anderssons oro för dubbelarbete är således obefogad.

**Anf. 163 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Fru talman! Hösten 1987 bildade landshövdingen i Malmöhus län en miljöplanegrupp, som fick till uppgift att utreda miljöproblemen och föreslå åtgärder samt beräkna vad dessa skulle komma att kosta. Detta skedde mot bakgrund av den mycket dåliga miljön i västra Skåne. Under året har denna grupp presenterat delrapporter, och man kommer inom 14 dagar att framlägga en slutrapport. Man har i stort sett utrett miljön i, runt och över västra Skåne.

I denna grupp har ingått representanter dels från länsstyrelsen, dels från de politiska partierna. Man har nu, som två av statsrådets kolleger nämnde häromdagen, hyllkilometer med material, och man vet exakt var problemen finns. Det man nu väntar på är de insatser som statsrådet är beredd att göra på basis av den här rapporten.

Vi fick i söndags läsa i tidningarna att nu skall här bildas en ny miljödelegation. Det är tydligt att den enbart kan komma fram till exakt samma resultat som den nu befintliga miljöplanegruppen har kommit fram till. Vi vet om att problemen är stora när det gäller miljön i Skåne. Men att tillsätta en ny delegation förbättrar på intet vis läget när det gäller de här problemen. Detta är det klassiska exemplet på att inte vilja göra någonting, utan i stället fortsätta att utreda och utreda till ingen nytta.

**Anf. 164 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:**

Fru talman! Jag upprepar att Sten Andersson i Malmö oroar sig i onödan. Vi är överens om att det finns mycket stora problem i västra Skåne och att det där behövs särskilda insatser. Jag tycker inte att Sten Andersson skall hänga upp sig på byråkratiska argument i diskussionen om vilken instans som skall göra vad. Länsstyrelserna och kommunerna liksom naturvårdsverket skall delta i detta arbete, och allt det material som finns skall utnyttjas. Uppgiften för den här delegationen är att mobilisera alla goda krafter för att åstadkomma mer intensiva och effektiva åtgärder än de som traditionella metoder så att säga inbjuder till.

Vi har från Göteborg mycket goda erfarenheter av det här sättet att arbeta. När det projektet drogs i gång för ett år sedan, kom de som numera deltar med liv och lust i arbetet med precis samma invändningar. Jag är övertygad om att också gruppen i västra Skåne kommer att bli en tillgång för hela västra Skåne och även för dem som har en aktiv roll inom delegationens arbete.

**Anf. 165 STEN ANDERSSON i Malmö (m):**

Fru talman! Men poängen är ju, fru statsråd, att man i den grupp som i dag finns, och som har funnits under drygt ett år, anser att man har färdigutrett

allting. Vi vet exakt var miljöproblemen finns och vilka de är nere i Skåne. Nog vore det väl bättre att ta del av gruppens slutresultat, som kommer om 14 dagar, och med det som bas föreslå konkreta åtgärder och ställa pengar till förfogande, än att starta en ny grupp som inte kan komma fram till något annat resultat än det vi redan har?

När det sedan gäller berömmet för den här typen av delegationer som statsrådet här ger uttryck för, vill jag säga att jag i söndags läste i tidningen att chefen för naturvårdsverket, Valfrid Paulsson, inte var helt överförtjust över denna verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **37 § Svar på fråga 1988/89:311 om avfalls- och återvinningsfrågorna**

**Anf. 166** Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Sören Norrby har med anledning av naturvårdsverkets avfallsutredning frågat mig när jag avser återkomma i avfalls- och återvinningsfrågorna.

Som Sören Norrby mycket riktigt säger i sin fråga, har regeringen gett naturvårdsverket i uppdrag att utvärdera de erfarenheter som gjorts inom avfalls- och återvinningsområdet samt studera de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för en ökad återvinning och andra åtgärder inom återvinningsområdet. Uppdraget har redovisats till regeringen och har under sommaren och hösten remissbehandlats. Inom regeringskansliet pågår för närvarande arbetet med utvärdering och konsekvensanalys av olika åtgärdsförslag. Sören Norrby är ju väl insatt i problemen på avfallsområdet och därmed också klar över att det är ett antal svåra frågor som måste lösas.

Sören Norrby har alldeles rätt i att regeringen behandlar avfalls- och återvinningsfrågorna på ett samlat sätt. Förslag på åtgärder kommer att presenteras då det finns beslutsunderlag.

**Anf. 167** SÖREN NORRBY (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga. Svaret oroar mig litet grand. Det finns ett talesätt som lyder: "Det bästa är det godas fiende." Nu säger miljöministern att förslag till åtgärder kommer att presenteras då det finns beslutsunderlag. I en rad delfrågor finns det redan beslutsunderlag. Jag är självfallet helt på det klara med att det finns ett stort antal mycket svåra frågor att lösa, men om man samlar allt till en enda stor hög, så kan det hända att den högen växer precis som avfallsberget, så att vi aldrig kommer över den.

Det finns nu en mycket stark opinion som riktar ett tryck mot oss politiker. Vi politiker har höga ambitionsnivåer i avfalls- och återvinningsfrågor. Våra ambitioner stiger också snabbt. Jag noterar att Birgitta Dahl har mycket höga ambitioner i dessa frågor. Det finns emellertid visst beslutsunderlag, och ytterligare beslutsunderlag ligger mycket nära i tiden. Enligt min uppfattning gäller det snarast att sno på, så att inte naturvårdsverkets rapport hinner bli inaktuell innan vi fattar beslut med den som underlag.

**Prot. 1988/89:36**  
**1 december 1988**

*Om avfalls- och återvinningsfrågorna*

Det finns en rad delfrågor som det är viktigt att lösa och som vi kan hantera delvis fristående från varandra. Jag tror t.ex. att man kan lyfta fram mål- och strategifrågor och behandla dem för sig. Det skedde delvis i miljöpropositionen och när riksdagen behandlade den i våras. Man kan också stimulera näringslivet att ta nya initiativ till utvecklade återvinningssystem, förstärka lagen om kemiska produkter och snabbt ta fram nya återvinningssystem.

Jag skulle vilja fråga miljö- och energiministern vilka delfrågor inom avfalls- och återvinningsområdet som hon är beredd att ge förtur.

**Anf. 168** Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Låt mig först säga till Sören Norrby att jag är uppriktigt bedrövad över att det inte var möjligt att behandla avfallsfrågorna på samma ambitiösa sätt som andra frågor i vårens proposition. Det berodde på att naturvårdsverkets utredning inte var färdig – den kom på försommaren.

Jag har inte nu sagt att allt skall föras samman till en enda pott. Men vi måste försäkra oss om att de delförslag som eventuellt kan behandlas tidigare eller för sig stämmer överens med de allmänna principer som skall gälla för lagstiftning, låt mig säga återvinningssystem och annat.

Om man ser på sådana frågor som den om blybatterierna, så skulle t.ex. ett införande av miljöavgifter kräva lagstiftning. Märkning kräver notifiering. Det är alltså en del sådana saker som skall skötas.

Mitt svar till Sören Norrby är att om vi kommer fram till att delar kan genomföras snabbare utan att det på något sätt kommer i konflikt med helheten, så skall vi inte försena processen. Riktigt så långt har vi inte kommit än. Jag tror att Sören Norrby har respekt för att vi försöker nå bra resultat.

**Anf. 169** SÖREN NORRBY (fp):

Fru talman! Jag har stor respekt för ambitionen att vilja ha ett bra beslutsunderlag. Men jag, som ibland har haft anledning att se dessa frågor från litet mer praktiska utgångspunkter, upplever att problemen ute i verkligheten växer därför att vi beslutsfattare inte kommer till resultat. Medan vi nu står här och pratar kasseras statistiskt sett tre gamla blybatterier, som inte går till återvinning utan hamnar ute i miljön och förorenar på olika sätt. Det finns statistik som tyder på att ungefär 1 000 batterier om dagen hamnar på fel ställe. Det finns ett färdigt delförslag som man kan ta itu med omedelbart, nämligen ett förslag om punktinsamling av sådana batterier som ligger och skräpar. Det kommer förmodligen mycket snabbt fram underlag för bedömning av återvinningssystem för PET-flaskor. Detta är alltså typexempel på frågor som man kan separatbehandla.

Jag tror att vi har trycket på oss att leva upp till människors förväntningar, att leva upp till våra egna ambitioner i avfalls- och återvinningsfrågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

**Anf. 170** Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Ivar Franzén har frågat mig om verksamheten i energirådet.

Energirådet tillsattes av regeringen år 1985 med syftet att vara ett forum för bl.a. diskussioner direkt mellan regeringen och de politiska partierna i energifrågan. Rådet fick omedelbart efter Tjernobykatastrofen regeringens uppdrag att på nytt pröva de grundläggande frågorna om kärnkraften i Sverige. I uppgiften ingick också att ingående studera möjligheterna att, om så skulle behövas, avveckla kärnkraften snabbare än vad som tidigare beslutats av riksdagen.

Energirådet överlämnade i november 1986 ett mycket omfattande material i kärnkraftsfrågan till regeringen. Detta material kom att utgöra det viktigaste underlaget för de energipolitiska beslut som fattades av statsmakterna våren 1988.

Under den tid som gått sedan energirådet överlämnade sitt material har dialogen på energiområdet av naturliga skäl i huvudsak förts enligt den parlamentariska ordning som gäller. Att så skulle ske var vi för övrigt överens om i energirådet.

**Anf. 171** IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret.

Jag tar fasta på den sista meningen i svaret, som skulle kunna tolkas som att vi varit överens om att energirådets arbete var avslutat i och med att vi den 5 november 1986 lade fram rapporten avseende konsekvenser av olyckan i Tjernoby. Det är då ganska märkligt att det för åtta nio månader sedan kom ett brev från Birgitta Dahls medarbetare, där man talade om att man hade för avsikt att sammankalla energirådet och att det fanns, som man bedömde det, meningsfulla uppgifter för rådet att resonera om. Nu är det två år sedan vi hade ett sammanträde. I dag önskar jag bara ett klart besked. Har energirådet fullgjort även sitt, som jag uppfattar det, huvuduppdrag, nämligen att vara ett råd för långsiktig energianvändning och för elproduktionsfrågor. Det uppdraget kan enligt min mening i och för sig inte tidsavgränsas till frågor kring en kärnkraftsolycka. Flera av oss som ingår i energirådet har funderat över varför brevet aldrig följdes upp med en ny kallelse. Om jag i dag får det klara, raka beskedet, att energirådet har fullgjort sina uppgifter, är det väl lika bra att miljö- och energiministern entledigar oss som ingår i rådet, så att vi slipper ha förhoppning om att vi eventuellt skulle kunna få framföra någon kanske t.o.m. förnuftig synpunkt direkt till ministern.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om verksamheten hos  
energirådet*

*Om en ny elmarknads-  
rapport*

**Anf. 172** Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Ivar Franzén har frågat mig om de förutsättningar som gäller för regeringens uppdrag till statens energiverk att ta fram en ny elmarknadsrapport och när uppdraget skall vara slutfört.

Ivar Franzéns fråga gör mig något förvånad. Ivar Franzén är ledamot i statens energiverks styrelse. Ivar Franzén borde därför känna väl till vilka uppdrag som regeringen har lämnat till energiverket.

Inför den proposition till riksdagen om energipolitiken som förbereds till år 1990 arbetar regeringen nu med att ta fram ett så heltäckande underlag som möjligt. Statens energiverk har en viktig uppgift i det arbetet. Regeringen har under de senaste åren lagt flera utredningsuppdrag på statens energiverk. Verket skall bl.a. årligen redovisa utvecklingen av industriellt mottryck och kraftvärme samt redovisa elbelastningens utveckling och tillkomsten av ny kraftproduktion. Nyligen har verket fått i uppdrag att tillsammans med statens naturvårdsverk klarlägga förutsättningarna för hur en miljöanpassad svensk energiförsörjning skall utformas.

I regeringskansliet pågår en översyn av vissa uppdrag till energiverket. Syftet med det nya uppdraget om ett miljöanpassat energisystem och översynen av de övriga är att anpassa uppdragen till de miljö- och energipolitiska riktlinjer som har fastställts av riksdag och regering och vidare till de bedömningar som regeringen gör av bl.a. den ekonomiska utvecklingen.

**Anf. 173** IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret.

Det kan nog diskuteras vem som är mest överraskad i det här sammanhanget. Jag sitter i styrelsen för statens energiverk. Det är en i många avseenden intressant uppgift. Det är just därför som jag har ställt frågan.

Bakgrunden är givetvis den intervju i Veckans Affärer i förra veckan där energiministern fick frågan om ministern underkände den nya elmarknadsrapporten. Svaret hade då, om ministern är rätt återgiven, följande innebörd:

Rapporten skrämmar upp många aktörer och är felaktig på flera punkter. Den innehåller en rad avvikelser från de ramar riksdagen har gett och avviker dessutom från regeringens bedömningar av den ekonomiska utvecklingen. Rapporten är inte användbar i arbetet. Jag lägger den i byrålådan. Verket får göra en ny. Jag har gett mycket klara instruktioner hur verket skall arbeta i fortsättningen, säger ministern.

Detta kan inte tolkas på annat sätt än att det är den ganska färska rapporten som skall göras om. Vi skall få en ny. Jag sympatiserar delvis med ministrarnas synpunkter att det finns uppenbara brister i rapporten. Den kunde ha belyst situationen på annat sätt. Jag är givetvis intresserad av att få veta vilka de nya instruktionerna är. Eftersom man inte på statens energiverk känner till några sådana instruktioner, måste jag fråga miljö- och energiministern direkt. Detta är alltså bakgrunden till frågan.

Det är rätt rimligt att få veta om miljö- och energiministern är felciterad i

Veckans Affärer. Är det inte alls fråga om att göra om eller komplettera den nuvarande elmarknadsrapporten, eller handlar det om de mer långsiktiga saker som miljö- och energiministern talade om rörande samarbetet med naturvårdsverket? Det känner jag också rätt väl till. Så kan man emellertid inte alls tolka uttalandet i Veckans Affärer. Jag tycker ändå att det vore bra att få ett klarläggande på den punkten.

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Om en ny elmarknads-  
rapport*

**Anf. 174** Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det uttalande som jag har gjort i Veckans Affärer överensstämmer med en rad andra uttalanden som jag har gjort både i intervjuer och i ett anförande som jag höll inför Svenska värmeverksföreningen för några veckor sedan. Det kan man få läsa.

Det är riktigt att jag har underkänt den rapport som Ivar Franzén explicit tar upp, därför att den på en rad punkter avviker både från de miljö- och energipolitiska riktlinjerna och från regeringens bedömning av den ekonomiska utvecklingen så som den kommer till uttryck i både finansplan och långtidsutredning.

Självfallet skall myndigheterna hålla sig till sådana utgångspunkter. Detta har jag också framhållit vid överläggningar som jag har haft med ledningen för energiverket. Detta skall präglara arbetet i fortsättningen. Inget tvivel kan råda om vad som ingår i uppdraget rörande den miljöanpassade energiförsörjningen. Det är alldeles klart vilka riktlinjer som angivits för det fortsatta arbetet. Jag tycker inte att man skall konstra till den här frågan i onödan. Det är fråga om att vi skall använda oss av energiverket liksom av statens vattenfallsverk och naturvårdsverket i vårt arbete för att genomföra de beslut som regering och riksdag har fattat.

**Anf. 175** IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning än miljö- och energiministern, att det är viktigt att energiverket lämnar så fullödiga rapporter som möjligt. Jag delar statsrådets uppfattning att det finns vissa brister i rapporten.

Såvitt jag förstår har regeringen ändå inte gett energiverket några nya direktiv att göra om den nu framlagda elmarknadsrapporten. Uppdraget innebär att verket varje år skall redovisa en elmarknadsrapport. Någon ny sådan lär vi inte få förrän om ett år. Det känns ändå som något av ett godkännande av den nu aktuella rapporten, om det inte är mer bråttom att rätta till en del felaktigheter.

Jag bedömer inte saken så hårt som miljö- och energiministern, men det vore ändå bra att rätta till vissa saker. Jag vill ha ett klart svar: Har statens energiverk fått besked om att elmarknadsrapporten skall kompletteras och ändras inom en mycket snar framtid?

**Anf. 176** Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det har verket inte fått. Tvärtom har verket fått besked om att det för närvarande är viktigare att personalen lägger ned det mesta av sitt arbete på konkreta utvecklingsinsatser för att nå resultat när det gäller att hantera de tre viktiga program som avgör om vi skall klara energiomställ-

ningen, nämligen forskningsprogrammet, teknikutvecklingsprogrammet och elhushållningsprogrammet. Det är det som verket skall koncentrera sina insatser på. Prognoser är trots allt teoretiska diskussioner av mindre intresse för de praktiska resultat som vi är ute efter.

**Anf. 177 IVAR FRANZÉN (c):**

Fru talman! Nu börjar vi ändå komma fram till rätt klara besked i sammanhanget. Självfallet har jag ingenting att erinra mot att verket i fortsättningen kommer att få mycket klara besked. Vi får en även från min synpunkt bredare och klarare belysning av dessa problem. Elmarknadsrapporten som inte var värd annat än att läggas i byrålådan kommer ändå att vara en officiell rapport under ett år framåt. På den punkten har inte energiministern vidtagit några åtgärder och avser inte heller att göra det.

Är det rätt uppfattat?

**Anf. 178 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:**

Fru talman! Det spelar väl ingen roll vilka papper som befinner sig på cirkulation. Jag har ju sagt vid många tillfällen att materialet är ointressant att använda som underlag för beslut.

Det är viktigare att koncentrera arbetet på att nå praktiska resultat.

**Anf. 179 IVAR FRANZÉN (c):**

Fru talman! Är det ändå inte att litet grand nedvärdera vår främsta myndighet på energiområdet när man säger att det egentligen inte har någon betydelse vilka papper som verket låter cirkulera. Om miljö- och energiministern anser rapporten vara felaktig på väsentliga punkter borde uppgifterna rättas till, i stället för att man skall avvakta en rapport som kommer om ett år och hoppas att den skall vara bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **40 § Svar på fråga 1988/89:294 om arbetsvillkoren för dagbarnvårdare**

**Anf. 180 Statsrådet BENGT LINDQVIST:**

Fru talman! Inger René har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att råda bot på diskrimineringen av dagbarnvårdare.

Dagbarnvårdarna utför ett viktigt arbete och svarar för en betydande del av den offentliga barnomsorgen. Arbetsvillkoren för dagbarnvårdarna har successivt förbättrats. De erbjuds numera anställning i kommunen med lön och sociala förmåner enligt avtal som slutits mellan arbetsgivaren och dagbarnvårdarnas fackliga organisation. Självfallet är dagbarnvårdarna därmed förvärvsarbetande.

Möjligheterna att förvärvsarbeta påverkas utan tvivel av att det finns egna små barn i familjen. Det är väl känt att föräldrar med barn i förskoleåldern ofta väljer att förkorta sin arbetstid för att få utrymme för att vara tillsammans med och vårda sina barn. Detta visar inte minst den senaste barnomsorgsundersökningen.

Dagbarnvårdarens uppgift är av tradition att i sitt eget hem ta emot och vårda andra förvärvsarbetandes barn. Förekomsten av egna barn kan därvid påverka omfattningen av dagbarnvårdarens förvärvsarbete. Enligt min mening utgör detta förhållande ingen diskriminering av dagbarnvårdarna. Tvärtom ger dagbarnvårdaryrket unika möjligheter att förena förvärvsarbete och omsorg om de egna barnen.

**Anf. 181 INGER RENÉ (m):**

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret, men dess värre måste jag säga att jag inte är särskilt nöjd.

För ungefär 50 år sedan tvingades oftast kvinnor som fick barn att sluta sina förvärvsarbeten. Det berodde inte på att det inte fanns barnomsorg. Kvinnor var inte välkomna ut på arbetsmarknaden – i vart fall inte om de var gifta och dessutom hade barn. Självfallet utgår jag från att ingen önskar den tiden åter, men en liten kvarleva representerar behandlingen av dagbarnvårdarna.

Eftersom en barngrupp naturligt nog inte kan vara hur stor som helst, måste i dag dagbarnvårdarna ta emot färre barn i samma takt som antalet egna barn växer. Detta innebär lägre lön, lägre sjukpenning och i förlängningen lägre ATP.

I dag har dagbarnvårdarna månadslön, semester och alla andra kriterier på ett förvärvsarbete – utom i det avseende som jag har pekat på. Anser statsrådet att dagbarnvårdarna är förvärvsarbetande, med samma skyldigheter och förmåner som andra förvärvsarbetande i Sverige? Och menar statsrådet att dagbarnvårdarna skall lämna sina egna barn till annan dagbarnvårdare för att kunna ta emot tillräckligt många barn och slippa gå ned i inkomst?

**Anf. 182 Statsrådet BENGT LINDQVIST:**

Fru talman! Låt mig först säga att familjedaghem, som den här vårdformen officiellt kallas, har ungefär 20-åriga traditioner i den form de bedrivs i vårt land för närvarande. Inriktningen har under hela den perioden varit att personer – oftast kvinnor – tar emot andras barn för vård i det egna hemmet.

Det är inget som helst tvivel om att denna yrkesform bedrivs under alldeles speciella förutsättningar. Det finns knappast någon parallell, där arbetsplatsen utgörs av det egna hemmet på det systematiska sätt som gäller just detta yrke. Då är det naturligtvis också så att en del förhållanden kring detta yrke blir annorlunda jämfört med de flesta andra yrken.

Det är enligt min uppfattning naturligt att man, som nu har skett, tar ställning till hur många barn som det är lämpligt att vårda för att bibehålla kvaliteten i den vårdinsats som görs – det gäller såväl de barn som man vårdar på samhällets uppdrag mot ersättning som värden av de egna barnen.

Jag har emellertid svårt att förstå att det förhållandet att man har denna unika möjlighet att kombinera en yrkesinsats som består av vård av andras barn med vård av de egna barnen skulle kunna betecknas som diskriminering, när ersättningen utformas med hänsyn till de barn man tar emot. Jag tycker tvärtom att det är en unik möjlighet man har att vårda de egna barnen i det egna hemmet och kombinera detta med ett förvärvsarbete bestående i vård av andras barn.

**Anf. 183 INGER RENÉ (m):**

Fru talman! Många tror kanske att dagbarnvårdare är ett övergångsyрке, som man bara har i några få år och att dagbarnvårdarna är unga mammor med egna barn. Det stämmer dock inte riktigt. I min kommun har mer än 25 % av dagbarnvårdarna varit verksamma i yrket i mer än tio år, och fler än 30 % är över 40 år. Hälften av dem arbetar heltid, resten deltid. Oftast arbetar de deltid därför att barngruppen med egna barn inkluderade inte tillåter tillräckligt många placerade barn för att heltidstjänstgöring skall uppnås. Jag kan tillägga att samtliga har genomgått en adekvat utbildning.

Sedan kan jag också påpeka att arbete i hemmet förekommer i många fall, särskilt när det gäller kvinnor – lönsömnad är t.ex. en vanlig företeelse inte minst på västsidan av Sverige. Datorerna gör ju också att fler kommer att kunna arbeta i sina egna hem.

**Anf. 184 Statsrådet BENGT LINDQVIST:**

Fru talman! Jag vill ändå slutföra det här resonemanget. Inger René har väckt frågan om diskriminering. Jag tycker nog att förlängningen av det resonemanget snarare närmar sig diskriminering, nämligen den fråga som inställer sig: Varför skulle just den grupp av yrkesverksamma som utövar sitt yrke i hemmet ha förmånen att kunna få ersättning för vården av sina egna barn samtidigt som de utför jobbet, när inte andra föräldrar får det?

Och jag är övertygad om att skulle man sätta detta i system blir nästa fråga: Varför skall inte också andra föräldrar kunna få ersättning för sina barn? Det gäller kanske i synnerhet dem som förenar förvärvsarbete med hemarbete, och de är ju ganska många: t.ex. jordbrukarhustrur eller kvinnor som ingår i det lilla familjeföretaget och kan utföra en del förvärvsarbete åt företaget samtidigt som de vårdar de egna barnen.

**Anf. 185 INGER RENÉ (m):**

Fru talman! Den frågan kunde ha lösts i samband med valet. Jag vet i alla fall tre partier som lade fram ett gemensamt förslag som i viss utsträckning skulle lösa den frågan.

Diskrimineringen ligger i att yrkesarbetande alltså är tvingade att gå ned i lön när man får egna barn. Såvitt jag vet finns det ingen annan yrkesgrupp som behandlas på det viset.

**Anf. 186 Statsrådet BENGT LINDQVIST:**

Fru talman! Nu tycker jag vi närmar oss pudelns kärna. För mig har den här frågan hela tiden haft att göra med synen på vårdnadsersättning eller inte för vård av egna barn i hemmet – i det fallet vill jag ge Inger René helt rätt. Men därmed har frågan också vidgats till att gälla alla föräldrar, och den frågan avgjordes som bekant i valet. Då tycker jag hela det resonemang faller till marken som Inger René och andra för kring ersättning till dagbarnvårdare för vård av egna barn.

Jag skulle vilja säga att om kommuner vill förbättra arbetsvillkoren för att kunna rekrytera familjedaghemspersonal, tycker jag det är mycket bättre att lägga pengarna på att förbättra ersättningen för de barn man tar emot än att krångla till det på det sätt som bl.a. Uppsala och Linköping nu gör.

**Anf. 187 INGER RENÉ (m):**

Fru talman! Jag vill bara påpeka att det inte var jag som väckte frågan om vårdnadsbidrag. Det är egentligen inte min fråga, men jag kunde inte låta bli att nappa på den tydliga kroken.

Problemet är ju att man är tvingad att gå ned i lön. Det finns faktiskt människor i Sverige som är beroende av att kunna få full inkomst, och det kan alltså inte dagbarnvårdarna.

Sedan kan jag inte låta bli att tycka att det är något konstigt med principen att dagbarnvårdarna inte har behov av barnomsorg. Det finns nämligen ett tillfälle när också en dagbarnvårdare är så att säga synlig: när man är fackligt aktiv. Då räknas hennes eller hans barn och placeras tillfälligt i kommunal barnomsorg. Den principen är faktiskt redan knäckt. Det är kanske bäst jag tillägger att jag tycker det är bra att den är knäckt.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **41 § Svar på fråga 1988/89:302 om vården av äldre invandrare**

**Anf. 188 Statsrådet BENGT LINDQVIST:**

Fru talman! Lena Boström har frågat socialministern om det finns några planerade åtgärder som speciellt vänder sig till de vårdinstitutioner som tar emot äldre invandrare i behov av vård.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Att skapa god omsorg och vård för äldre invandrare är en uppgift vars betydelse kraftigt understryks i regeringens proposition "Äldreomsorgen inför 90-talet", som just nu behandlas av riksdagen.

Det är som bekant kommuner och landsting som har ansvaret för att äldre invandrades behov av service och vård tillgodoses. I detta ansvar ingår bl.a. att planera stödet till personal som arbetar med dessa frågor. Frågan om äldre invandrades situation har alltmer uppmärksamats av huvudmännen, men mycket återstår fortfarande att göra.

Några institutioner som enbart vänder sig till äldre invandrare finns inte. Däremot finns det flera exempel på ålderdomshem och servicehus där grupper av lägenheter och rum bebos av äldre invandrare. Här finns också tillgång till personal med särskild kompetens vad gäller språk och kultur.

Enligt min mening är det viktigt att huvudmännen rekryterar och tar till vara personal med språkkunskaper och erfarenheter från andra kulturer. När det gäller kunskap om en specifik invandrargrupp bör personalen kunna få stöd av den kunskap som finns t.ex. inom kommunernas invandrarbyråer, hos familjepedagoger och invandrarorganisationer.

**Anf. 189 LENA BOSTRÖM (s):**

Fru talman! Egentligen skulle jag kunna argumentera på samma sätt som jag gjorde för en stund sedan. Men först vill jag tacka statsrådet för svaret på min fråga om de äldre invandrarna.

Vi glömmer så lätt att gruppen äldre invandrare blir allt större. För

närvarande har vi mer än 115 000 invandrare som är 60 år eller äldre. Den här gruppen växer, som sagt, för varje år.

Min tidigare fråga här till utbildningsministern gällde kanske speciellt invandrarernas språkproblem. Jag tror att det är ett av de absolut största problemen för de äldre invandrarna, och då särskilt för kvinnorna.

Det är klart att detta med institutioner, ålderdomshem, servicehus etc. också måste uppmärksammas. De äldre invandrarna måste i det sammanhanget få en bra vård. De måste kunna känna sig hemma i t.ex. ett servicehus. Framför allt måste de bli förstådda.

Jag är väl medveten om att det är kommunerna och landstingen som har ansvaret för dessa saker. Men kommunerna och landstingen har olika ambitioner och målsättningar. Jag har varit ordförande i invandrarnämnden i min hemkommun, och jag har verkligen en känsla av att man ännu inte tar sådant här på allvar. Man är inte riktigt medveten om att denna grupp är så stor som den är och att åtgärder måste vidtas för att situationen för denna grupp skall bli bra.

I och för sig är statsrådets svar beträffande de äldre invandrarernas problematik positivt och bra. Men det finns ändå skäl att bevaka frågan med allra största intresse för att inte denna grupp skall komma på undantag.

#### **Anf. 190 Statsrådet BENGT LINDQVIST:**

Fru talman! Jag vill bara något litet utveckla detta viktiga ämne. Jag är glad över att Lena Boström har tagit upp frågan. Det råder ju inget tvivel om att detta är en uppgift som bara växer. Det gäller alltså att åstadkomma väl fungerande vård och service för våra äldre invandrare. Det är skälet till att vi i propositionen – det gäller då också de senildementa – lyfter fram just frågan om äldre invandrares behov av vård och stöd. De här människorna utgör en särskilt prioriterad grupp.

Kommunförbundet har fortlöpande diskussioner med socialstyrelsen om den aktuella gruppen och om vad som krävs av oss när det gäller att ge god service. Enligt vad jag har inhämtat kommer Kommunförbundet nästa år att anordna konferenser i syfte att insamla idéer och initiativ som sedan kan spridas till fler.

Jag vill också gärna framhålla att ett antal kommuner bedriver utvecklingsarbete på detta område. Bl.a. har socialdepartementet beviljat medel till sex olika kommuner för utvecklingsarbete i fråga om service och vård när det gäller äldre invandrare.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **42 § Anmäldes och bordlades**

Motionerna

med anledning av förs. 1988/89:14 angående ett till riksgäldskontoret riktat

ackordsförslag från Götaverken Arendal AB

1988/89:N12 av Hadar Cars m.fl. (fp)

1988/89:N13 av Per Westerberg m.fl. (m)

1988/89:N14 av Kjell Ericsson (c)

Meddelades att följande interpellationer framställts

*Meddelande om  
interpellationer*

*den 1 december*

**1988/89:88** av *Torgny Larsson* (s) till justitieministern om frågan om ansvarsfrihet vid viss dödshjälp:

För kort tid sedan framlade fängelsestraffkommittén sitt betänkande Frihet från ansvar, där det bl.a. föreslås att ansvarsfrihet beviljas för dödshjälp om sådan begärs av person som själv har liten eller ingen möjlighet att ta sitt liv. Förslaget innebär att dödshjälp med samtycke skall jämiställas med ringa misshandel och att ingen skall dömas till påföljd utan beviljas strafffrihet.

Om förslaget genomförs, innebär det en klar förändring av samhällets syn på kravet att värna livet. I praktiken kommer förslaget att uppfattas som en uppluckring av nu gällande värderingar.

Visserligen framhåller fängelsestraffkommittén att den inte tar ställning i dödshjälpsfrågan utan endast i vad gäller påföljden, men följden av att det inte blir någon påföljd måste leda till en ändrad syn på samhällets bedömning av dödshjälp.

Inte minst företrädare för de handikappade har gett uttryck för djup oro över lagförslaget. Det är av naturliga skäl särskilt denna grupp som berörs av en lagändring. De upplever förslaget som ett hot mot deras liv och trygghet.

Frågan gäller emellertid inte bara denna grupp av människor. Den gäller över huvud taget synen på människovärdet.

Varför skall frihet från straffansvar kunna beviljas dem som medverkat till att vissa grupper av handikappade dör, samtidigt som samhället på allt sätt försöker hindra andra grupper av människor från att begå självmord?

Det bör väl ändå rimligtvis ligga en logik i de värderingar samhället representerar. Eller bottenar förslaget i den värderingen att olika människor är olika mycket värda?

Mot bakgrund av vad som ovan anförts vill jag fråga justitieministern:

Är statsrådet beredd att medverka till att de synpunkter som framförts från såväl de handikappade som från andra grupper i samhället, vilka utifrån sin övertygelse motsätter sig ansvarsfrihet för dödshjälp om samtycke ges, blir beaktade i en kommande eventuell ny lagstiftning?

**1988/89:89** av *Göran Ericsson* (m) till justitieministern om ordningsvakter:

En sanering av institutet ordningsvakter genomfördes under slutet av 70-talet, vilken ledde till att auktorisation krävdes för att kommersiellt få tillstånd att ställa väktare till kunders förfogande.

I ett samhälle som det svenska med en ökande brottslighet och med en alltmer internationaliserad hotbild, t.o.m. mot mindre företag såsom restauranger etc., har nya typer av ordningsvakter, som inte faller under den nuvarande lagstiftningen om auktorisation börjat dyka upp. Kännetecknan-

de för dessa är att de saknar all form av utbildning och att de inte sällan är styrkemässigt tränade personer och därför kan åstadkomma betydande skador på personer som åttackeras av dem.

Den nu uppkomna situationen är naturligtvis inte speciell för Sverige, liknande förhållanden råder i många andra länder. Vad som är speciellt för vårt land är att vi under rådande polisbrist ytterligare skurit ner antalet poliser och därmed skapat en övervakningslucka, som nu fylls upp av mindre nogräknade företag, som väljer att i sin tjänst ha personer, vars enda företrädan är svällande muskler.

Alla människor har rätt att kräva en trygg offentlig miljö. I denna målsättning ligger att lagstiftaren har en ovillkorlig skyldighet att formulera sådana regler att skyddet av offentliga miljöer så långt som möjligt sköts av utbildad polis.

När denna övervakning skall kompletteras, är det viktigt att det allmänna förvissar sig om att all form av sådan kompletterande polisverksamhet sköts av seriösa vaktholag med väl utbildad och godkänd personal.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört vill jag ställa följande frågor till statsrådet:

1. Avser statsrådet vidta en översyn av den nu gällande lagen (1980:578) om ordningsvakter syftande till att skärpa kraven på att varje ordningsvakt som tjänstgör i offentlig miljö skall ha sådant förordnande som föreskrivs i lagen om ordningsvakter?
2. Vilka åtgärder avser statsrådet vidta på kort sikt för att skydda allmänheten mot "privata" ordningsvakter som saknar för sin tjänst erforderlig utbildning?

**1988/89:90** av *Göran Ericsson* (m) till socialministern om sociala åtgärder för vård av vissa unga:

Det sociala nätverket som byggts upp omkring unga dels i socialtjänstlagen, dels i lag (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, ger intrycket av att det i nuvarande lagstiftning finns en tämligen heltäckande insatsarsenal för unga som av olika skäl drabbats av sociala skador.

När den unge aktualiseras första gången för socialtjänsten är det påkallat att vidta åtgärder. Vanligen förekommande är, att ingenting kraftfullt eller engagerat sker. Men tveklöst är det så, att redan vid första tillfället har en destruktiv utveckling ägt rum tämligen länge.

Det är således inte ovanligt, att socialtjänsten redan här förordar åtgärder som är otillräckliga eller rent av verkningslösa. När sedan den unge fortsätter utveckla ett allt våldsammare destruktivt beteende står samhället alltmer maktlöst.

Socialtjänstens arsenal av stöd och hjälpåtgärder är dels alltför begränsade, dels alltför kraftlösa. Detta leder till att socialtjänstens insatser alltid endera kommer för sent eller inte är tillräckliga.

Ett typiskt fall av kraftlöshet åskådliggörs bäst när det gäller intagningen av ungdomar som kräver särskild tillsyn i de s.k. § 12-hemmen. När en särskilt svårbemästrad ungdom intas på sådant hem händer det att persona-

len tillkallar skyddsombudet som därmed stänger arbetsplatsen eller släpper ut den svårt skadade unge som samhällets sociala organ beslutat ge särskild vård.

Företeelsen visar inte enbart på kraftlöshet utan på ett mycket långtgående och avancerat inhumant beteende, där personal sätter den egna bekvämligheten framför en ung människas nödsituation.

Mot bakgrund av vad jag ovan anfört vill jag ställa följande frågor:

1. Avser statsrådet att göra en översyn av socialtjänstlagen och lagen om vård av unga syftande till att skapa ytterligare och verkningsfulla åtgärder i arbetet att rehabilitera från sociala skador?
2. Avser statsrådet att genom lagstiftning förhindra personal att överge svårt socialt skadade ungdomar under återopande av arbetsrättslagstiftningen och skyddsombuds möjlighet att stänga arbetsplats?

#### **44 § Meddelande om fråga**

Meddelades att följande fråga framställdes

*den 1 december*

**1988/89:319** av *Göran Ericsson* (m) till socialministern om situationen för narkomanvården i Stockholm:

I anslutning till debatten om spridningen av HIV-smitta bland narkomaner har frågan om fria sprutor kommit att debatteras. I Stockholm finns ca 400 missbrukare av tunga narkotiska preparat, vilka inte erhåller institutionell vård och behandling. De utgör alla en högriskgrupp när det gäller spridning av HIV-smitta.

I denna situation förs en debatt om att prioritera öppenvårdsinsatser på bekostnad av sluten vård. Det kan inte uteslutas att det bakom denna politik finns kortsiktiga kostnadsskäl. Den aktuella situationen i Stockholm är inte enbart ett lokalt problem. I skenet av risken för HIV-smittans utbredning är detta ett nationellt problem av betydande mått.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att på kort sikt komma till rätta med situationen i Stockholm och vilka åtgärder planeras på medellång och lång sikt?

#### **45 § Kammaren åtskildes kl. 18.26.**

In fidem

OLOF MARCUSSON

Prot. 1988/89:36  
1 december 1988

*Meddelande om fråga*